كِتَابُ التَّوحِيد

د توحيد كتاب

كوم چې د الله حق دی پر بنده گانو.

ليكنه

شيخ الاسلام
محمد بن عبدالوهاب التميمي
- رحمه الله -

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام | جمعية الربوة | رواد الترجمة | المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900
ceo@rabwah.sa
P.O.BOX: 29465
RIYADH: 11557
www.islamhouse.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَـنِ الرَّحِيمِ

ټول د كمال صفتون خاص الله لره دي، او د الله تعالى درود دي وي پر محمد - صلى الله عليه وسلم، كورنۍ او ملګرو يې.

د توحيد كتاب

د الله تعالى وينا ده: ما پېريان او انسانان يوازې د خپل عبادت لپاره پيدا كړي دي. [الذاريات: ٥٦].

د الله وينا ده: قسم دى خاماخا په تحقيق سره په هر امت كې مونږ پيغمبر ليږلى(او لمړى يې دا خبره ورته كړې) چې د يو الله عبادت وكړئ او د غيرالله د عبادت څخه ځان وژغورئ [النحل: 36].

د الله وينا ده: پالونكي دې حكم كړې چې يوازې د هغه عبادت وكړئ او له مور او پلار سره ښېګڼه

کوئ، که ستا سره یو له هغوی څخه او یا دواړه زړښت ته ورسیږي؛ هغوی ته اف هم مه وایه، رټه یې مه او له هغوی سره په درناوي خبرې کوه، او د هغوی لپاره د لورېینې په موخه مات غاړی اوسه، او وایه: اې زما پالونکیه! پر هغوی داسې لورېینه وکړه لکه زه یې چې کوچنی روزلی یم. د الإسراء سورت: ۲۳- او ۲٤ آیتونه.

او دا قول یې: او الله ولمانځئ او له هغه سره هیڅ مه شریکوئ. د النساء سورت: ۳٦ آیت

او دا قول یې: ووایه: راځئ زه پرتاسو هغه څه ولولم چې پالونکي مو درباندې ناروا کړي دي هغه دا چې له هغه سره هیڅ مه شریکوئ او له مور اوپلار سره ښېګڼه کوئ، او د بې وزلۍ له وېرې خپل اولادونه مه وژنئ، موږ تاسو او هغوی ته روزي درکوو، او

ښکاره او پټو ناروااوو ته مه نېږدې کېږئ، او هغه نفس مه وژنئ چې الله يې وژل ناروا کړي دي مګر په حق سره، پر دغو يې تاسو ته حکم کړی ترڅو له عقله کار واخلئ. او د يتيم مال ته مه نېږدې کېږئ مګر په هغه لار چې غوره ده، ترڅو هغه ځوانۍ ته نه وي رسېدلی، او پيمانه او تول په انصاف سره پوره کوئ، موږ هيڅوک د هغه له توان څخه زيات نه مکلفوو، او چې خبره کوئ؛ نو انصاف (رېښتينولي) کوئ، که څه هم خپلوان وي، او د الله پر ژمنه وفا کوئ، پر همدو يې تاسو ته حکم کړی، کېدای شي تاسو پند واخلئ.(مخاطب دې اميد ولري د الله د کيدای شي په درجه کې خبره نه کوي او يا په بل عبارت (کی تذکروا) د دې د پاره چې تاسو پند واخلئ. او يقينا دا(قران او سنت) زما نېغه لار ده؛ نو پيروي

يې وكړئ، او په نورو لارو پسې مه ځئ، چې بيا د هغه له لارې خواره واره شئ، پر دغو يې تاسو ته حكم كړى ترڅو ځانونه (له بې لارى) وساتئ. د الأنعام سورت: ۱۵۱- ۱۵۳ آيتونه.

ابن مسعود رضي الله عنه فرمايي: څوک كه غواړي چې د محمد صلى الله عليه وسلم هغه سپارښتنې ته وګوري چې پر هغو يې مهر دى؛ د الله تعالى دا وينا دې ولولي: ووايه: راځئ زه پرتاسو هغه څه ولولم چې پالونكي مو دربانديې ناروا كړي دي هغه داچې له هغه سره هيڅ مه شريكوئ. د هغه تر دې وينا پورې: او بيشكه دغه زما نېغه لار ده (آيت).

او له معاذ بن جبل رضي الله عنه څخه روايت دى وايي: زه له نبي -صلى الله عليه وسلم- سره پر خره تر شا سپور وم؛ نو هغه ماته وويل: اې معاذه! آيا پوهېږې

د الله حق پر بندګانو څه دی او د بندګانو حق پر الله څه دی؟. ما وویل: الله او د هغه رسول ښه پوهیږي، هغه وفرمایل: د الله حق پر بندګانو دا دی چې هغه ولمانځي او هیڅوک ورسره شریک نه کړي، او د بندګانو حق پر الله دا دی چې هغه چاته سزا ورنه کړي چې له هغه سره يې څه نه دي شريک کړي. ما وویل: ای د الله رسوله! آیا خلکو ته زیری ور نه کړم؟ هغه وفرمایل: نه زیری مه ورکوه چې بیا به په همدې بسنه او اعتماد وکړي او نېک کارونه به پرېږدي. په صحیح بخاري او مسلم کې يې دغه حدیث راوړی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د پېریانو او انسانانو په پیدایښت کې حکمت.

دویمه: دا چې عبادت توحید دی، ځکه شخړه په همدغه توحید کې ده.

درییمه: یقینا چا چې په توحید راتګ نه کړی؛ هغه د الله عبادت نه دی کړی، چې همدغه کې د الله د هغې وینا معنا ده: (چې تاسو د هغه څه عبادت نه کوئ د کوم چې زه عبادت کوم).

څلورمه: د رسولانو په لیږلو کې حکمت.

پنځمه: دا چې رسالت ټولو امتونو ته عام دی.

شپږمه: دا چې د نبیانو دین یو دی.

اوومه: لويه مسئله: بيشكه د الله عبادت نه حاصليږي مګر په کفر کولو د غيرالله په عبادت، چې په دغه کې د الله د وينا معنا ده: **(پس چا چې کفر وکړ په طاغوت (هر هغه شی چې د الله نه په غير يې عبادت کيدای شي) او پر الله ايمان راوړي** (آيت)

اتمه: يقينا طاغوت يو عام لفظ دی: هر هغه شی چې د الله تعالى نه يې په غير عبادت کيدی شي.

نهمه: د سلفو په اند په الأنعام سورت کې د دريو محکمو(دلالت يې واضحه دی) آيتونو د شان لوی والی او په هغو کې لس مسئلې دي: لومړی يې له شرک څخه نهي ده.

لسمه: د الإسراء په سورت کې محکم آيتونه چې په هغو کې اتلس مسئلې دي، چې الله يې پيل له دغي

وينا څخه کړې دی: له الله سره بل معبود مه نیسه، کنه بیا به بد ویلی شوی او شرمیدلی کینې.

او ختم یې په دغه وینا سره کړی. له الله سره بل معبود مه نیسه، چې په دوزخ کې به ملامت او رټل شوی واچول شې. او الله پاک مونږ د دغو مسئلو د مرتبې پر لوی والي په خپله وینا داسې خبردار کړلو: دا هغه څه دي چې پالونکي دې له حکمت څخه درته وحې کړې دي.

یوولسمه: د النساء سورت هغه آیت چې د لسګونو حقوقو په نوم نومول شوی دی، الله تعالی پر هغه وینا پیل کړی: د الله عبادت وکړئ او له هغه سره څه مه شریکوئ.

دولسمه: د رسول الله –صلی الله علیه وسلم– پر هغه سپارښتنه تنبیه چې د خپلې مړینې پر مهال یې کړې وه.

دیارلسمه: پر موږ د الله تعالی د حق پېژندنه.

څوارلسمه: پر الله د بندګانو د حق پېژندنه کله چې هغوی د الله حق ادا کړي.

پنځلسمه: پرته له شکه دغه مسئله ډېری صحابه وو ته ور معلومه نه وه.

شپاړسمه: د کوم مصلحت له مخې د پوهې د پټولو رواوالی.

اوولسمه: مسلمان ته پر هغه څه زیری ورکول چې خوشحالوي یې یو مستحب کار دی.

اتلسمه: د الله د رحمت پر پراخوالي له توکل څخه وېره.

نولسمه: د پوښتل شوي تن د هغه څه په اړه دا وينا چې نه وي ورمعلوم چې: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي.

شلمه: له ځينو خلکو پرته د ځينو نورو په پوهه سره د ځانګړي کولو روا والی.

يوويشتمه: د نبي صلى الله عليه وسلم دا عاجزي چې پر خره يې سپرلۍ کوله او بل څوک يې ورسره شاته سپرولو.

دوه ويشتمه: پر سپرلۍ د بل چا ترشا د سپريدو رواوالی.

درويشتمه: د معاذبن جبل غوراوی.

څلورويشتمه: د دغې مسئلې د شان لوی والی.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د فضیلت د توحید کې او په بیان د هغه څه کې چې ګناهونه ورانوي

او دا وینا د الله تعالی: هغه کسان چې ایمان یې راوړی او له ایمان سره یې شرک ندی ګډ کړی د همدوی لپاره امن دی او هغوی لارموندونکي دي.

د الأنعام سورت: ۸۲ ایت

او له عبادة بن صامت -رضي الله عنه- څخه روایت دی وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چاچې دا شاهدي ورکړه چې یوازې الله د عبادت وړ دی هیڅ شریک نه لري او دا چې محمد صلی الله علیه و سلم د هغه بنده او رسول دی، او دا چې عیسی علیه السلام د الله بنده او رسول دی، او د هغه کلمه او د هغه له لوري روح دی چې مریم ته یې وراچولې او داچې جنت حق دی او دوزخ حق دی،

الله به يې جنت ته ننباسي پر هر ډول عمل چې وي.
هغوی دواړو (بخاري او مسلم) په سند سره روايت کړی او د هغوی دواړو د عتبان په حديث کې راغلي: پرته له شکه الله پر دوزخ هغه څوک حرام کړي چې دا ووايي: يوازې الله د عبادت وړ دی، پر دغه خبره د الله مخ لټوي.

دابوسعيد الخدري رضی الله عنه څخه روايت دی هغه له رسول الله -صلی الله عليه وسلم- څخه روايت کوي چې هغه وفرمايل: موسی عليه السلام وفرمايل: اې پالونکيه! داسې څه راوښيه چې تا پرې يادوم او پرې رابولم. هغه وفرمايل: اې موسی عليه السلام ووايه: له الله پرته بل د عبادت وړ نشته. هغه وويل: ټول بندګان دې دغه وايي؟ هغه وفرمايل: اې موسی عليه السلام! که چيرې اوه اسمانونه او له ما پرته د

هغو ابادوونكي او اوه ځمكي په يوه پله كې وي او لا اله الا الله په بله پله كې؛ نو د "لااله الا الله" پله به درنده شي. ابن حبان او الحاكم روايت كړى او صحيح يې بللى.

او د ترمذي روايت چې حسن يې بللى له انس څخه دى: وايي ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چې فرمايل يې: **الله تعالى فرمايي: اى د آدم زويه! پرته له شكه كه ته د ځمكې په اندازه له ګناهونو سره راشې، بيا له ما سره په داسې حال كې يوځاى شې چې له ما سره هيڅ شى نه شريكوې؛ نو زه به هرومرو د هغې په اندازه له بخښنې درشم.**

په دې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د الله د پېرزوينې پراخوالی.

دويمه: د الله په وړاندې د توحيد د ثواب زياتوالی.

درېيمه: د هغه سربېره د ګناهونو بخښل.

څلورمه: د هغه آيت تفسير چې په الأنعام سورت کې دی.

پنځمه: د هغو پنځو شيانو په اړه غور کول چې د عبادة په حديث کې دي.

شپږمه: پرته له شکه کله چې ته د عباده او عتبان د حديث او له هغه وروسته سره يوځای کړې د (لا إله إلا الله) معنا او د مغرورو خلکو تېروتنه به درته څرګنده شي.

اوومه: د عتبان په حديث کې ياد شوي شرط ته پاملرنه.

اتمه: نبيان هم د (لا إاله إلا الله) پر فضيلت تنبيه ته اړتيا لري.

نهمه: پر ټولو مخلوقاتو د هغې پرغوراوي تنبيه، سره له دې ډېرى هغه خلک چې وايې يې تله به يې سپکه وي.

لسمه: دا خبره په ډاګه بيانول چې ځمکې هم د آسمانونو غوندې اوه دي.

يولسمه: او دا چې هغو لره ابادوونکي دي.

دولسمه: د اشعريه وو پر خلاف د صفتونو اثبات.

ديارلسمه: کله چې د انس پر حديث پوه شوې، د عتبان په حديث کې به پر هغه وينا پوه شې چې "**پرته**

له شکه الله پر دوزخ هغه څوک حرام کړي چې " (لا إلٰه إلا الله) ووايي، پر هغې د الله مخ لټوي، چې د شرک پرېښودل يوازې د هغې کلمې په خوله ويل ندي.

څوارلسمه: په دی خبره فکر وکړه چې الله تعالی عيسی او محمد عليهما افضل الصلات و السلام په دوه صفتونو کې يو ځای کړل: عبديت او رسالت (دا دواړه د الله تعالی بنده ګان او رسولان وو نه الهه).

پنځلسمه: د عيسی عليه السلام د ځانګړي کولو پېژندګلوي په دې سره چې هغه د الله کلمه ده.

شپاړسمه: د هغه د الله له لوري د روح په توګه پېژندنه.

اولسمه: په جنت او جهنم د ايمان د فضيلت پېژندنه.

اتلسمه: د هغه د وينا پېژندنه (چې پر هر عمل وي).

نولسمه: د دې خبرې پېژندنه چې تلې لره دوې پلې دي.

شلمه: د وجه (مخ) د يادونې پېژندنه.

باب دی په بيان د دې کې چې چا توحيد ومانه(عملي يې کړ) هغه به پرته له حسابه جنت ته ننوځي.

او د الله تعالی وينا: پرته له شکه ابراهيم عليه السلام امت وو(د خير معلم و) هميشه د الله تابعدار و الله ته متوجه و او د مخلوق نه مخ اړوونکی و او له مشرکانو څخه نه و. د النحل سورت: ١٢٠ ايت.

او الله تعالی فرمايي: **او هغه کسان چې له خپل پالونکي سره څوک نه شريکوي.** د المؤمنون سورت: ٥٩ ايت

له حصين بن عبدالرحمن څخه روايت دی وايي: زه له سعيد بن جبير سره وم، هغه وويل: چا تېره شپه هغه ستوری وليدی چې مات شو؟ ما وويل: ما، بيا يې وويل: خو زه په لمانځه کې نه وم بلکې وچيچل شوم، ويې ويل: نو څه دې وکړل؟ ما وويل: دم مې کړ، هغه وفرمايل: څه شي دېته وهڅولې؟ ما وويل: هغه حديث چې شعبي راته بيان کړی، هغه وفرمايل څه ډول حديث يې درته بيان کړی؟ ما وويل: له بريدة بن حصيب څخه يې راته روايت کړی چې هغه وفرمايل: له بد نظرۍ او لړم چيچلو پرته د بل څه دپاره بهتر دم نشته. هغه وويل: هغه چا غوره کار کړی چې دا يې اورېدلي دي؛ خو ابن عباس رضي الله عنهما له نبي صلى الله عليه وسلم څخه روايت کوي چې هغه وفرمايل: ماته امتونه راوښودلی شول، چې له

یو نبي سره مې یوه ډله ولیدله، له بل نبي سره مې یو یا دوه تنه ولیدل، او له بل نبي سره مې هیڅوک هم ونه لیدل، چې همدغه وخت یو لوی تولی ماته پورته کړل شو، فکر مې وکړ چې هغوی به زما امتیان وي، خو راته وویل شول: دغه موسی او قوم یې دی، بیا مې یو لوی تولی ولیدی؛ نو راته وویل شول: دغه ستا امت دی او له هغوی سره اویا زره نور وو چې پرته له حساب او عذاب څخه جنت ته ننوتل. بیا هغه پورته شو او کور ته یې ننوت؛ نو خلکو د هغوی په اړه خبرې پیل کړې، چا ویل: کېدای شي هغوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه وي، او ځینو ویل: کېدای شي هغه خلک وي چې په اسلام کې پیدا شوي دي او له الله سره یې هیڅ نه دي شریک کړي، او ځینو بیا نور څه ویل: چې بیا رسول الله صلی الله

عليه وسلم پر هغوی را ووت او هغوی خبر ورکړ نو رسول الله صلی الله علیه و سلم و فرمایل: هغوی هغه کسان دي چې نه دم کوي، نه داغ ږدي او نه بد فالي نيسي او پر خپل پالونکي بروسه کوي. نوعکاشة بن محصن ولاړ شو او ويې ويل: اې د الله رسوله! دعاء وکړه چې الله ما له هغوی څخه وګرځوي، هغه وفرمايل: ته له هغوی څخه یې، بیا یو تن پورته شو ويې ويل: الله ته دعاء وکړه چې ما هم له هغوی څخه وګرځوي، نو هغه وفرمايل: په دې اړه عكاشه در څخه مخکې شو.

په دې کې يو شمير مسئلې دي:

لومړی: په توحيد کې د خلکو د مرتبو پيژندنه

دويمه: د هغه د تحقيق معنا څه ده؟

دريیمه: د هغه(اللّٰه) له لوري د ابراهيم عليه السلام ستاينه چې هغه له مشركانو څخه نه و.

څلورمه: د هغه له لوري د وليانو د سردارانو ستاينه چې هغوی له شرک څخه خوندي وو.

پنځمه: د دم او داغ لګولو پرېښودل د توحيد له منلو څخه دي.

شپږمه: پر (اللّٰه) توکل د دغو دوارو خويونو يو ځای کوونکی دی.

اوومه: د صحابه وو د پوهې ژوروالی په دې وپوهيدل چې دا نه شي خاصلولای مګر په عمل.

اتمه: په ښېګڼې د هغوی ټينګار (حرص).

نهمه: د كميت او كيفيت له پلوه د دغه امت غوراوی.

لسمه: د موسی د ملګرو غوراوی.

یوولسمه: پر نبي علیه السلام د امتونو وړاندې کول.

دوولسمه: دا چې هر امت به یوازې له خپل نبي سره یې را پورته کیږي.

دیارلسمه: د هغه خلکو لږوالی چې د نبیانو بلنه یې منلې.

څوارلسمه: هغه (نبي) چې هیچا یې بلنه نه وي منلې یوازې به راځي.

پنځلسمه: د دغه علم پایله دا ده چې پر زیاتوالي یې څوک مغرور نه شي او په کموالي یې مه راضي کیږه.

شپاړسمه: له بدو سترګو څخه د دم او تبه یا دې ته ورته ناروغي اجازه.

اولسمه: د پخوانیو د علم ژوروالی د هغه د وینا له امله چې ویلي یې دي: (هغه چا ډېر غوره کار کړی چې

هغه يې اوربدلي، خو داسي او داسې) له دې څخه ښرګنده شوه چې لومړی حديث د دويم سره په ټکر کې نه دی.

اتلسمه: پخواني له دې څخه لېري وو چې پر هغه څه د چا ستاينه وکړي کوم چې به په چا کې نه و.

نولسمه: د هغه دا وينا: چې ته د هغوی له ډلې يې، دا د نبوت له نښانو يوه نښه ده.

شلمه: د عکاشه فضيلت.

يوويشتمه: د معاريضو (کنايو) کارونه

دوه ويشتمه: د نبي صلى الله عليه وسلم د اخلاقو ښه والى.

★★★★★★★★

باب دى؛ له شرك څخه د ويرې په اړه.

او د الله جل جلاله وينا: پرته له شکه الله دا نه بخښي چې له هغه سره شرک وشي او له دغه پرته چې چاته وغواړي بخښي يې. د النساء سورت: ٤٨ ايت.

او خليل عليه السلام فرمايلي: او ما او زما اولادونه د بتانو له عبادت څخه وساته لدې چې بوتان ولمانځو.

د ابراهيم سورت: ٣٥ ايت

او په حديث کې دي: ترټولو زيات ويرووونکی شی چې زه د هغه په اړه پرتاسو ډاريږم هغه کوچنی شرک دی، نو د هغه په اړه پوښتنه ترې شوه؟ هغه وفرمايل: رياء (ځان ښوونه).

او له ابن مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: څوک چې

په داسي حال کي مړ شي چي له الله پرته بل سيال رابولي، هغه به دوزخ ته ننوځي. بخاري روايت کړی. او د مسلم په روايت کي له جابر رضي الله عنه څخه راغلي چي رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: څوک چي له الله سره په داسي حال کي مخ شي چي له هغه سره هيڅ نه شريکوي جنت ته به ننوځي، او څوک چي په داسي حال کي ورسره مخ شي چي بل څه ورسره شريکوي دوزخ ته به ننوځي.

په دي کي يوشمېر مسئلي دي:

لومړی: له شرک څخه وېره.

دويمه: دا چي رياء (ځان ښودنه) له شرک څخه ده.

دريیمه: دا چي هغه کوچنی شرک دی.

خلورمه: دا چې هغه ترټولو زيات وېرووونکی دی چې د نېکانو په اړه ترې وېره وي.

پنځمه: د جنت او دوزخ نېږدېوالی.

شپږمه: د هغو دواړو د نېږدېوالي ترمنځ په يو حديث کې جمعوالی.

اوومه: داچې څوک له الله سره په داسې حال کې مخ شي چې څوک ورسره نه شريکوي جنت ته به ننوځي، او څوک چې په داسې حال کې ورسره مخ شي چې څه ورسره شريکوي دوزخ ته به ننوځي، که څه هم هغه ترټولو خلکو زيات عبادت کوونکی وي.

اتمه: لويه غوښتنه د خليل د ځان او اولادونو لپاره د بتانو له لمانځلو څخه د خونديتوب غوښتنه ده.

نهمه: د ډېرى خلکو حال ته په کتو سره د هغه د وينا له مخې: اې زما پالونکيه! پرته له شکه هغوى ډېرى خلک لا رورکي کړي دي.

لسمه: په دې کې د (لا إِلٰهَ إِلا اللّٰهُ) تفسير دى لکه څنګه چې بخاري بيان کړى.

يوولسمه: د هغه چا غوراوى چې له شرک څخه خوندي وي.

★★★★★★★★

باب دى په بيان د رابللو د " لا إله إلا الله" كلمې شهادت ته.

او د الله تعالی هغه وينا : ووايه دغه زما لار ده، زه او هغه څوک چې زما پيروي يې کړې ده الله ته په بصيرت بلنه کوو، او الله لره پاكي ده او زه له مشركانو څخه نه يم. د يوسف سورت: ١٠٨ ايت

له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی: چې رسول الله صلی الله عليه وسلم كله معاذ يمن ته ولېږه ورته يې وويل: ته د اهل كتابو يو قوم ته ورځې، نو لومړی يې د لا اله الا الله شاهدي وركولو ته راوبوله، او په يو روايت كې دي چې د الله توحيد ته يې راوبوله - كه يې په دغه كې ستا پيروي وكړه، بيا ورته وښيه چې الله پر هغوی په يوه ورځ او شپه كې

پنځه لمنځونه فرض کړي دي، که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه بيا خبر ورکړه چې الله پر هغوی زکات فرض کړی چې له شتمنو يې اخېستل کيږي او بې وزلو ته يې ورکول کيږي، که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه؛ نو له غوره مالونو څخه يې ډډه وکړه، د مظلوم له ښېرا څخه ځان وساته، ځکه د هغې او الله ترمنځ هيڅ پرده نشته. هغوی دواړو(بخاري او مسلم) روايت کړی دی.

او د هغوی دواړو په روايت کې له سهل بن سعد څخه راغلي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خيبر په ورځ وفرمايل: سبا هرومرو هغه سړي ته بيرغ ورکوم چې هغه له الله او د هغه له رسول سره مينه لري او الله او د هغه رسول هم ور سره مينه، الله به د هغه پر لاسونو فتح راولي. نو خلکو ټوله شپه په بحث کولو

تېره کړله، چې له هغوی به چاته بيرغ ورکول کيږي، کله چې سهار شو، هغوی وختي رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورغلل، هرچا هيله لرله چې هغه ته به بيرغ ورکړل شي، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: علي بن ابي طالب چېرې دی؟

ورته وويل شول: د هغه سترګې خوږېږی، بيا يې هغوی ورولېږل او هغه راوستل شو، په سترګو کې يې لاړې ورواچولې او دعا يې ورته وکړه؛ هغه داسې جوړ شو لکه بيخي چې ناروغ نه وي، بيا يې بيرغ ورکړ؛ نو ويې فرمايل: په طبيعت ولاړ شه تردې چې د هغوی سيمې ته ورسېږې، بيا هغوی اسلام ته راوبوله او د الله تعالی پر واجب حق يې خبر کړه، پر الله قسم که الله ستا له امله يو سړي ته لار وښيي دا درته غوره ده تر سرو اوښانو.

(يدوکون) يعنې په بحث کولو بوخت وو.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: دا چې د الله لوري ته بلنه د هغه چا لار ده چې د نبي - صلى الله عليه وسلم- پيروي يې کړې ده.

دويمه: اخلاص ته پاملرنه، ځکه ډېرى خلک که حق ته بلنهورکوي؛ نو هغه ځانته بلنه ورکوي.

درېيمه: دا چې بصيرت له فرائضو څخه دى.

څلورمه: د غوره توحيد له دلائلو څخه دا هم دي چې الله له ښکنځلو پاک دى.

پنځمه: د شرک له بدوالي څخه الله ته بدرد ويل دي.

شپږمه: دغه يې له اړينو مسئلو څخه ده: د مسلمانانو لېرې والی له مشرکانو څخه ترڅو له هغوی ونه ګرځي که څه هم شرک ونه کړي.

اوومه: دا چې توحيد لومړی واجب دی.

اتمه: پر هغه تر ټولو لومړی آن له لمانځه مخکې پيل کيږي.

نهمه: د الله د يووالي معنا همغه د لا إلٰه إلا الله معنا ده.

لسمه: دا چې انسان کله له اهل کتاب څخه وي، خو هغه نه پرې پوهيږي او يا پوهيږي خو عمل نه پرې کوي.

يوولسمه: په تدريجي ډول ښوونې ته پاملرنه.

دولسمه: دا چې تر ټولو لومړی پر مهم کار پيل وشي.

ديارلسمه: د زکات مصرف او اهل خلک.

څوارلسمه: د عالم لخوا د متعلم د شبهې کشف او ښکاره کول.

پنځلسمه: له غوره مالونو اخيستلو څخه منع.

شپاړسمه: د مظلوم له ښيرا څخه ځان ساتل.

اولسمه: پر دې خبره خبرول چې د مظلوم دعا نه رديږي.

اتلسمه: د توحيد له دلايلو څخه دا هم دي چې د رسولانو پر سردار او وليانو پر سردارانو کومې ستونزې لوړه او کړاو راغلي دي.

نولسمه: د هغه وينا: (چې هرومرو به بيرغ ورکوم) ترپايه، دا د نبوت له نښانو يوه نښه ده.

شلمه: د هغه په سترګو کې لاړې وراچول هم د نبوت له نښانو څخه یوه نښه ده.

یوویشتمه: د علي رضي الله عنه فضیلت.

دوه ویشتمه: د صحابه وو فضیلت په دغه شپه کې د فکر کولو کې او د بریا له زیري څخه د هغوی د بوختیا له امله.

درویشتمه: پر تقدیر ایمان لرل ځکه چې څوک یې توان نلري هغه ته د حاصلیدلو له امله او څوک یې چې هڅه کوي له هغه څخه د منعې له امله.

څلورویشتمه: د هغه په وینا کې ادب چې (په خپل طبیعت ولاړ شه).

پنځه ویشتمه: له جګړې مخکې اسلام ته رابلنه.

شپږویشتمه: دا چې دا خبره هم روا ده چې كه څوك مخكې رابلل شوې وي او جګړه ورسره شوې وي.

اوه ویشتمه: په حكمت سره بلنه لكه چې فرمايي: (هغوى پر هغه څه خبر كړه چې پرې واجب دي.

اته ویشتمه: په اسلام كې د الله د حق پېژندنه.

نه ویشتمه: د هغه چا ثواب چې پر لاسونو يې يو سړى لار ښوونه ومومي.

دېرشمه: پر فتوا د قسم (لوړې) كول.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د وضاحت د توحید کښې او په بیان د وضاخت د ګواهۍ د (لا إله إلا الله) کښې.

او د الله تعالی وینا ده: دوی چې چاته بلنه ورکوي هغوی خو په خپله د خپل رب لور ته وسیله لټوي چې کوم یو (هغه ته) ورنژدې دی او د رحمت هیله یې کوي او له عذابه یې ویریږي، په رېښتیا ستا د رب عذاب د ویرې وړ دی. د الإسراء سورت: ٥٧ ایت.

او د هغه وینا: او کله چې ابراهیم علیه السلام خپل پلار او قوم ته وویل: پرته له شکه زه له هغه څه بېزاره یم چې تاسو یې لمانځئ.(٢٦). مګر هغه ذات چې زه یې پیدا کړی یم؛ نو هغه مې لارښوونه کوي.(٢٧) او هغه یې په خپل راتلونکي نسل کې یوه پاتېدونکې خبره وګرځوله تر څو هغوی (توحید ته) بېرته راوګرځي. د الزخرف سورت: ٢٦- ٢٨ آیتونه.

او د هغه وينا: خپل عالمان او پيران يې مالکان د حل او د حرمت له الله پرته نيولي وو او همدارنګه د مريمې زوی مسيح (يې هم معبود نيولی) او حال داچې هغوی د يو الله له عبادت پرته په بل څه نه وو ګمارل شوي، له هغه پرته خو کوم بل معبود نشته، له هغه څه پاك دی چې هغوی يې ورسره شريکوي.

د التوبة سورت: ۳۱ آيت.

او د هغه وينا: او ځينې کسان له الله پرته داسې سيالان نيسي چې د الله په څېر مينه ورسره کوي او چاچې ايمان راوړی هغوی خو د الله په مينه کې ډېرکلك دي. د البقرة سورت: ۱۶۵ آيت.

او په صحيح کې له نبي صلى الله عليه وسلم راغلي چې هغه فرمايلي: چاچې لا إله إلا الله وويل: او له

الله پرته د نورو له لمانځلو يې نته وکړه، د هغه مال او وينه حرام دي او حساب يې پر الله جل جلاله دی.

د دغې ژباړې شرحه وروستني بابونه دي.

په دغه کې لويې مسئلې دي او ترټولو مهمه يې ده:

د توحيد او شهادت تفسير او په څرګندو چارو سره يې بيان کړ.

يوه له هغو څخه داده: چې د الإسراء په ايت کې يې پر هغو مشرکانو رد بيان کړی چې نيکان رابولي، او دا خبره يې بيان کړې چې دا لوی شرک دی.

او يوه مسئله دا ده: چې د براءة په آيت کې دا خبره بيان شوه چې اهل کتابو خپل عالمان او عابدان(پيران) له الله پرته مالکان د حل او د حرمت وګرځول، او دا

يې بيان کړ چې هغوی ته يوازې د يو الله د لمانځلو امر شوی و، سره له دې چې له ستونزې پرته تفسير يې د عالمانو او عابدانو په هغه څه کې پيروي ده چې ګناه نه وي، نه د هغوی لخوا لمانځل يې.

او يوه مسئله: کافرانو ته د خليل عليه السلام وينا ده: چې زه له هغه څه بېزار يم چې تاسو يې لمانځئ.(٢٦) مګر هغه ذات چې زه يې پيداکړی يم. چې خپل پالونکي يې له معبودانو څخه مستثنی کړل.

او الله پاک دا خبره بيان کړه چې دغه بېزاري او دغه دوستي د لا إله إلا الله کلمې د شهادت تفسير دی. او هغه يې په خپل راتلونکي نسل کې يوه پاتېدونکې خبره وګرځوله تر څو هغوی (توحيد ته) بېرته راوګرځي.

او يوه مسئله داده: چې د البقرة ايت د هغو كافرانو په اره دى چې الله د هغوى په اره ويلي دي. او هغوى له دوزخ څخه وتونكي نه دي. دا خبره يې بيان كړه چې هغوى سيالانو سره د الله غوندې مينه كوي، چې دا پردې خبره دلالت كوي چې هغوى له الله سره لويه مينه لري او هغوى يې په اسلام كې داخل نه كړل؛ نو د هغه چا به څه حال وي چې له سيال سره تر الله زياته مينه لري.

او د هغه چا به څه حال وي چې يوازې له سيال سره مينه لري نه له الله سره؟

او يوه مسئله: د نبي صلى الله عليه وسلم وينا ده: چاچې لا إله إلا الله وويل: او له الله پرته د نورو له لمانځلو يې نټه وكړه، د هغه مال او وينه حرام دي او حساب يې پر الله جل جلاله دى.

او دغه تر ټولو لوی هغه څه دي چې د (لا إلٰه إلا الله) معنا بیانوي، ځکه د هغې تلفظ یې د وینې او مال ساتونکی ونه بللو، او نه یې د هغې د معنا پېژندګلوي د هغې له لفظ سره، او نه پر دغه اقرار کول، او نه داخبره چې یوازې هغه الله را بولي چې شریک نه لري، بلکې مال او وینه یې ترهغه وخته نه حرامیږي ترڅو یې له الله پرته د نورو له لمانځلو نټه نه وي کړې، که شک وکړ یا یې توقف وکړ؛ نو مال او ینه یې نه حرامیږي، نو دا څومره لویه او ستره مسئله ده؟

او دا څومره ښایسته بیان دی! څومره څرګند دی! او د جګړه کوونکي لپاره څومره پرېکوونکی دلیل دی؟

باب دى په بيان د دې کې چې د حلقې، تار او دېته ورته شيانو اچول د ستونزې د له منځه وړلو يا مخنيوي په موخه هم شرک دى.

او د الله تعالی هغه وینا : وواېه: آيا هغه څه چې تاسو يې رابولئ که الله ماته د کړاو رسول وغواړي هغوی يې لېرې کوونکي دي او یا هغه د لورېينې اراده راته ولري ايا هغوی يې د لورېينې بندوونکي دي، وواېه: الله راته بسنه کوي، پر همغه دې بروسه کوونکي بروسه وکړي. د الزمر سورت: ۳۸ ایت

له عمران بن حصين - رضي الله عنه څخه - روايت دى: چې نبي - صلى الله عليه وسلم - يو سړى وليد چې په لاس کې د ژېړو کړۍ وه؛ نو ويې ويل دا څه دي؟ هغه وويل: د کمزورۍ او درد(لري کولو) لپاره ده؛ نو هغه وفرمايل: ويې باسه؛ ځکه هغه يوازې

کمزوري در زياتوي، او که ته مړ شې په داسې حال کې چې هغه درباندې وي؛ نو هيڅکله به بريالی نه شې. احمد په داسې سند سره روايت کړی چې ستونزه نه لري.

او هغه لره له عقبة بن عامر څخه مرفوع هم راغلی: چا چې تعويذ وځړاوه؛ نو الله دې نه ورته تماموي، او چا چې خر مهره وځوړوله الله دې سکون او ارام نه ورکوي. او په يو روايت کې دي: چا چې تعويذ وځړاوه؛ نو هغه شرک وکړ.

او ابن ابي حاتم له حذيفة څخه روايت کوي چې هغه يو سړی وليد چې په لاس کې يې د تبې تار و(بند)؛ نو هغه يې پرې کړ او د الله تعالى وينا يې تلاوت کړه: او ډېری يې پر الله باور نه لري مګر دا چې شرک کوونکي دي. د يوسف سورت: ١٠٦ آيت.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د کړۍ، تار او دېته ورته نورو شیانو له کارولو سخت (منع کول) د دغې ډول موخې لپاره.

دویمه: دا چې صحابي که په داسې حال کې مړ شي چې هغه څه پرې وي، نه بریالی کیږي، نو په دې کې د صحابه وو پر وینا دا شاهد دی چې کوچنی شرک له لویو ګناهونو څخه دی.

دریيمه: بیشکه هغه یې په نا پوهۍ معذور ونه باله.

څلورمه: دا چې په دنیا کې هم ګټه نه رسوي، بلکې زیان رسوي د هغه - صلی الله علیه وسلم - د دغې وینا له مخې: چې هغه یوازې درد او کمزوري درزیاتوي.

پنځمه: په سختۍ سره پر هغه چا رد؛ څوک چې دا ډول کار کوي.

شپږمه: داخبره په ډاګه کول چې څوک کوم څه راوځړوي همغه ته ورسپارل کیږي.

اوومه: دا خبره په ډاګه کول چې چا تعویذ را وځړاوه؛ نو هغه شرک وکړ.

اتمه: دا چې د تبې لپاره تار راځوړول هم له دغې قبیلې څخه دي(شرک دی).

نهمه: د حذیفه له لوري د آیت لوستل د دې خبرې دلیل دی چې صحابه وو په وړوکی شرک کې پرهغو آیتونو استدلال کاوه کوم چې د غټ شرک په اړه وو، لکه ابن عباس چې د البقرې په آیت کې ذکر کړې.

لسمه: دا چې د بد نظرۍ لپاره د خرمهرې را ځړول هم له دې قبيلې څخه دي.

يوولسمه: د هغه چا لپاره ښېرا چې تعويذ را ځړوي چې الله دې کار نه بشپړوي، او څوک چې کونجکه وځوړوي، (د دې لپاره چې له درد نه پرې خلاص شي نو) الله دې له (درد څخه نه) خلاصوي: معنا دا چې الله دې هغه لره آرام نه پرېږدي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دمونو او تعویذونو کې:

په صحیح کې له ابو بشر الانصاري - رضي الله عنه - څخه روایت دی: چې هغه له نبي - صلی الله علیه وسلم - سره په یو سفر کې و، نو هغه یې د استازي په توګه ولیږه: چې د هیڅ اوښ په غاړه کې غاړه کۍ د لیندۍ پرې نږدي، او یا دا چې هره غاړه کۍ باید پرې کړل شي.

له ابن مسعود رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اورېدلي چې ویل یې: بیشکه شرکي دمونه تعویزونه او د مینې جلبولو ګوډې شرک دی. احمد او ابوداؤد روایت کړی.

تعویذونه: هغه څه دي چې له بد نظر څخه د ژغورلو په موخه پر ماشومانو ځوړندېږي، خو که چېرې ځوړند شوی شی له قرآن څخه وي نو ځينو سلفو جائز کړي، او ځينو نه دي جائز کړی، او منع يې کړځولی دی، چې له هغوی څخه ابن مسعود رضي الله عنه هم دی.

رقی: هغه دمونه دي چې عزائم ورته ویل کیږي، او کوم چې له شرک څخه خالي وي هغه دلیل ځني ځانګړي کړي دي، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د بد نظری او چیچل شوي په اړه اجازه ورکړې ده:

تولة: هغه څه دي چې خلک يې کوي او دا ګمان کوي چې له امله يې ښځه له مېړه سره او مېړه له ښځې سره مينه کوي:

او له عبدالله بن عکيم څخه مرفوع روايت دی: چا چې څه راوځړول همغه ته به وسپارل شي: احمد او ترمذي روايت کړی. دا حديث امام احمد او بخاري روايت کړی:

امام احمد له رويفع څخه روايت کوي وايي: رسول الله - صلی الله عليه وسلم-ماته وفرمايل: اې رويفع! کېدای شي عمر دې اوږد شي؛ نو خلکو ته خبر ورکړه، چا چې خپله ږيره غوټه کړه(د کبر او يا مخنثو سره د تشبيه له وجې)، يا يې پر ځارويو د بد نظرۍ د مخنيوي لپاره څه را وځړول، يا يې د ځاروي پر پليدۍ او يا هډوکي استنجاء وکړه؛ نو محمد صلی الله عليه و سلم له هغه څخه بېزاره دی:

او له سعيد بن جبير څخه روايت دی وايي: **چا چې له يو انسان څخه تعويذ پرې کړ، دا داسې دی لکه د يو غلام آزادول.** وکيع روايت کړی دی:

او هغه له ابراهيم څخه روايت کوي وايي: **هغوی ټول تعويذونه بد ګڼل هغه که له قران څخه و او که له بل څه څخه:**

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د دمونو او تعويذونو تفسير:

دويمه: د تولة کلمې تفسير:

درييمه: دا درې واړه ټول پرته له استثناء شرک دی:

څلورمه: يقينا هغه دم چې له بد نظرۍ او د کوم څه چيچلو لپاره وي هغه له دغو څخه نه دي:

پنځمه: دا چې تعویذ که له قرآن څخه وي د هغو په اړه د علماوو تر منځ اختلاف دی چې آیا له دغه شرک څخه دی او که نه؟

شپږمه: دا چې پر څارویو د بد نظرۍ لپاره د لیندۍ هغه پړي راځړول له همدغه شرک څخه دي.

اوومه: د هغه چا سخته ویرونه چې د لیندي(یا کوم بل شی په انسان یا حیوان ځوړندوي د دې د پاره چې د نظره نه شي).

اتمه: د هغه چا فضیلت چې له یو انسان څخه تعویذ پرې کړي.

نهمه: دا چې د ابراهیم وینا له هغه څه سره په ټکر کې نه ده چې مخکې تېر شول، ځکه د هغه موخه د عبدالله بن مسعود ملګري دي

★★★★★★★★

باب دی په بیان د هغه چا کې چې په ونه، ډبره یا دېته ورته شیانو تبرک حاصلوي

او د الله تعالی په هغې وینا کې: ایا تاسې لات او عزی(بتان) لیدلي؟ (۱۹). او بل دریېیم منات؟ (۲۰). آیا تاسو لره به زامن وي او هغه لره به لونې؟ (۲۱) دا خو یو ډېر بې انصافه ویش دی. (۲۲) دا پرته له یو څه نومونو بل څه نه دي(شرک هسې د مشرک د ژبې په سر خبره ده په خارج کې وجود نلري) چې تاسو او پلرونو مو ایښي دي، الله کوم دلیل پری نه دی نازل کړی. هغوی پرته له ګمان او نفسي غوښتنې بل څه پسې نه دي روان او په رېښتیا د هغوی د پالونکي لخوا لارښوونه ورغلې ده: د النجم سورت: ۱۹– ۲۳.

له ابو واقد ليثي څخه روايت دی وايي: موږ له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره حنين ته ووتلو، او موږ نوي مسلمانان شوي وو، د مشرکانو يوه د بېرې ونه وه چې هلته به ورسره کېناستل او پر هغې به يې خپلې وسلې راځړولې، هغې ته د ځړولو والا ويل کېده؛ نو موږ پر دغه د بېرې پر ونه تېرشو او موږ وويل: اې د الله رسوله! زموږ لپاره هم يوه د ځړولو والا وګرځوه لکه د هغوی لپاره چې د ځړولو والا ده، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمايل: الله ترټولو لوی دی، پرته له شکه دا همغه لارې دي، پر هغه ذات مې دې قسم وي چې زما روح يې په لاس کې دی تاسو هغه څه وويل لکه بني اسرائيلو چې موسی علیه السلام ته وويل: زموږ لپاره يو معبود وګرځوه لکه د هغوی لپاره چې معبودان دي، هغه وويل تاسو يو

داسې قوم یاست چې نه پوهېږئ. د الأعراف سوررت: ١٣٨ آیت.

تاسو به هرومرو د هغو پر لارو ځئ چې له تاسو مخکې وو: ترمذي روایت کړی او صحیح یې بللی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د النجم د آیت تفسیر.

دویمه: د هغه امر د بڼې پېژندنه چې هغوی یې غوښتنه کړې وه.

درییمه: دا چې هغوی دا کار ونه کړ.

څلورمه: د هغوی داسې کېدل چې پر دغه کار یې د خپل ګمان سره سم الله ته نږدې کېدل غوښتل چې ګواکې هغه یې خوښوي.

پنځمه: دا چې هغوی پر دغه نه پوهېدل؛ نو له هغوی پرته نور خو به په طریق اولی ناپوه وو.

شپږمه: دا چې هغوی لره داسې نېکۍ او د بخښنې ژمنه ده چې له هغوی پرته نورو ته نشته.

اوومه: داچې نبي - صلی الله علیه وسلم- هغوی معذور ونه ګڼل بلکې پر هغوی یې پردې وینا سره رد وکړ. الله اکبر، پرته له شکه هغه داسې لارې دي چې تاسو به هرومرو د مخکېنیو پیروي کوئ. نو په امر کې یې سختي پر دغو دریو سره وکړه.

اتمه: لوی امر چې هغه مقصود دی: هغه دا چې هغوی یې پردې خبر کړل چې د هغوی غوښتنه لکه د بني اسرائیلو د غوښتنې غوندې ده چې هغوی موسی علیه السلام ته وویل: زموږ لپاره یو معبود وګرځوه.

نهمه: دا چې د دغه نفي د (لا إلٰه إلا الله) له معنا څخه ده سره لده چې هغه پيچلې او پر دوی پټه وه.

لسمه: دا چې هغه پر فتوا قسم وکړ، په داسې حال کې چې هغه يوازې د يو مصلحت له مخې قسم کوي.

يوولسمه: دا چې په شرک کې لوی او کوچنی شته، ځکه هغوی د دغه له امله مرتد نه شول.

دولسمه: د هغوی دا وينا (چې موږ نوي مسلمانان شوي وو) په دې کې دې خبرې ته اشاره ده چې له هغوی پرته بل څوک له دغه څخه ناپوه نه و.

ديارلسمه: د تعجب پر مهال تکبير پر خلاف د هغه چا چې بده يې نه ګڼي.

څوارلسمه: د ذرائعو (بدو چارو لارې) بندول.

پنځلسمه: د جاهلیت له خلکو سره له ورته والي څخه منع.

شپاړسمه: د تعلیم پر مهال غوسه.

اوولسمه: کلي قاعده د هغه - صلی الله علیه وسلم - د دغې وینا له مخې چې (دغه لارې دي.

اتلسمه: دا چې دغه د نبوت له نښانو څخه یوه نښه ده ځکه ښکله یې چې خبر ورکړی و همغسې وشول.

نولسمه: دا چې پر کوم څه الله په قرآن کې د یهودو او نصاراو بدي بیان کړې ده همغه زموږ لپاره هم دي.

شلمه: دا چې د هغوی په اند دا ثابته ده چې د عباداتو بنسټ پر امر دی، نو په اړه یې د قبر پر مسئلو تنبیه وشوه، کوم چې داخبره ده چې (رب دې څوک دی؟)

هغه څرګنده ده، او کوم چې دا خبره ده چې (نبي دې څوک دی؟) په دې کې پر پښتو خبر ورکول دي، او کوم چې دا خبره چې (دين دې څه دی؟) دا د هغوی د دغې وينا له مخې چې ويل يې:(زموږ لپاره يو معبود وګرځوه) تر پايه.

يوويشتمه: دا چې د اهل کتاب لاره داسې بده وه لکه د مشرکانو لاره.

دوه ويشتمه: دا چې له داسې باطل څخه منتقل شوی چې زړه يې پرې عادت شوی و ډېر ډاډ يې په اړه نه وي چې په زړه کې يې دې له دغه عادت څخه څه پاتې وي؛ د هغوی د دغې وينا له مخې: چې موږ د کفر زماني ته نيږدې وو؟

★★★★★★★★

باب دی په بیان د حلاله کې غیرالله لپاره

او د الله تعالی وینا: وواېه: پرته له شکه زما لمونځ، زما قرباني، زما ژوند او زما مرګ یوازې د مخلوقاتو د پالونکي لپاره دي(۱۶۲). هغه لره شریک نشته او پر همدغه ماته امر شوی او زه لومړنی د مسلمانانو یم.

د الأنعام سورت: ۱۶۲- ۱۶۳ آیتونه.

او د هغه د وینا په اړه: د خپل پالونکي لپاره دې لمونځ وکړه او قرباني وکړه. د الكوثر سورت: ۲ آیت.

له علي بن ابي طالب - رضي الله عنه - څخه روایت دی وايي: رسول الله - صلى الله عليه وسلم - څلور کلمې راته بیان کړې: پر هغه چا دې د الله لعنت وي چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي، پر هغه چا دې د الله لعنت وي چې پر موراوپلاړ لعنت کوي، د

الله لعنت دې پر هغه چا وي چې بدعتي ته پناه ورکوي، د الله لعنت پر هغه چا وي چې د ځمکې مناري (پولي وهی) بدلوي. مسلم روایت کړی.

او له طارق بن شهاب څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: یو سړی د یو مچ په اړه جنت ته ننوت او یوسړی د یو مچ په اړه دوزخ ته ننوت.

هغوی وویل: او دا څنګه اې د الله رسوله؟.

هغه وویل: دوه سړي پر یو قوم تیرېدل چې هغوی یو بت لرلو د هر چا لپاره اړینه وه چې یوڅه ورته قربان کړي.

نو هغوی له هغو دوو څخه یوه ته وویل: قرباني وکړه.

هغه وویل: زما سره هیڅ د قربانولو لپاره نشته.

هغوی ورته وویل: قرباني وکړه که څه هم د مچ وي، نو هغه هم مچ قرباني کړ(د دې بوت په نامه)، چې هغوی یې لار پرېښوده؛ نو هغه دوزخ ته ننوت.

او دویم ته یې وویل: قرباني وکړه.

هغه وویل: له الله جل جلاله پرته بل چا ته زه قرباني کوونکی نه یم، نو هغوی یې سر پرې کړ، چې هغه جنت ته ننوت. احمد روایت کړی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د {إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي} تفسیر.

دویمه: د {فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ} تفسیر.

درېیمه: پر هغه چا د لعنت پر ویلو پیل چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي.

څلورمه: پر هغه چا لعنت ويل چې پر خپل مور او پلار لعنت وايي او له هغو څخه دا هم دي: چې ته د بل چا مور او پلار ته بد رد وايې؛ نو هغه ستا مور او پلار ته بد رد وايي.

پنځمه: پر هغه چا لعنت ويل چې بدعتي ته پناه ورکوي: او هغه داسې څوک دی چې يو نوي څه رامنځته کړي او په هغو کې د الله حق لازم ګڼي؛ نو داسې چا ته پناه وړي چې په دغه کې پناه ورکوي.

شپږمه: پر هغه چا لعنت ويل چې د ځمکې مناري بدلوي: دا هغه نښې نښانې دي چې په ځمکه کې ستا او ستا د ګاونډي د حق ترمنځ توپير راولي؛ نو ته په شاته مخته کولو سره هغه بدلوې.

اوومه: په عمومي ډول نا قرمانو خلکو باندې لعنت ويل او په يو معين شخص لعنت ويل په دې کې فرق دی.

اتمه: دغه لويه کيسه چې د مچ کيسه ده.

نهمه: دا چې هغه دوزخ ته ننوت د هغه مچ له امله چې د هغه قصد يې هم نه و کړی بلکې د هغوی له شره د خلاصون په موخه يې دا کار کړی و.

لسمه: د مؤمنانو په زړونو کې د شرک د اندازې پېژندنه، چې څنګه دغه تن پر وژلو صبر وکړ او د هغوی غوښتنه يې ونه منله سره لدې چې هغوی يوازې ظاهري عمل ترې وغوښت.

يوولسمه: هغه تن چې دوزخ ته ننوت هم مسلمان و، ځکه که چېرې کافر وای بيا يې داسې نه ويل: (چې

د يومچ له امله دوزخ ته ننوت. (زه وایم دا ډېره قيمتي فايده ده)

دولسمه: په هغه کې د صحيح حديث لپاره شاهد دی. چې جنت ستاسو هر يوه ته د هغه د څپلۍ له تسمې څخه ورنېږدې دی او دوزخ هم همدارنګه.

ديارلسمه: د دې خبرې پېژندنه چې د زړه عمل لوی مقصود دی آن د بتانو د لمانځونکو په اند هم.

باب دی په بيان د دې کې چې د الله لپاره به په هغه ځای کې ذبحه نه کيږي چېرې چې د غيرالله لپاره ذبحه کيږي.

او د الله تعالی وينا: **هيڅکله په هغه کې مه درېږه، هغه جومات چې بنسټ يې له لومړۍ ورځې پر تقوا ايښودل شوی زيات د دې حقدار دی چې پکې**

ودربيږي، په هغه کې داسې سړي دي چې زياته پاکي خوښوي او الله زيات پاکي کوونکي خوښوي. د التوبه سورت: ۱۰۸ آيت.

له ثابت بن الضحاک - رضي الله عنه - څخه روايت دی وايي: يو سړي نذر ومنود چې په بوانه نومي ځای کې به اوښ حلالوي؛ نو له نبي - صلى الله عليه وسلم - څخه يې پوښتنه وکړه، هغه وفرمايل: آيا هلته له بتانو کوم داسې بت شتون درلود چې په جاهليت کې يې عبادت کيدلو.

هغوی وويل: نه.

هغه وفرمايل: آيا هلته د هغوی له اخترونو څخه کوم اختر و.

هغوی وویل: نه. بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: خپل نذر دې پوره کړه ځکه د الله په سرغړونه کې او په هغه څه کې د نذر پوره کول نشته چې انسان یې څښتن نه وي. ابوداود روایت کړی، او سند یې د هغوی دواړو (بخاري او مسلم) پر شرط برابر دی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د الله د وینا {لَاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا} تفسير:

دویمه: داچې سرغړونه کله په ځمکه کې اغیز کوي، همدارنګه پیروي.

درییمه: د ستونزمنې مسئلې ردول څرګندې مسئلې ته ترڅو یې ستونزه له منځه ولاړه شي.

شلورمه: د مفتي لخوا تفصيل غوښتنه که دغه ته اړتيا پېښه شي.

پنځمه: دا چې د نذر لپاره د يوې توتې ځمکې په ځانګړي کولو ستونزه نشته کله چې خنډونه شتون ونلري.

شپږمه: له هغو څخه منع کله چې هلته د جاهليت له بتانو څخه کوم بت وي که څه هم له منځه تلو وروسته وي.

اوومه: له هغو څخه منع کله چې هلته د هغوی له اخترونو څخه کوم اختر وي، که څه هم له منځه تلو وروسته وي.

اتمه: دا چې پر دغه ډول ځايونو کې پر نذر کولو وفا روا نه ده، ځکه دا د ګناه نذر دی.

نهمه: له مشرکانو سره د هغوی په اخترونو کې له ورته والي څخه ویرول که څه یې هم د هغه قصد نه وي.

لسمه: په ګناه کې نذر نشته.

یوولسمه: په هغه څه کې نذر نشته چې انسان یې څښتن نه وي.

****

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته بل چا ته نذر شرک دی.

او د الله تعالی وینا: هغوی خپل نذر پوره کوي او له هغې ورځې ډاریږي چې شر یې خپور وور دی.

د الإنسان سورت: ۷ آیت.

د هغه د وینا په اړه: او څه مو چې لګولي دي او یا مو کوم نذر کړی؛ نو پرته له شکه الله پرې پوهیږي.

د البقرة سورت: ۲۷۰ آیت.

او په صحیح(البخاری) کې له عائشې - رضي الله عنها - څخه روایت دی چې رسول الله - صلی الله علیه وسلم - وفرمایل: چا چې دا نذر وکړ چې د الله پیروي به کوي؛ نو پیروي دې وکړي، او چا چې دا

نذر وکړ چې د الله سرغړونه به کوي؛ نو سرغړونه يې دې نه کوي.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د نذر د پوره کولو واجبوالی.

دويمه: کله چې دا خبره ثابته شوه چې نذر عبادت دی نو د بل چا په نامه نذر کول شرک دی.

دريیمه: دا چې د ګناه د نذر پوره کول روا ندي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته له بل چا څخه پناه غوښتل شرک دی

او دا وینا د الله تعالی: او دا چې د انسانانو څه کسانو به د پیریانو پر څه کسانو پورې پنا اخیسته؛ نو لا یې ناړامي ورزیاته کړه. د الجن سورت: ٦ آیت

او له خولة بنت حکیم - رضي الله عنها - څخه روایت دی وايي: له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه مې واورېدل چې فرمایل یې: څوک چې کوم ځای ته راشي؛ نو بیا ووايي: د الله پر بشپړو کلمو له هغه څه پناه غواړم چې پیدا کړي یې دي، هیڅ شی به زیان ورته ونه رسوي ترڅو له دغه ځایه نه وي تللی. مسلم روایت کړی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د الجن سورت د آيت تفسير.

دويمه: د هغه له شرک څخه کېدل.

درېيمه: پر دغه له حديث څخه استدلال کول؛ ځکه علماء پرې استدلال کوي چې د الله کلمې مخلوق ندي، هغوی وايي: چې پر مخلوق پناه غوښتل شرک دی.

څلورمه: د دغې دعا فضيلت سره لدې چې لنډه ده.

پنځمه: دا چې پر يو شي دنيوي ګټه لکه د شر دفع کېدل او يا د ګټې ترلاسه کېدل حاصلېږي پردې دلالت نه کوي چې هغه دې شرک نه وي.

****

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته له بل چا څخه مرسته غوښتل او یا بل څوک را بلل شرک دی.

او د الله تعالی وینا: او له الله پرته بل هغه څوک مه رابوله چې نه ګټه او نه ضرر درته رسولای شي، که دې دا وکړل؛ نو پرته له شکه ته له تېري کوونکو څخه یې. او که الله ضرر درته ورسوي؛ نو یوازې هغه یې لیرې کوونکی دی او که هغه د خیر اراده درته وکړي؛ نو د هغه د پیرزوینې څوک مخنیوونکی نشته، له بندګانو یې چې چاته وغواړي رسوي یې او هغه بخښونکی لوروونکی دی. د یونس سورت: ۱۰۶- ۱۰۷ آیتونه

او د هغه وینا: د الله په وړاندې روزي ولټوئ او د هغه عبادت وکړئ او شکر يې وباسئ همغه ته ورګرځول کيږئ. د العنکبوت سورت: ١٧ آيت

او د هغه وينا: او له هغه چا به زيات لاروړکی څوک وي چې له الله پرته هغه څوک رابولي چې تر قيامته پورې يې ورته قبلولای نه شي او هغوی د دوی د بلنې څخه ناخبره دي. او کله چې خلک را پورته کړل شي هغوی لره به دښمنان وي او د دوی په بلنه به انکار کوونکي وي. د الأحقاف سورت: ٥- ٦ آيتونه.

او د هغه وينا: هغه څوک چې سخت اړمن ته ځواب ورکوي کله يې چې را وبولي او ستونزه يې له منځه وړي او تاسو په ځمکه کې ځای ناستي ګرځوي آيا له هغه سره بل الله هم شته؟ د النمل سورت: ٦٢ آيت

طبراني په خپل سند روايت کوي: چې د نبي -صلى الله عليه وسلم- په زمانه کې يو منافق و چې مؤمنان يې ازارول؛ نو ځينو يې وويل: راځئ پر رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دغه منافق څخه مرسته وغواړو. نبي -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: د هغه پر وړاندې له ما مرسته نه غوښتل کيږي بلکې له الله مرسته غوښتل کيږي.

په دغه خبره کې ډيرې مسئلې دي:

لومړی: د دعا عطف پر مرسته غوښتلو د عام عطف پر خاص دی.

دويمه: د الله د دغې وينا {وَلاَ تَدْعُ مِن دُونِ اللهِ مَا لاَ يَنفَعُكَ وَلاَ يَضُرُّكَ} تفسير.

دريمه: دا چې دغه لوی شرک دی.

څلورمه: دا چې ترټولو صالح تن که دغه کار د الله له رضاء پرته د بل چا لپاره ترسره کړ هغه به له تېرى کوونکو څخه وګرځي.

پنځمه: له هغه وروسته آيت تفسير.

شپږمه: داچې دغه کار په دنيا کې هم ګټه نلري سره لدې چې هغه کفر دى.

اوومه: د درېيم آيت تفسير.

اتمه: دا چې د روزې لټول يوازې له الله څخه مناسب دي لکه څنګه چې جنت له هغه څخه غوښتل کيږي.

نهمه: د څلورم آيت تفسير.

لسمه: دا چې تر هغه چا زيات لاروركى نشته چې له الله پرته بل څوک را بولي.

يوولسمه: دا چې هغه به د را بلونكي له را بللو بې خبره وي او له هغه به هيڅ خبر نلري.

دولسمه: دا چې دغه بلنه د رابلل شوي له رابلونكي سره د كينې او دښمنۍ لامل كيږي.

ديارلسمه: دغې بلنې ته د را بلل شوي عبادت ويلى شوى.

څوارلسمه: د دغه لمانځلو(راورسيږي را مدد شي) څخه د را بلل شوي نته انكار.

پنځلسمه: دغه چارې د خلكو د لارورکۍ لامل كيږي.

شپاړسمه: د پنځم آيت تفسير.

اوولسمه: حيرانوونكى امر هغه د بت لمانځوكو دا اقرار دى چې سخت اړمن ته يوازې الله ځواب

ورکوي او له همدې امله په سختيو کې هغه داسې رابولي چې يوازې هغه لره د دين ځانګړې کوونکي وي.

اتلسمه: د مصطفى -صلى الله عليه وسلم- د توحيد ملاتړ او له الله سره د ادب رعايتول.

باب دی په بیان د الله تعالی دې وینا کې: آیا هغوی له الله سره هغه څه شریکوي چې هیڅ یې نه دي پیدا کړي او حال دا چې هغوی پیداکړل شوي دي. او نه هغوی لره د مرستې توان لري او نه د ځانونو مرسته کولای شي.

د الأعراف سورت: ۱۹۱- ۱۹۲ آیتونه.

او د هغه وینا: او کوم کسان چې تاسو يې له هغه پرته را بولئ د خرما او زړي ترمنځ يې د نري پوستکي (په اندازه) واک هم نلري. که يې را وبولئ ستاسو رابلنه نه اوري او که يې واوري قبلولای نه شي او د قیامت

په ورځ به ستاسو په شرک به رد کوي او خبر به در نه کړي تاسو ته په شان د خبردار ذات.

د فاطر سورت: ۱۳- ۱٤ آيتونه.

او په صحيح کې له انس څخه روايت دی وايي: د احد په ورځ نبي -صلی الله عليه وسلم- پر سر زخمي شو، د مخې غاښونه يې مات شول؛ نو هغه وفرمايل: هغه قوم به څنګه بريالی شي چې خپل نبي پر سر زخمي کړ. نو دغه آيت نازل شو: تا لره په امر کې هيڅ هم نشته.

د آل عمران سورت: ۲۸ آيت.

او په دې اړه له ابن عمر -رضي الله عنهما- څخه روايت دی: چې هغه له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه اوريدلي چې کله هغه خپل سر د سهار په

ځانځه کې د وروستي رکعت له رکوع څخه را پورته کړ؛ نو ويې فرمايل: اې الله! په فلاني او فلاني لعنت وکړې. وروسته تر دې چې (سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) يې وويل؛ نو الله دغه آيت را نازل کړ: تا لره په دغه امر کې هيڅ حق نشته.

د آل عمران سورت: ۲۸ آيت.

او په يو روايت کې دي: هغه صفوان بن اميه، سهيل بن عمرو او حارث بن هشام ته ښېراوې کولې نو دغه آيت را نازل شو. تا لره په دغه امر کې هيڅ حق نشته. د آل عمران سورت: ۲۸ آيت.

او په دې اړه له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- هغه مهال ودرېده چې کله پر هغه دغه آيت را نازل شو: چې خپل نېږدې خپلوان دې وويروه. (د الشعراء

سورت: ۲۱٤ آيت) نو ويې فرمايل: اې د قريشو ډلې – يا دېته ورته کلمه يې وويله – خپل ځانونه مو واخلئ، زه د الله پر وړاندې هيڅ نشم درسره کولای، اى د عبدالمطلب زوى عباسه! زه د الله پر وړاندې هيڅ نشم درسره کولای، د رسول الله –صلى الله عليه وسلم– عمه صفيې، زه د الله پر وړاندې هيڅ نشم درسره کولای، اې د محمد لورې فاطمې، څومره مال چې غواړې راخخه يې وغواړه، خو زه د الله پر وړاندې هيڅ نشم درسره کولای.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د دوو آيتونو تفسير.

دويمه: .د احد کيسه.

دریيمه: د رسولانو د سردار ښيرا او تر شا يې د وليانو سرداران چې په لمانځه کې امين پسې وايي.

څلورمه: دا چې ښيرا د کافرانو پر خلاف وه.

پنځمه: دا چې هغوی داسې کړنې ترسره کړې چې ډېری کافرانو نه وې ترسره کړې، له هغو څخه يو دا چې: خپل نبي يې پر سر زخمي کړ، او د هغوی لخوا د وژلو حرص يې، او يو دا چې: د وژل شوو مُثله کول سره لدې چې هغوی يې د کاکا زامن وو.

شپږمه: په دې اړه الله پر هغه دغه آيت را نازل کړ: تا لره په دغه امر کې هيڅ واک نشته.

اوومه: د هغه وينا: (او يا به د هغوی توبه قبوله کړي او يا به عذاب ورکړي) چې الله د هغوی توبه قبوله کړه؛ نو هغوی ايمان راوړ.

اتمه: د پېښو پر مهال د قنوت لوستل:

نهمه: چاته چې ښېرا کېدله په لمانځه کې د هغوی د نومونو او د هغوی د پلرونو د نومونو اخیستل.

لسمه: په قنوت کې د ټاکلې (معین) لعنت شتون.

یوولسمه: د نبي –صلی الله علیه وسلم– کیسه چې کله دغه آیت پرې نازل شو. **او خپل نیږدې خپلوان دې وویروه.**

دولسمه: په دغه امر کې د نبي –صلی الله علیه وسلم– جدیت ترډې چې هغه څه یې وکړل چې له امله یې لیونتوب ورته منسوب شو، نو که اوس یې کوم مسلمان وکړي هم همداسې به وي.

دیارلسمه: د هغه وینا لیرې او نیږدې ته: **چې زه تا ته د الله پر وړاندې هیڅ ګټه نشم رسولای. آن ترډې**

چې ویې فرمایل: اې د محمد لورې فاطمې! زه تا ته د الله پر وړاندې هیڅ ګټه نشم رسولای.

کله یې چې دا خبره په ډاګه کړه په داسې حال کې چې هغه د رسولانو سردار و، چې هغه د ټولو مخلوقاتو سردارې مېرمنې ته څه ګټه نشي رسولای، او انسان هم پردې باور لري چې هغه یوازې حق وايي، بیا یې په هغه څه کې فکر وکړ چې نن سبا د خاصو خلکو په زړونو کې راګرځي؛ نو هغه ته د توحید پرېښودل او د دین (غربت) نا اشنا والی په ډاګه شول.

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې چې فرمايي: تردې چې کله يې له زړونو وېره لېرې شي، هغوی وايي پالونکي مو څه وويل: هغوی وايي: حق او همغه لوړ او لوی دی.

د سبا سورت: ۲۳ آيت.

په صحيح کې ابو هريره -رضي الله عنه- له نبي -صلى الله عليه وسلم- څخه روايت کوي چې هغه وفرمايل: کله چې الله په اسمان کې د کوم کار پرېکړه وکړي؛ نو پرېښتې د هغه وينا ته داسې په عاجزۍ وزرې ووهي، لکه پر پاکو او خويه ډبرو چې يو ځنځير وهل کيږي، دغه پر هغوی پلې کوي تردې

چې له زړونو يې وېره لېرې شي، بيا هغوی وايي: پالونکي مو څه وويل؟ هغوی وايي: حق او هغه لوړ او لوی دی، نو يو په پټه غوږ نيوونکی او دا په غلا غوږ نيوونکی(شيطانان) يې واوري داسې چې ځيني يې د ځينو له پاسه وي، سفيان په خپل لاس هغه حالت بيان کړ، داسې چې هغه يې په ښنګ کړ او ګوتې يې سره پرانيستې، نو کله چې يو يې کومه خبره واوري هغه يې لاندې والا ته ورسوي، بيا يې هغه تر ځان لاندې بل ته ورسوي، تردې چې د کوډګر يا غيب ويونکي خولې ته ورسيږي، بيا يې کله اور غورځوونکی ستوری مخکې تر رسولو ومومي او کله بيا د هغه ترموندلو مخکې يې ورسوي، چې بيا سل درواغ ورسره يوځای کړي، نو ويل

کیږي: آیا نن یې موږ ته داسې او داسې ونه ویل؟ نو د دغې له آسمانه اورېدلې کلمې تصدیق کیږي.

له نواس بن سمعان -رضي الله عنه- څخه روایت دی هغه وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **کله چې الله د کوم کار په اړه د وحي کولو اراده وکړي، پر هغه وحي خبرې وکړي چې له امله یې اسمانونه په لړزه شي، او یا یې وویل: چې د الله له ویرې سخت ورپیږي، کله چې دغه د آسمان خلک واوري پرمخې ولویږي او الله ته په سجده شي، نو ترټولو لومړی جبرئیل سر پورته کوي، چې الله د هغې وحې په اړه خبرې ورسره کوي چې اراده یې کړې ده، بیا جبرئیل پر پرښتو تېریږي، کله چې پر هر اسمان تېریږي پرښتې ترې پوښتي زموږ پالونکي څه وویل اې جبرئیله!**

نو هغه ورته وايي: هغه حق وويل، او هغه لوړ او لوی دی، نو هغوی ټول هغه څه وايي کوم چې جبرئيل وويل، بيا جبرئيل وحي هغه ځای ته رسوي چېرې چې الله جل جلاله امر ورته پرې کړی دی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د آيت تفسير.

دويمه: د شرک پر ابطال حجت په ځانګړې ډول هغه څوک چې د نېکانو پورې تړاو لري، او دا هغه ايت دی چې ويل کيږي: له زړه څخه د شرک د ونې رګونه پرې کوي.

دريیمه: د الله تعالی د دغې وينا تفسير: هغوی وايي: حق يې وويل: او هغه لوړ او لوی دی.

څلورمه: د دغه په اړه د هغوی د پوښتنې لامل.

پنځمه: دا چې جبرئیل له دغه وروسته په خپله دې وینا سره هغوی ته ځواب ورکوي: چې هغه داسې او داسې وویل.

شپږمه: د دې خبرې یادونه چې ترټولو لومړی جبرئیل سر راپورته کوي.

اوومه: دا چې د آسمانونو ټولو خلکو ته وایي ځکه هغوی یې پوښتي.

اتمه: دا چې د اسمانونو ټول خلک بې هوښه کیږي.

نهمه: د الله د وینا له امله د اسمانونو په لړزه کېدل.

لسمه: دا چې جبرئیل هغه څوک دی چې وحي هغه ځای ته رسوي چېرې الله امر ورته کړی دی.

یوولسمه: د شیطانانو په پټه د غوږ نیولو یادونه.

دولسمه: د هغوی یو پر بل د سپرېدلو د حالت بیان.

دیارلسمه: د اورغورځوونکو ستورو لېږل.

څوارلسمه: دا چې کله يې ستوري مخکې د خبرې تر رسولو راګير کړي.

او کله هغه خپل انسان ملګري ته خبره رسوي مخکې تردې چې ستوری يې وومي.

پنځلسمه: دا چې غيب ويونکی هم ځيني وخت رېښتيا وايي.

شپاړسمه: دا چې هغه سل دروغ ورسره وايي.

اوولسمه: دا چې د هغه د دروغو تصديق يوازې د دغې کلمې له امله کيږي چې له اسمان څخه اورېدل شوې ده.

اتلسمه: د نفسونو لخوا د باطل منل: چې څنګه یوه خبره ټینګه نیسي او سلو ته پاملرنه نه کوي.

نولسمه: د هغوی داسې کېدل چې ځینې يې له ځینو خبره اخلي.

دغه کلمه چې هغوی يې یادوي او استدلال پرې کوي.

شلمه: د اشعریه(د صفاتو نه منوونکي) پر خلاف د صفتونو ثابتول.

یوویشتمه: دا خبره په ډاګه کول چې دغه لړزه او بې هوښي.

د الله جل جلاله له وېرې څخه وي.

دوه ویشتمه: دا چې هغوی الله ته په سجده لوېږي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د شفاعت (سپاربښتنه) کې

او د الله جل جلاله د وینا په بیان کې: او هغه خلک پرې وډار کړه چې له دې څخه وېرېږي چې خپل پالونکي ته به را پاڅول کېږي، هغوی لره به له هغه پرته نه دوست وي او نه سپاربښت کوونکی؛ د دې د پاره چې هغوی ووېرېږي. د الأنعام سورت: ٥١ آیت

او دا قول یې: ووایه خاص د الله په اختیار کې دی سفارش ټول. د الزمر سورت: ٤٤ آیت.

او دا قول یې: څوک دی چې د هغه له اجازې پرته د هغه پر وړاندې سپاربښتنه وکړي. د البقرة سورت: ٢٥٥ آیت.

او دا قول یې: او په اسمانونو کې څومره پرېښتې دي چې د هغوی سپاربښتنه هیڅ ګټه نشي رسولای مګر

وروسته تردې چې الله چاته وغواړي او ترې راضي وي اجازه ورکړي. د النجم سورت: ۲٦ آيت.

او دا قول يې: ووايه: راوبولئ کوم چې تاسې له الله پرته (معبودان) انګېرلي، هغوی خو د يوې ذرې په اندازه څه په واك کې نلري، نه په اسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه يې په دې دواړو کې څه برخه شته او نه له هغوی څوك د الله مرستندوی دی او د هغه پر وړاندې سپارښتنه هم چاته ګټه نه رسوي پرته له هغه چې اجازه يې ورته کړې وي.

د سبا سورت: ۲۲- ۲۳ آيتونه.

ابوالعباس وايي: الله له ځان پرته له نورو ټول هغه څه نفي کړل چې مشرکان تر هغه تړاو لري، دا خبره يې نفي کړه چې له هغه پرته دې د بل چا پاچايي يا کومه برخه وي، يا د الله مرستندوی وي او يوازې

سپارښتنه پاتې وه؛ نو هغه يې هم داسې بيان کړه چې هغه يوازې هغه مهال ګټه رسوي چې چاته پالونکي اجازه ورکړې وي، لکه چې فرمايي: او پرته له هغه چا چې د الله ورته رضا وي، بل د هيچا سپارښتنه نه کوي. د الأنبياء سورت: ۲۸ آيت

نو دا هغه سپارښتنه ده چې مشرکان يې ګومان کوي، هغه د قيامت په ورځ نفي کړل شوې ده، لکه قرآن چې نفي کړې او نبي صلی الله عليه وسلم خبر ورکړی دی.

چې هغه به راشي او خپل پالونکي ته به سجده وکړي او د هغه ستاينه به وکړي - لومړی به سپارښتنه نه پيل کيږي - بيا به ورته وويل شي: سر دې پورته کړه او وواېه اوربدل کيږي، وغواړه درکول کيږي او سپارښتنه وکړه سپارښتنه دې منل کيږي.

ابوهريره ورته وويل: د کومو نېکبختو خلکو لپاره به ستا سپارښتنه وي؟ هغه وفرمایل: چا چې د زړه له اخلاصه (لا إله إلا الله) ویلي وي.

نو دغه سپارښتنه به د الله په امر د اخلاص والا لپاره وي او د هغه چا لپاره به نه وي چې له الله سره يې شريک نيولی وي.

او حقيقت يې دادی چې الله پاک همغه ذات دی چې پر اخلاص والا پېرزوينه کوي، چې هغوی لره به د هغه چا په دعا بخښنه کوي چاته يې چې د سپارښتنې اجازه کړې وي ترڅو د هغه درناوی وکړي، او ستایل شوی مقام ترلاسه کړي.

نو د کومې سپارښتنې چې قرآن نفي کړې له هغو څخه موخه هغه ده چې په هغې کې شرک وي، له همدې امله يې په خپل امر په يوشمېر ځايونو کې

سپارښتنه ثابته کړه، او نبي -صلى الله عليه وسلم- دا خبره هم بيان کړې چې هغه سپارښتنه به يوازې د توحيد او اخلاص والا لپاره وي. خبره يې پای ته ورسيده.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د آيتونو تفسير.

دويمه: د نفي شوې سپارښتنې بيان.

دريیمه: د ثابت کړل شوې سپارښتنې بيان

څلورمه: د لويې سپارښتنې يادونه.

او دا چې هغه محمود (ستايل شوی) مقام (ځای) دی.

پنځمه: د هغه څه بیان چې نبي - صلی الله علیه وسلم- یې ترسره کوي هغه دا چې پیل به په سپارښتنه نه کوي بلکې سجده به کوي.

کله چې الله اجازه ورکړي، سپارښتنه به وکړي.

شپږمه: دا چې څوک به د هغې سپارښتنې په اړه نېکبخته وي؟

اوومه: دا چې هغه به د هغه چا لپاره نه وي چې له الله سره یې شرک کړی وي.

اتمه: د هغې د حقیقت بیان.

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې: پرته له شکه ته هغه څوک په سمه لیار نشې روانولای چې خوښوي یې، بلکې الله چې چا ته وغواړي په سمه لیار یې روانوي، او هغه پر لار موندونکو ښه پوه دی.

د القصص سورت: ٥٦ آیت.

په صحیح کې ابن مسیب له خپل پلاره روایت کوي وايي: کله چې ابو طالب ته مرګ نیږدې شو، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته راغی، په داسې حال کې چې له هغه سره ابن ابي امیه او ابوجهل هم وو؛ نو ورته ویې ویل: اې کاکا! د (لا إلٰه إلا الله) کلمه ووایه: د الله په وړاندې به ستا لپاره دلیل پرې وایم.

نو هغوی دواړو ورته وویل: آیا ته د عبدالمطلب له ملت څخه اوړې.

چې نبي -صلی الله علیه وسلم- بیا ورته وویل، هغوی دواړو هم خپله خبره تکرار کړه؛ چې په وروستي وخت هغه وویل: چې د عبدالمطلب پر ملت دی، او له دې څخه یې نټه وکړه چې (لا إله إلا الله) کلمه ووایي.

نو نبي صلی الله علیه وسلم وفرمایل: زه به هرومرو ستا لپاره تر هغه بخښنه غواړم ترڅو له تا څخه منع شوی نه یم.

چې الله جل جلاله دغه آیت نازل کړ. د نبي او هغو کسانو لپاره چې ایمان یې راوړی په کار ندي چې د مشرکانو لپاره بخښنه وغواړي که څه هم خپلوان یې

وي وروسته تردې چې د هغوى لپاره څرګنده شوه چې هغوى دوزخيان دي. د التوبة سورت: ١١٣ آيت.

او د ابوطالب په اړه دغه آيت نازل شو: پرته له شکه ته هغه څوک په سمه لیار نه شې روانولای چې ته ورسره مينه لرې ليکن الله يې په سمه ليار روانوي چا ته يې چې خوښه شي. د القصص سورت: ٥٦ آيت.

په دغه خبره کې ډيرې مسئلې دي:

لومړۍ: د الله د دغې وينا {إِنَّكَ لاَ تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَـٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ} تفسير.

دويمه: د الله د دغې وينا {مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالذين آمَنُوا أَن يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ} تفسير.

درېيمه: او لويه مسئله د هغه د دغې وينا تفسير دی چې ته (لا اله الا الله) کلمه ووايه، پر خلاف د هغه څه چې د پوهې ښبتنان يې دعوی کوي.

څلورمه: پرته له شکه ابوجهل او د هغه ملګري د نبي صلى الله عليه وسلم پر موخه پوهېدل کله يې چې سړي ته دا وويل: (لا اله الا الله) کلمه ووايه، الله دې هغه خراب کړي ابوجهل د اسلام پر اصل زيات ترې پوه و.

پنځمه: د نبي صلى الله عليه وسلم هڅه او کوښښ د خپل تره په اسلام کې.

شپږمه: پر هغه چا رد چې د عبدالمطلب او د هغه د اسلافو د اسلام ګومان کوي.

اوومه: د نبي صلى الله عليه وسلم د هغه لپاره بخښنه غوښتل چې هغه لره بخښنه ونه شوه، بلکې هغه لدې څخه منع کړل شو.

اتمه: د بدو ملګرو زيان د انسان لپاره.

نهمه: د اسلافو او لويانو د درناوي زيان.

لسمه: پر دغه سره د ابوجهل د استدلال له امله په دغه کې د مبطلينو لپاره شبهه.

يوولسمه: دا شاهد چې په اعمالو کې ورروستی د باور وړ دی، ځکه که يې ويلې وای، ګټه به يې ورته رسولې وای.

دولسمه: د لاروركو په زړونو کې د دغې شبهې په لوی والي کې غورکول، ځکه په دغه کيسه کې دي، چې هغوی يوازې پر همغې استدلال کولو سره لدې

چې نبي صلی الله علیه وسلم ټوله هڅه کوله او خپله خبره یې تکراروله، د هغوی په وړاندې د هغې د لوی والې او څرګندوالې له امله یې پر هغې بسنه وکړه.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې د آدم د اولاد د کفر او د خپل دین د پرېښودلو لامل د نېکانو په اړه غلو (له بریده اوښتل) دي.

او د الله جل جلاله وینا: اې د کتاب څښتنانو! په دین کې غلو مه کوئ او پر الله له حق پرته بل څه مه وایاست، پرته له شکه عیسی مسیح د مریمې زوی د الله استازی او هغه کلمه یې ده چې مریم ته یې اچولې او د هغه له لوري روح دی.

د النساء سورت: ۱۷۱ ایت.

په صحیح کې د ابن عباس رضي الله عنهما څخه د الله تعالی د وینا په اړه راغلي. او هغوی وویل: خپل

معبودان مو مه پرېږدئ او ود، سواع، یغوث، یعوق او نسر مه پرېږدئ. د نوح سورت: ۲۳ ایت.

وايي: دغه د نوح له قوم څخه د نېکو کسانو نومونه وو، کله چې وفات شول، شیطان د هغوی قوم ته په زړه کې دا خبره ورواچوله چې د هغوی د ناستې په ځایونو کې نښانونه ولګوئ او د هغوی پر نومونو یې ونوموئ، چې هغوی هم همداسې وکړل، او هغه نه لمانځل کېدل تر دې چې دوی وفات شول او پوهه هېره شوه؛ نو بیا یې عبادت وکړای شو.

او ابن قیم وايي: یوشمېرسلفو ویلي: کله چې هغوی وفات شول، نور خلک یې پر قبرونو تم شول، بیا یې مجسمې ورته جوړې کړې، بیا چې څه موده تېره شوه، نو د هغوی عبادت یې پیل کړ.

او له عمر ښخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: ما له بريده زيات مه ستايئ لکه نصاراو چې د مريمې زوی وستايلو، زه يو بنده يم، نو ووایاست: د الله بنده او د هغه رسول دی. صحيحينو روايت کړی.

او وايي: رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: له غُلو (بريده اوښتو) ښخه ډډه وکړئ، ځکه له تاسو مخکښيني خلک غُلو تباه کړل.

او د مسلم په روايت کې له ابن مسعود ښخه راغلي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: په ستاينه کې تکلف کوونکي تباه شول. درې ځلې يې وويل.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: داچې څوک پر دغه باب او له هغه وروسته دوو بابونو پوه شو؛ نو د اسلام غربت (نا اشنا والی) به ورته څرګند شي.

او د الله قدرت او د هغه له لوري د زړونو بدلول به عجیب ووینې.

دویمه: د لومړني شرک پېژندنه چې هغه په ځمکه کې پیښ شو هغه د نېکانو په شبهې سره و.(دنیکانو په اړه شیطان خلکو ته شبهې واچولې)

درییمه: د لومړني هغه څه پېژندنه چې د نبیانو دین پرې بدل کړل شو، او هغه څه چې د دغه لامل شول، سره له دې پېژندنې چې هغوی الله استولي و.

خلورمه: د بدعتونو منل سره له دې چې شريعتونه او فطرت يې ردوي.

پنځمه: د دغه ټولو لامل د حق له باطل سره ګډول و.

نولومړی: د نېکانو سره مينه.

دويم: د ځينو د پوهې او دين د څښتنانو لخوا داسې څه کول چې د خير اراده يې ترې کړې وه؛ خو وروستنيو يې دا ګومان وکړ چې هغوی له دې پرته د بل څه اراده لرله.

شپږمه: د نوح سورت د آيت تفسير

اوومه: د انسان مزاج خوی چې حق يې په زړه کې کميږي او باطل زياتيږي.

اتمه: په دې کې د هغه څه شاهد دی چې له سلفو څخه منقول دي چې بدعتونه د کفر لامل دي.

نهمه: د شيطان پر هغه څه پېژندنه چې بدعتونو ته سرې مايلوي که څه هم د ترسره کوونکي موخه ښه وي.

لسمه: د کلي قاعدې پېژندنه هغه دا چې له غُلو او هغه څه څخه چې غُلو ته سرې کشوي منع کول.

يوولسمه: پر قبر د ښې کړنې په موخه د پاتې کېدلو زيان.

دولسمه: د مجسمو څخه د منعې پېژندنه او د هغو د لېرې کولو حکمت.

ديارلسمه: د دغې کيسې د شان د لوی والي او هغې ته د اړتيا شديدوالی له هغې څخه د بې پروايی سربېره.

څوارلسمه: او هغه ډېره حيرانوونکې او ډېره حيرانوونکې ده - چې هغوی د تفسير او حديثو په کتابونو کې لوستې ده، د هغوی له لوري د وينا پر معنا پوهېدل، او د الله حايل کېدل د هغوی او د زړونو ترمنځ يې تردې چې باور يې وکړ چې د نوح د قوم کړنه ترټولو غوره عبادت دی، او دا باور يې وکړ، چې له څه څخه چې الله او د هغه استازي منع کړې هغه داسې کفر دی چې د وينې او مال روا کوونکی دی.

پنځلسمه: دا خبره څرګندول چې هغوی يوازې د سپارښتنې اراده لرله.

شپاړسمه: د هغوی دا ګومان چې کومو علماوو انځورونه جوړ کړل هغوی همدغه اراده لرله.

اوولسمه: د هغه په وينا كې لوى بيان: (چې زما له بريده زياته ستاينه مه كوئ لكه نصاراو چې د مريمې د زوى وكړه) نو هغه صلى الله عليه وسلم ثرګنده بلنه وكړه.

اتلسمه: موږ ته د هغه نصيحت د تكلف كوونكو په تباه كېدو سره.

نولسمه: دا په ډاګه كول چې تر هغه د هغو نېكانو عبادت نه كېده، تردې چې پوهه هېره شوه، نو په دې كې د هغه د شتون د قدر او نشتون د ضرر پېژندنه ده.

شلمه: دا چې د پوهې د نشتون لامل د پوهانو مړينه ده.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې څوک د الله عبادت د نېک سړي له قبر سره کوي، د هغه په اړه څومره سختي راغلې؛ نو د هغه چا به څه حال وي چې په خپله د هغه نېک سړي عبادت کوي!؟.

په صحيح کې له عائشې رضي الله عنها څخه روايت دی چې ام سلمه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په مخکې د نصاراوو د عبادت ځای يادونه وکړه چې د حبشې په ځمکه کې يې ليدلې وه او په هغو کې چې کوم انځورونه وو؛ نو هغه وفرمایل: دوی داسې خلک دي کله چې يو نېک سړی يا نېک بنده پکې مړ شي، د هغه پر قبر جومات جوړ کړي او په هغو

کې دغه انځوروونه رسم کړي، دوی د الله په وړاندې تر ټولو بد خلک دي.

نو دغو خلکو د دوو فتنو ترمنځ یوځای والی کړی: د قبرونو فتنه، او د تصویرونو فتنه.

او هغوی دواړو له هغې څخه روایت دی چې ویې ویل: کله چې پر رسول الله صلی الله وحي نازله شوه پر مخ یې څادر واچولو، کله چې ترې ختمه شوه مخ یې لوڅ کړ؛ نو ویې فرمایل: هغه همداسې ده. الله پر یهودو او نصاراوو لعنت کړی چې د خپلو نبیانو قبرونه یې جوماتونه وګرځول. هغه له دې خلک ویرول چې یهودو او نصاراو کړي وو، که یې داسې نه وای کړي قبر به یې ښکاره وای، د دې علاوه هغه له دې هم ویره لرله چې قبر یې جومات ونه ګرځول شي. هغوی دواړو (بخاري او مسلم) روایت کړی دی.

د مسلم په روایت کې له جندب بن عبدالله څخه راغلي وايي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم د هغه تر وفات پنځه ورځې مخکې واورېدل چې هغه ویل: زه الله ته لدې خپله بېزاري وړاندې کوم چې له تاسو څخه دې زما کوم دوست وي، ځکه الله زه خپل دوست ګرځولی یم، لکه څنګه چې یې ابراهیم دوست ګرځولی، که ما له خپل امت څخه څوک دوست نیولی؛ نو ابوبکر به مې دوست ګرځولی وای، خبر اوسئ څوک چې تر تاسو مخکې وو هغوی د خپلو نبیانو قبرونه جوماتونه وګرځول، خبر اوسئ له قبرونو جوماتونه مه جوړوئ، ځکه ما له دغه څخه تاسې منع کړي یاست.

له دې څخه یې د خپل ژوند په وروستیو کې نهي وکړه، بیا یې لعنت پرې وویلو، په داسې حال کې چې

هغه د همدې په سياق کې و، چې چا داسې کړې و، او له هغو سره لمونځ کول له همدې دلې څخه دي که څه هم جومات پرې جوړ نه کړل شي. او دا د هغې د وينا معنا ده: (چې هغه وېره لرله چې قبر يې جومات ونه ګرځول شي). ځکه صحابه و د هغه د قبر شاوخوا جومات نه جوړولو، او په هر ځای کې چې د لمانځه اراده وکړل شي؛ نو هغه جومات وګرځول شو، بلکې په هرځای کې چې لمونځ کيږي هغه ته جومات ويل کيږي، لکه نبي صلى الله عليه وسلم چې فرمايلي دي: ماته ځمکه جومات او پاکوونکې(طهور په زور د ط سره هغه شی ته وايې چې پاکوونکی وي لکه اوبه او د تيمم د پاره خاوره) ګرځول شوې ده.

او احمد په جيد سند سره له ابن مسعود رضي الله څخه مرفوع روايت کوي. چې تر ټولو بد خلک هغه

دي چې قيامت راشي او هغوی ژوندي وي او هغه خلک چې له قبرونو څخه جوماتونه جوړوي.

او ابوحاتم او ابن حبان په خپل صحيح کې همداسې روايت کړی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: کوم څه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د هغه چا په اړه بيان کړل چې د نيک سړي له قبر سره جومات جوړوي چې د الله عبادت پکې وشي، که څه هم د ترسره کوونکي نيت سم وي.

دويمه: له مجسمو څخه منع کول او په دې اړه سختې کول.

دريیمه: د نبي صلی الله علیه وسلم په دې اره په مبالغه کې عبرت، چې څنګه یې لومړی هغوی ته دغه بیان کړل، بیا پنځه ورځې مخکې تر خپل وفات، څه یې چې ویل هغه یې وویل، بیا چې د هغه په سیاق کې و پر هغه څه یې بسنه ونه کړه چې مخکې تېر شوي و.

څلورمه: له خپل قبر سره د داسې کړنې له ترسره کولو څخه منع کول مخکې تردې چې قبر یې رامنځته شي.

پنځمه: دا چې د یهودو او نصاراو د خپلو نبیانو د قبرونو په اړه تګلاره دا وه.

شپږمه: د هغه له لوري په دې اړه پر هغوی لعنت.

اوومه: دا چې د نبي صلی الله علیه وسلم موخه د هغه له قبر څخه زموږ وېرول و.

اتمه: د خپل قبر د نه ښکاره کولو لامل

نهمه: د هغه له لوري د جومات ګرځولو معنا.

لسمه: دا چې د هغه چا ترمنځ چې قبرونه یې جوماتونه ګرځولي یوځای کول.

او هغه چا تر منځ چې قیامت پرې راشي؛ نو د شرک ذریعه یې یاده کړه مخکې تر رامنځته کېدلو د هغه له پای ته رسولو سره.

یوولسمه: د هغه له لوري په خپله خطبه کې له وفات پنځه ورځې مخکې یادونه، پر دوو هغو ډلو رد دی چې هغوی تر ټولو بد بدعتیان دي.

بلکې ځينو سلفو هغوی له دوه اويا ډلو څخه ايستلي دي چې هغوی روافض او جهميه دي، او د رافضه و له امله شرک او د قبرونو عبادت پيښ شو، او هغوی لومړني هغه څوک وو چې قبرونه يې پرې جوړ کړل.

دولسمه: رسول الله صلی الله عليه وسلم پر سخت روح اخستلو وازمايل شو.

ديارلسمه: هغه دوستې چې پرې عرتمند کړای شوی دی.

څوارلسمه: دا په ډاګه کول چې دوستي(خلة) له مينې(محبة) لوړه ده.

پنځلسمه: دا په ډاګه کول چې صديق (ابوبکر الصديق) په صحابو کې غوره دی.

شپاړسمه: د هغه خلافت ته اشاره.

****

باب دی په بیان د هغه غُلو (له بریده اوښتلو) کې چې د نېکانو د قبرونو په اړه راغلی او داسې بوتان ترې جوړوي چې له الله پرته لمانځل کیږي.

مالک په موطا کې روایت کوي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: اې الله! ته زما قبر بُت مه ګرځوې چې عبادت يې کيږي، د الله غُصه پر هغه قوم سخته شوه چې د نبيانو قبرونه يې جوماتونه جوړ کړل.

ابن جرير په خپل سند له سفيان، هغه له منصور او هغه له مجاهد څخه روايت کوي. آيا؛ لات او عزى مو ونه ليدل. د النجم سورت: ١٩ آيت.

واېي: هغه به دوی لره اوږه په غوږو کې بخول؛ نو کله چې مړ شو، هغوی يې پر قبر ورغونډ شول(منجاوران).

او همدارنګه ابوجوزاء له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت کوي، چې هغه به د حاجيانو لپاره اوږه په غوږو کې بخول(د هغوی د اکرام د پاره).

او له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: رسول الله صلی الله عليه وسلم د قبرونو پر زيارت کوونکو(ميرمنو)، او هغو کسانو لعنت ويلی چې جوماتونه پرې جوړوي او څراغونه پرې روښانه کوي.

د سنن والا روايت کړی دی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د بُتانو تفسير.

دويمه: د عبادت تفسير.

درييمه: رسول الله صلى الله عليه وسلم يوازې له هغه څه څخه پناه غوښتې ده چې له رامنځته کېدو يې ويره لرله.

څلورمه: د نبيانو پر قبرونو د جوماتونو جوړول يې له دغه سره پرتله کړل.

پنځمه: د الله له لوري د سختې غصې يادونه.

شپږمه: او تر ټولو مهمه يې دا ده: چې د بتانو تر ټولو لوی بُت د لات د عبادت صفت پېژندنه يې وکړه.

اوومه: د دې خبرې پېژندنه چې هغه د نېک سړي قبر و.

اتمه: دا چې هغه د قبر والا نوم و او د نوم اېښودنې د معنا يادونه.

نهمه: د هغه له لوري د قبرونو پر زيارت كوونكو(مېرمنو) لعنت ويل.

لسمه: پر هغه چا لعنت ويل چې څراغونه پرې لګوي.

★★★★★★★★

دا باب دی د مصطفی - صلی الله علیه وسلم - لخوا د توحید د ملاتړ او د هرې هغې لارې بندولو په اړه چې شرک ته رسوونکې ده.

او د الله تعالی وینا: (دادی) تاسو ته یو داسې رسول راغی چې خپله له همدا تاسو څخه دی، څه چې تاسو کړوي هغه په ده ډېر ګران (او درانه) تمامیږي، ستاسې د ښېګڼې حریص دی، پر مؤمنانو مهربان خواخوږی دی. د التوبة سورت: ۱۲۸ ایت.

او له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: خپل کورونه قبرونه مه ګرځوئ، او زما قبر عید مه

جوړوئ، اوپر ما درود ووایاست؛ څکه ستاسو درود ماته رسیږي هر چیرې چې یاست. ابوداؤود په حسن سند سره روایت کړی اوراویان يې ثقه دي.

او له علي بن حسين څخه روايت دى: چې هغه يو سړى وليد چې د نبي – صلى الله عليه وسلم– له قبر سره به يو غار ته ننوته، او دعا به يې کوله، نو هغه منع کړ او ويې ويل: آيا تاسو ته هغه څه بيان نه کړم چې له خپل پلاره مې اوريدلي، هغه زما د نيکه څخه هغه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه چې فرمايل يې: زما قبر عيد(د مېلې ځاى) مه ګرځوئ، او مه مو کورونه قبرونه جوړوئ، او پر ما درود ووایاست؛ څکه ستاسو سلام ويل ماته رسيږي هرچيرې چې ياست. په (المختارة) کې يې روايت کړى دى.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د براءة آيت تفسير.

دویمه: د خپل امت تر وروستي بریده له دغه ثرځایه لیرې کول.

دریيمه: پر موږ د هغه د حرص، زړه سوي او لورېینې یادونه.

څلورمه: د خپل قبر په یو ځانګړي ډول زیارت کولو څخه منع کول سره لدې چې د هغه زیارت تر ټولو غوره عمل دی.

پنځمه: له زیات زیارت کولو څخه منع.

شپږمه: په کور کې نفلونو ته هڅونه.

اوومه: د هغوی په اند دا پخه خبره ده چې په قبرستان کې لمونځ نه کیږي.

اتمه: د هغه له لوري دا علت بيانول چې د يوچا درود او سلام هغه ته رسيږي كه څه هم لېرې وي؛ نو د هغه څه اړتيا نشته چې د نېږدې والي د ارادې ګمان يې كيږي.

نهمه: دا چې هغه -صلى الله عليه وسلم- په برزخ كې په داسې حال كې دى چې د خپل امت له اعمالو درود او سلام پر هغه وړاندې كيږي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې د دغه امت ځینې به بُتان لمانځي.

او د الله تعالی دا قول: آیا هغه خلک دې نه دي لیدلي چې د کتاب یوه برخه ورکړل شوې ده خو هغوی بیا هم په سحر او شیطان او باطل معبود باور کوي.

د النساء سورت: ٥١ آیت.

او دا قول یې: ورته وایه: آیا هغه خلك دروښیم چې د الله پر وړاندې د جزا له مخی لدې هم بد وي؟ هر هغه څوك چې الله رټلي، غضب یې پرې کړی او بیزوګان او خنزیران یې ترې جوړ کړي او غیر الله یې لمانځلی.

د المائدة سورت: ٦١ آیت

او دا قول يې: **هغه کسان چې د دوی پر کار برلاسي شوي وو، وويل: هرومرو به يو عبادت ځای پرې جوړوو.** د الکهف سورت: ۲۱ ايت.

له ابو سعيد رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: **تاسو به هرومرو د هغو خلکو پل پر پل پيروي وکړئ چې له تاسو مخکې وو، تردې که هغوی د خادمۍ غار ته ننوتلي وي تاسو به هم ننوځئ**

هغوی وويل: اې د الله رسوله! يهود او نصارا بنيې؟

هغه وفرمايل: هو نو بل څوک؟

دغه روايت بخاري او مسلم روايت کړی.

او د مسلم په روايت کې له ثوبان رضي الله عنه څخه روايت دی، **چې رسول الله صلى الله عليه وسلم**

وفرمایل: پرته له شکه الله ماته ځمکه راټوله کړه ترڅو چې د هغې ختیځې او لویدیځې برخې مې ولیدلې، او زما د امت پاچايي به تر هغو برخو رسیږي چې ماته راټولې کړل شوې وې.

او ماته دوې زیرمې راکړل شوې: د روم او فارس خزانې.

او ما مې له پالونکي څخه د امت لپاره وغوښتل چې هغوی په وچکالۍ تباه نه کړي او پر هغوی له خپلو ځانو پرته بل دښمن مسلط نه کړي چې له بیخه یې وباسي.

او پرته له شکه پالونکي مې وویل: اې محمده! کله چې کومه پریکړه وکړم؛ نو هغه نه ردیږي، او ما ستا امت ته دا ورکړې چې هغوی به په وچکالۍ نه تباه کوم، او پر هغوی به له هغوی پرته بل داسې دښمن نه

مسلطوم، چې له ېبخه يې وباسي، او که څه هم له هر طرفه پرې را ټول شي، آن تردې د هغوی ځينې به ځينې سره وژني او ځينې به يې ځينې بنديانوي.

برقاني په خيل صحيح کې روايت کړی او زياته کړې يې ده: او پرته له شکه زه مې د خپل امت په اړه له لاروورکوونکو امامانو څخه ويرېږم، او کله چې پرهغوی توره را پرېوته تر قيامته به ترې پورته نه کړل شي، او قيامت به تر هغه رامنځته نه شي چې ترڅو زما د امت يوه ډله له مشرکانو سره يوځای نه شي او زما د امت يو ټولی بتان ونه لمانځي، او زما په امت کې به دېرش درواغجن وي، هر يو به ګمان کوي چې ګواکې دی نبي دی، خو زه ترټولو وروستی نبي يم له ما وروسته بل نبي نشته، او زما له امته به تل يوه په حق ډله برياليۍ وي، څوک يې چې مرسته پرېږدي هغوی

ته زیان نه شي رسولای تردې چې د الله تبارک و تعالی امر راشي.

په دغه خبره کې دېرې مسئلې دي:

لومړی: د النساء د ایت تفسیر

دویمه: د المائده د ایت تفسیر

دریيمه: د الکهف د ایت تفسیر

څلورمه: او دغه یې تر ټولو مهمه ده چې پر جبت او طاغوت د ایمان راوړلو معنا

پدې ځای کې څه ده؟

آیا هغه د زړه باور دی؟

او که د خښتنانو موافقت یې دی، سره له دې چې له هغې سره به کینه او د هغې د بطلان پیژندنه وي.

پنځمه: د هغوی دا وینا: چې هغه کافران کوم چې خپل کفر پېژني له مؤمنانو زیات لارموندونکي دي.

شپږمه: او د کومې چې وضاحت مطلوب دی هغه دا چې په دغه امت کې به داسې څه پیښېږي لکه د ابوسعید په حدیث کې چې راغلي دي.

اوومه: د هغې د رامنځته کېدو په ډاګه کول، معنا دا چې د دغه امت په ډېرو ډلو کې به د بُتانو لمانځنه کېږي.

اتمه: تر ټولو حیرانوونکې دا ده چې مختار غوندې څوک به د نبوت دعوی کوي چې د شهادت کلمې هم وايي او دا هم په ډاګه کوي چې له همدغه امت څخه دی، او وايي چې رسول حق او قرآن حق دی او په دې کې دا هم دي چې محمد وروستی د رسولانو دی، او له

دې سره په دې ټولو کې دی ربنتونی ګڼل کیږي سره لدې چې څرګند ټکر دی، او مختار د صحابه و په وروستۍ زمانه کې را پیداشو او ډیر شمیر خلکو یې پیروي وکړه.

نهمه: د دې خبرې زیری چې حق په یو مخ له منځه نه ځي لکه څنګه چې مخکې له منځه تللی و، بلکې تل به یوه ډله پرې ولاړه وي.

لسمه: لویه نخښه یې داده سره لدې چې هغوی لږ دي خو بیا هم چې څوک شا ور ګرځوي او مخالفت یې کوي زیان نه شي ورته رسولی.

یوولسمه: دا چې دغه شرط به د قیامت تر ورځې وي.

دولسمه: هغه لويې نښې چې په دغه کې دي له هغو
څخه: يوه يې دا ده چې الله هغه لره د ختيځ او لوېديځ
برخې سره راټولې کړې او د دغه پر معنا يې خبر کړ،
همغه ډول رامنځته شول لکه څنګه يې چې خبر
کړی و، په خلاف د شمال او جنوب، او پر دې يې
خبرول چې دوې زېرمې ورکړل شوي دي، او د خپل
امت په حق کې يې دوې دعاوې قبولې شوې او
درېيمه نه، او د ځينو لخوا د ځينو پر تباه کولو او د
ځينو لخوا د ځينو پر بندي کولو يې خبرول، د امت په
اره يې له لارورکوونکو امامانوڅخه وېرول، په دغه
امت کې د درواغو د نبيانو په پيداکېدلو يې خبرول،
او د بريالۍ ډلې پر پاتې کېدلو يې خبرول، او دا
همغسې رامنځته شول لکه څنګه يې چې خبر

ورکړی و، سره له دې چې هره يوه يې له عقلي پلوه لېرې وه.

دیارلسمه: د خپل امت په اړه له لارورکوونکو امامانو څخه په ځانګړي وېرول.

څوارلسمه: د بُتانو د عبادت پر معنا خبرول.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د کوډو کې.

او د الله تعالی وینا: اوپرته له شکه هغوی پوه شول چې څوک هغه اخلي هغو لره په آخرت کې هيڅ برخه نشته. د البقرة سورت: ۱۰۲ ایت

او د هغه وینا: پر جبت(سحر) او طاغوت(شیطان) باور لري. د النساء سورت: ٥١ ایت

عمر وايي: جبت کوډې او طاغوت شيطان دی

او جابر وايي: طواغيت هغه غيب ويونکي دي چې شيطانان ورته راځي، په هره قبيله کې يو وي.

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی: چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: له اوو تباه کوونکو څخه ځان وساتئ.

هغوی وویل: اې د الله رسوله! هغه څه دي؟

هغه وفرمایل: له الله سره شریک نیول، کوډې، د هغه چا وژل چې له حق پرته يې الله وژل ناروا کړي وي، د سود خوړل، د يتيم مال خوړل، د جنګ له ډګره تېښته، پر بې خبره پاک لمنو مېرمنو تور لګول.

او له جندب څخه مرفوع روايت دی: د کوډګر جزا په توره وهل دي. ترمذي روايت کړی او وايي: صحيح دی خو موقوف دی.

او بخاري کې له بجالة بن عبده څخه روايت دی وايي: عمربن الخطاب وليکل چې هر کوډګر او کوډګره ووژنئ، وايي: نو موږ درې کوډګر ووژل.

له حفصې څخه صحيح روايت دی چې هغې د خپلې يوې داسې مينځې د وژلو امر وکړ چې کوډې يې پرې کړې وې، نو هغه ووژل شوه.

او همدارنګه له جندب څخه صحیح روایت دی.

احمد د نبي - صلی الله علیه وسلم - له دریو صحابه وو څخه په روایت کولو ویلي دي.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د البقره سورت د آیت تفسیر

دویمه: د النساء سورت د آیت تفسیر

دریيمه: د جبت او طاغوت تفسیر او ترمنځ يې توپیر

څلورمه: دا چې طاغوت کله له پېریانو څخه وي او کله له انسانانو څخه.

پنځمه: دمنعي اړوند د ځانګړو اوو تباه کوونکو پېژندنه.

شپږمه: دا چې کوډې کوونکی ته به کافر ویلی شي.

اوومه: دا چې هغه به وژل کیږي توبه به یې نه منل کیږي.

اتمه: په مسلمانانو کې د دغه شتون د عمر په زمانه کې و؛ نو په وروستیو کې به څنګه وي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د هغه شي کې چې د سحر نوعه ده.

احمد وايي: د جعفر زوی محمد له عوف څخه، هغه حيان بن العلاء، هغه له قطن بن قبيصة او هغه يې له پلار څخه روايت کوي چې هغه له نبي صلی الله عليه وسلم څخه اوريدلي چې فرمايل يې: چې عيافة، طرق او طيرة د جبت له ډلې څخه دي.

عوف وايي: عيافة د بد پالۍ پر بنسټ د مرغانو شړل دي او طرق هغه ليکه ده چې په ځمکه کې اېستل کيږي.

او جبت:

حسن وايي: د شيطان غږ دی.

سند يې سم دی د ابوداؤد، نسائي او له ابن حبان څخه په خپل صحیح مسند راغلی.

له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی وايي: **رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چا چې له ستورو یوه برخه ترلاسه کړه(ناروا علم نجوم) هغه له کوډو څخه برخه ترلاسه کړه، څومره يې چې زیاته کړه همدومره يې زیاته کړه.**

ابوداؤد روایت کړی او سند يې صیح دی.

او په نسائي کې له ابوهریره رضي الله عنه څخه حدیث دی. **چا چې غوټه وتړله بیا يې پکې پوکی وکړ؛ نو هغه کوډې وکړې، او چا چې کوډې وکړې هغه شرک وکړ، او چا چې یو څه پر ځان وتړل همغه ته به وسپارل شي.**

او له ابن مسعود څخه روايت دی: **چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: آيا د عضه په اړه خبر در نه کړم؟ چې هغه چغل خوري او د خلکو ترمنځ د فساد پيدا کولو د پاره خبرو وړلو ته ويل کيږي.** مسلم روايت کړی.

او هغوی دواړه له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت کوي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: ځينې بيان لکه کوډې داسې وي.

په دغه خبره کې ډيرې مسئلې دي:

لومړی: د بخت ازمويلو په موخه مرغان الوځول، په ځمکه کې ليکې کشکول او بد پالي(تشاوم) کول له کوډو څخه دي.

دويمه: د العافية، الطرق، او الطيرة تفسير.

درییمه: دا چې د ستورو پوهه یو ډول کوډې دي.

څلورمه: دا غوټه له پوکې سره هم له دغو څخه دي.

پنځمه: دا چې چغل خوري هم له دغو څخه دي.

شپږمه: دا چې له دغو څخه ځینې فصیح بیان هم دی.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د غیب ویونکو او هغوی ته ورته خلکو کې

(کهان د کاهن جمع ده کاهن هغه چا ته وايې چې شيطان ورته خبرې راوړي بيا دغه کاهن د هغې سره نورې سل دروغ خبرې يو ځای کړي او په خلکو کې يې خپروي).

مسلم په خپل صحيح کې د نبي صلی الله عليه وسلم له ځينو مېرمنو او هغو له نبي صلی الله عليه وسلم څخه روايت کوي چې هغه وفرمايل: **څوک چې غيب ويونکي(د عراف تفسير نزدې راروان دی) ته راشي، د څه په اړه پوښتنه ترې وکړي او د هغه وينا ومني د هغه به څلوېښت ورځې لمونځ نه قبليږي.**

ابو هريره رضي الله عنه له نبي صلى الله عليه وسلم څخه روايت کوي چې وېې فرمايل: **څوک چې غيب ويونکي ته راشي او په هغه څه کې يې تصديق وکړي چې هغه يې وايي؛ نو پر هغه څه يې کفر وکړ چې پر محمد صلى الله عليه وسلم نازل کړل شوي دي**. ابوداؤد روايت کړی دی.

او څلور نورو او حاکم هم روايت کړی دی.

او ويلي يې دي: **د هغوی دواړو له شرط سره سم صحيح دی. او ترې روايت دی چې څوک غيب ويونکي ته راشي، په هغه څه کې يې تصديق وکړي چې هغه يې وايي؛ نو پر هغه څه يې کفر وکړ چې پر محمد صلى الله عليه وسلم نازل کړی شوي دي.**

او ابو يعلى په جيد سند سره له ابن مسعود څخه موقوفا دېته ورته روايت کوي.

او له عمران بن حصين رضي الله عنه څخه مرفوعا روايت دی: هغه څوک له موږ څخه ندی چې بد پالي نيسي او يا د هغوی لپاره بد پالي کيږي، يا ځچپله کهانت کوي او يا د هغه لپاره کهانت کيږي، يا کوډې کوي او يا د هغه لپاره کوډې کيږي، او څوک چې غيب ويونکي ته راشي په هغه څه کې يې تصديق وکړي چې هغه يې وايي؛ نو هغه پر هغه څه کفر وکړ چې پر محمد - صلی الله عليه وسلم- نازل کړل شوي دي.

بزاز په ښه سند سره روايت کړی دی.

او طبراني په اوسط کې د ابن عباس حديث په حسن اسناد سره روايت کړی پرته لدې وينا څخه چې: څوک غيب ويونکي ته راغی... تر پايه.

بغوي وايي: عراف: هغه څوک دی چې په سريزو د کارونو د معلوم‌ولو دعوی کوي د يو غلا شوي شی يا د غلا ځای او داسې نورو شیانو د معلوم‌ولو د پاره په دغه سريزو ښودنه کوي.

او ويل شوي: عراف کاهن دی او کاهن هغه څوک دی چې په راتلونکي کې د پټوخبرو په اړه خبر ورکوي.

او ويل شوي: چې هغه څوک دی چې د زړه د خبرو په اړه خبر ورکوي.

او ابوالعباس بن تيميه وايي: عراف: د کاهن، نجومي، رمال او دېته ورته خلکو نوم دی، کوم چې په دغه ډول د چارو د پيژندګلوۍ خبرې کوي.

او ابن عباس د هغه قوم په اړه چې ابجد ليکي او په ستورو کې ګوري وايي: **زه فکر نه کوم چې څوک دغه کار کوي هغه به د الله په وړاندې کومه برخه ولري.**

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: دا چې د کاهن خبره منل له قرآن سره په باور لرلو نه يوځای کيږي.

دويمه: دا خبره په ډاګه کول چې دا کار کفر دی.

دريیمه: د چا لپاره چې غيب ويل کيږي د هغه يادونه.

څلورمه: د هغه چا يادونه چې په اړه يې بد پالي(تشاوم) کيږي.

پنځمه: د هغه چا يادونه چې کوډې ورلره کيږي.

شپږمه: د هغه چا يادونه چې ابجد زده کوي.

اوومه: د عراف او کاهن تر منځ د توپير يادونه.

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د کوډو د اېستلو په اړه راغلي.

له جابر رضي الله عنه څخه روایت دی: چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د کوډو اېستلو په اړه وپوښتل شول؛ نو هغه وفرمایل: هغه هم د شیطان عمل دی. احمد او ابوداؤد په سم سند روایت کړی او وایي: احمد د هغو په اړه وپوښتل شو؛ نو ویې فرمایل: ابن مسعود دا هرڅه بد ګڼل.

په بخاري کې له قتاده څخه راغلي: چې ما ابن مسیب ته وویل: پر یوسړي کوډې شوې وي او له ښځې بند کړل شوی وي ایا له هغه څخه کوډې لیرې کول روا دي.

هغه وفرمایل: څه پروا نه کوي، ځکه له دې څخه موخه اصلاح ده؛ نو پر کوم څه چې ګټه رسول کیږي؛ نو له هغه څخه منع نه ده شوې. پای.

او له حسن څخه روایت کیږي چې هغه وفرمایل: کوډې یوازې کوډګر له منځه وړای شي.

ابن قیم وایي: نشره: له هغه چا څخه چې کوډې پرې شوې د کوډو له منځه وړلو ته وایي چې په دوه ډوله دي.

یو یې: د کوډو په کوډو له منځه وړل دي(د سحر علاج په سحر)، چې هغه د شیطان کار دی، او د حسن له وینا څخه همدغه موخه ده، چې کوډې کوونکی او کوډې غوښتونکی په هغه څه شیطان ته ځان نیږدې کوي کوم چې شیطان خوښوي؛ نو

خپل عمل له هغه چا څخه باطلوي چې کوډې پرې شوې وي.

دویم: په دم، او شرعي تعویذونو، دوایانو او مباحو دعاوو د کوډو له منځه وړل دي چې دغه روا دي.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د کوډو(د سحر علاج په سحر سره) څخه منع.

دویمه: د منع شوي او روا شوي ترمنځ توپیر چې ستونزه له منځه وړي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د بد پالی کې.

او د الله تعالی وینا: خبر اوسئ چې د هغوی سپیره والی له الله سره و، خو زیاتره یې نه پوهیږي.

د الأعراف سورت: ۱۳۱ ایت

او د هغه وینا: وېلي: ستاسو بد پالي نیول تاسې سره ده، ایا (په دې کې سپیره والی دی) چې تاسو ته نصیحت وشو؟ نه، په اصل کې تاسې خپله زیاتی کوونکي یاست.

د یس سورت: ۱۹ ایت

او له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی: چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د یو مریض څخه مرض پخپل طبعیت روغ ته نه انتقالیږي، نه

سپيره والى شته(تشاوم)، نه د مرغه الوزول كوم اغېز لري او نه دصفر مياشتې كې سپيره والى سته.

هغوى دواړو(بخاري او مسلم) روايت كړى دى.

مسلم لا دا هم زياته كړې: چې نه نوء (د ستوري له امله باران شته او نه غول يعني خيالي څناور(شيطانان او پيريان د الله د ذكر سره څوک نه شي هلاكولاى).

او هغوى دواړو لره له انس څخه روايت دى چې ويلي دي: رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: نه د ناروغۍ لېږد شته پخپل طبيعت)، نه سپيره والى شته او فال مې خوښيږي، هغوى وويل فال څه شى وي.

هغه وفرمايل: ښه خبره.

او ابوداؤد لره له عقبة بن عامر څخه روايت هغه وايي:

د رسول الله په وړاندې بد پالي نيول ياد کړل شو؛ نو هغه وفرمايل: ښه يې فال دی او مسلمان نه شي واپس کولای، کله چې يو له تاسو داسې څه ووينې چې نه يې خوښيږي؛ نو ودې وايي: اې الله يوازې ته نېکۍ راولې اويوازې ته بدۍ له منځه وړې، او نشته ګرځيدل له بديو او نشته طاقت په خوښيو مګر ستا په مدد.

او له ابن مسعود څخه مرفوعا روايت دی: په شيانو سپيره والی نيول شرک دی، په شيانو سپيره والی نيول شرک دی، او هيڅ شی داسې نشته مګر چې الله يې پر بروسه(په الله اعتماد کول) له منځه وړي.

ابوداؤد او ترمذي روايت کړې او صحيح يې بللی، او پای يې د ابن مسعود وينا ګرځولې.

او احمد له د ابن عمر په حديث كې دي: **(ښوک چې بد فال نيونې له خپل حاجت څخه را وګرځاوه؛ نو هغه شرک وکړ) هغوی وويل: د دغه کفاره څه ده؟ هغه وفرمايل: دا چې ووايې: اې الله ستا له خير پرته بل خير نشته، ستا له سپيره والي پرته بل سپيره والی نشته او له تا پرته بل ښوک په حقه اله نشته.**

او هغه لره د الفضل بن عباس رضي الله عنهما په حديث کې دي: بد پالي نيول(چې يو شی وګورې او يا څه واورې) دي ته وايې: چې تا يوڅه ته بوځي او يا دې راوګرځوي.

په دغه خبره کې دېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د الله پر هغه وينا تنبيه: (چې د هغوی سپيره والی د الله سره دی) او هغه وينا: (ستاسو بد پالي نيول ستاسو سره ده).

دويمه: ساري ناروغي نشته(مرض د ناروغ څخه روغ ته پخپل طبيعت نه نقليږي، بلکه د الله تعالی په اذن نقليږی).

درېيمه: د يو شي په اوريدلو يا ليدلو بد پالي(تشاوم) نشته.

څلورمه: هامه يو مرغه دی دشپې ګرځي د جاهليت والاو عقيده وه چې هامه مرغه به د چا په کور کښيناسته ويل به يې دې کور کې به غم پيښيږي

یعنی په دې مرغه به يې بد پالي نیوله(اسلام دغه عقیده باطله کړه).

پنځمه: صفر میاشت کې هم سپیره والی مشته.

شپږمه: پال طیره نه ده، بلکې پال مستحب دی.(لکه مریض ته اواز وکړې په یا سالم تفاولا).

اوومه: د نېکفالۍ تفسیر.

اتمه: دا چې په زړنو کې له دغه څخه د څه واقع کېدل سره لدې چې ښه يې نه ګڼي، څه زیان نه رسوي، بلکې الله يې په توکل سره له منځه وړي.

نهمه: د هغه څه یادونه چې څوک يې احساس کړي ویې وايي.

لسمه: د دې خبرې په ډاګه کول چې بد پالي نیول شرک دی.

يوولسمه: د تشاوم (چې څه ووينې يا يې واورې او په هغې بد پالې ونيسې) تفسير.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د نجومی کې (ناروا علم د ستورو).

بخاري په خپل صحيح کې وايي: قتاده ويلي دي: الله دغه ستوري د دريو موخو لپاره پيداکړي دي: د اسمان ښکلا، د شيطانانو ويشتل، داسې نښې چې لارښوونه پرې کيږي، نو څوک چې له دې پرته بل څه تاويل پکې وکړي، تېروتنه يې وکړه او خپله برخه يې ضايع کړه او د هغه څه تکلف يې وکړ چې پوهه يې نه لري. پای.

قتاده د سپوږمۍ د منزلونو پوهه مکروه ګڼلې ده، ابن عيينه يې اجازه نده ورکړې، دا خبره حرب له هغوی دواړو ياده کړې ده.

د منزلونو د پوهې په اړه احمد او اسحاق اجازه ورکړې ده.

او له ابوموسى څخه روايت دى وايي: **رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: درې کسان به جنت ته داخل نه شي: په شرابو روږدى، د خپلوۍ پرې کوونکى او د کوډو تصديقوونکى.**

احمد او ابن حبان په خپل صحيح کې روايت کړې دى.

پدې کې يو شمير مسئلې دي:

لومړۍ: د ستورو په پيدايښت کې حکمت.

دويمه: پر هغه چا رد څوک چې له دغه پرته د بل څه ګومان کوي.

دريمه: د منزلونو د پوهې په ترلاسه کولو کې د اختلاف يادونه.

څلورمه: د هغه چا لپاره د سزا ژمنه چې د کوډو تصديق کوي، که څېرې پر دې پوه شي چې هغه باطل دي.

★★★★★★★★★

باب دی په بیان د باران غوښتلو د سپوږمۍ په منزلونو

(زجر هغه چاته چې د باران نسبت کوی د سپوږمۍ منزلونو ته).

او د الله تعالی وینا: او ګرځوئ خپل شرک وایاست:چې د فلاني فلاني ستوري په وجه باران وشو. د الواقعة سورت: ۸۲ ایت.

او له ابومالک اشعري رضي الله عنه څخه روایت دی: چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څلور شیان زما په امت کې دي چې د جاهلیت له چارو څخه به وي او پرېږي به يې نږدي؛ پر حسبونو ویاړ، په نسبونو کې پیغور ورکول، د ستورو په مرسته د باران غوښتل او پر مړو ژړا (چغې وهل).

او ويې وفرمايل: پر مړو ژړا کوونکې که له مرګ مخکې توبه ونه باسي، د قيامت په ورځ به په داسې حال کې را پاڅول کيږي چې پر هغوی به يو کميس د ولې شوو ميسو او بل به (د سکيبيس خارښ)ناروغۍ غوندې ډال وي. مسلم روايت کړی.

او هغوی دواړه له زيد بن خالد رضي الله عنه څخه روايت کوي چې فرمايل يې: رسول الله صلی الله عليه وسلم په حديبيه کې موږ ته د سهار لمونځ وختي را کړ، کله يې چې مخ وګرځوئ، خلکو ته يې مخ کړ او ويې فرمايل: آيا تاسو پوهيږئ چې پالونکي مو څه وويل؟ هغوی وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي، هغه وفرمايل: زما له بندګانو به يو پر ما کافر او بل مؤمن ګرځي، چا چې وويل: د الله پر پيرزوينه او لورينه را باندې و اوريدل، نو هغه پر ما مؤمن او

ستورو کافر دی، او چا چې وويل: پرمونږ د دغه او دغه ستوري له امله و اورېدل، هغه پر ما کافر او ستوري مؤمن دی.

او هغوی دواړو لره د ابن عباس حدیث په همدغه معنا دی او پکې راغلي: ځینو وویل: پرته له شکه دغه او دغه ستوري رېښتیا وویل؛ نو الله دغه ایتونه نازل کړل.

نو زه د ستورو پرېوتلو پر ځایونو قسم کوم. او که پوهېږئ دا په رېښتیا لوی قسم دی. چې حقیقتاً دا يو عزتمن قرآن دی. چې يو پټ ساتل شوی کتاب کې دی. هغه ته دې پرته له پاکو بل څوك لاس نه وروړي(ملایک په لوح محفوظ کې). د رب العالمین له خوا نازل شوی دی. ایا نو تاسې د دې خبرې (قرآن)

سپك ګڼونكي ياست؟ او (يوازې دا خبره) خپله برخه ګرځوئ چې دروا‌غ يې ګڼئ.

د الواقعة سورت: ۷۵- ۸۲ ايتونه.

په دغه خبره كې دېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د الواقعة ايت تفسير.

دويمه: د جاهليت د زماې د څلورو شيانو يادونه.

دريمه: په ځينو شيانو كې د كفر يادونه.

څلورمه: ځينې كفر داسې وي چې له ملت څخه پرې نه ايستل كيږي.

پنځمه: د هغه دا وينا: زما ځينې بندګان پر ما مؤمن او ځينې كافر شول د نعمت د نزول له امله.

شپږمه: په داسې ځاى كې ايمان ته ځيركتيا.

اوومه: په داسې ځای کې کفر ته ځيرکتيا.

اتمه: د هغه دغه وينا ته ځيرکتيا (دغه او دغه ستوري رېښتيا وويل)

نهمه: د عالم له لوري متعلم ته د پوښتنې په طريقه مسئله ايستل او د هغې په اړه پوښتنه کول؛ د هغه د وينا له امله: آيا تاسې خبر ياست چې پالونکي مو څه وويل؟.

لسمه: پر مړې ژړا کوونکې لپاره د سزا ژمنه.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې: او ځینې خلک داسې دي چې له الله پرته نور سیالان داسې نیسي چې له هغوی سره داسې مینه کوي لکه له الله سره مینه.

د البقرة سورت: ١٦٥ ايت.

او د هغه وينا: ورته ووايه: که پلرونه مو، زامن مو، ورونه مو، مېرمنې مو، خپل خپلوان مو، هغه مالونه چې ګټلي مودي، هغه سوداګري چې تاسو يې له سرېدو وېرېږئ او هغه کورونه مو چې (ډېر) يې خوښوئ، تر الله، رسول يې او د هغه په لار کې تر جهاد کولو درته غوره وي؛ نو بيا تر هغه صبر وکړئ

چې الله خپله پرېکړه درته راوړي او الله فاسقانو ته لارښوونه نه کوي. د التوبة سورت: ۲٤ ايت.

له انس څخه روايت دی: چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: تر هغه ستاسو د يوه ايمان نه دی بشپړ چې له ما سره يې تر خپل زوی پلار يې او ټولو خلکو زياته مينه نه وي.

هغوی دواړو(بخاري او مسلم) روايت کړی دی.

او هغوی دواړو لره له انس څخه روايت دی چې ويې ويل: رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: درې شيان داسې دي چې په چا کې وي هغه به د ايمان خوند ومومي: دا چې الله او د هغه رسول هغه ته تر ټولو محبوب وي، او له چا سره چې مينه کوي يوازې د الله لپاره يې وکړي، او دا چې کفر ته ورګرځېدل؛

چې الله يوځل ترې ژغورلی وي داسې بد وګڼي لکه څوک چې په اور کې غورځېدل بد ګڼي.

او په يو روايت کې دي: **له تاسو يو هم تر هغه د ايمان خوند نه شي موندلی ترڅو..... تر پايه.**

او له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: **څوک چې د الله لپاره مينه کوي، د الله لپاره کينه کوي، او د الله لپاره دوستي کوي او د الله لپاره دښمني کوي، هغه به پر دغه سره د الله دوستي ترلاسه کړي، او هيڅ بنده به د ايمان خوند ونه مومي که څه هم لمنځونه او روژې يې زياتې شي، تر څو داسې نه وي شوي، او د خلکو تر منځ عامه وروروګلوي د دنيوي چارو له امله ګرځېدلې ده او دغه يې څښتن ته هيڅ ګټه نه رسوي. دغه روايت ابن جرير روايت کړی دی.**

او ابن عباس د الله تعالی په دغه وینا کې فرمايي: (او له هغوی اسباب پرې شول) وايي: مینه.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د البقرة سورت د ايت تفسير.

دويمه: د براءة ايت تفسير.

دريیمه: د ځان، کورنۍ او مال څخه له رسول صلی الله عليه وسلم سره د زياتې مينې واجبوالی.

څلورمه: د ايمان نفي له اسلام څخه پر وتلو دلالت نه کوي.

پنځمه: دا چې کله يو انسان د ايمان خوند احساسولای شي او کله يې نه شي موندلای.

شپږمه: د زړه هغه څلور اعمال چې يوازې پر هغو د الله دوستي ترلاسه کيږي او يوازې پر هغو د ايمان خوند ترلاسه کولای شي.

اوومه: د صحابي لخوا پر پېښه پوهېدل: چې عمومي وروزګلوي د دنيوي چارې پر بنسټ وي:

اتمه: د دغه ايت تفسير(چې اسباب وربانديې پرې شول)

نهمه: دا چې ځينې مشرکان له الله سره سخته مينه لري.

لسمه: د هغه چا لپاره د سزا ژمنه چې هغه اته شيان له خپل دين څخه ورته محبوب وي.

يوولسمه: دا چې څوک داسې سيال نيسي چې د هغه مينه د الله له مينې سره برابروي؛ نو دا شرک دی.

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه

(چې فرمايي). دا خو يوازې شيطان دی چې خپل دوستان وېروي؛ نو تاسو له هغوی مه وېرېږئ او له ما وډار شئ که چېرې مؤمنان یاست.

د آل عمران سورت: ۱۷۵ ایت.

او د هغه وینا: بېشکه جوماتونه خو هغه څوک ودانوي چې پر الله د آخرت په ورځ باور لري، بشپړه لمونځ کوي، زکات اداکوي او يوازې له الله څخه وېرېږي، همدوی هغه کسان دي چې له لار موندونکو څخه به وي. د التوبة سورت: ۱۸ ایت.

او د هغه وینا: او ځينې خلک هغه دي چې وايي موږ پر الله ايمان راوړی، خو کله چې د الله په لار کې

وځورول شي، د خلکو ازموينه د الله د عذاب غوندې ګڼي. د العنکبوت سورت: ١٠ ايت.

له ابوسعيد رضي الله عنه څخه مرفوعا روايت دی: او له کمزوري باور څخه دا هم دي چې د الله د غصې په بدل کې خلک راضي کړې، او د الله پر روزۍ د هغوی ستاينه وکړې، پر هغه څه يې بد بيان کړې چې الله نه دي درکړي، بېشکه د الله روزي د حريص حرص نه شي راکشولی او نه يې د نه خوښوونکي ناخوښي ردولای شي.

او له عائشې رضي الله عنها څخه روايت دی: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: چا چې د الله رضا د خلکو په نارضا کولو سره ولټوله، الله به له هغه څخه راضي شي او خلک به ترې راضي کړي، او چا چې د خلکو خوښه د الله په ناخوښۍ سره ولټوله،

الله به پرې غصه شي او خلک به پرې غصه کړي.

ابن حبان په خپل صحيح کې روايت کړې دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړی: د آل عمران د ايت تفسير:

دويمه: د براءة ايت تفسير.

درېيمه: د العنکبوت د ايت تفسير.

څلورمه: دا چې يقين(د زړه عمل) کمزوری او قوي کيږي.

پنځمه: د کمزورۍ نښانه يې او له هغې څخه دغه درې شيان هم دي.

شپږمه: دا چې د الله لپاره د وېرې ځانګړې کول له فرائضو څخه دي.

اوومه: د هغه چا د ثواب يادونه چې هغه يې ترسره کړې وي.

اتمه: د هغه چا د سزا يادونه چې نه يې وي ترسره کړې.

★★★★★★★★

باب دى په بيان د الله تعالى ددې وينا كې: او يوازې پر الله بروسه وكړئ كه مؤمنان یاست.

د المائدة سورت: ٢٣ ايت

او د هغه وينا: پيشكه مؤمنان هغه كسان دي كله چې الله ياد كړل شي د هغوى زړونه په وېره شي او كله چې د هغه آيتونه پرې لوستل كيږي ايمان يې ور زياتوي او پر خپل پالونكي بروسه كوي.

د الأنفال سورت: ٢ ايت.

او د هغه وينا: اې نبي! الله او له مؤمنانو دې چې چا پيروي كړې درته بسنه كوي.

د الأنفال سورت: ٦٤ ايت.

او د هغه وينا: او چا چې پر الله بروسه وکړه؛ نو هغه ورلره بسنه کوي. د الطلاق سورت: ۳ ايت

له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي:

الله زموږ لپاره بسنه کوي او غوره کار جوړوونکی دی. دغه خبره ابراهيم عليه السلام هغه مهال وکړه چې کله اور کې واچول شو، او محمد صلى الله عليه وسلم هغه مهال وويله کله چې هغوی ورته وويل: پرته له شکه خلک تاسو لره راټول شول؛ نو ترې وډار شئ، هغه يې لا ايمان زيات کړ او ويې ويل الله زموږ لپاره بسنه کوي او هغه غوره کارجوړوونکی دی.

د آل عمران سورت: ۱۷۳ ايت.

هغه بخاري او نسائي روايت کړی دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: دا چې بروسه له فرائضو څخه ده.

دويمه: دا چې هغه د ايمان له شرطونو څخه ده.

درېيمه: د الانفال د ايت تفسير.

څلورمه: پاى کې د ايت تفسير.

پنځمه: د الطلاق د ايت تفسير

شپږمه: د دغې کلمې د شان لوى والى، او دا چې دغه د ابراهيم عليه الصلاة والسلام او محمد صلى الله عليه وسلم ويناوې وې د سختيو په حالت کې.

★★★★★★★★

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي). آيا هغوی د الله د پلان په اړه ډاډه دي، د الله د پلان په اړه يوازې تاواني خلک ډاډه کيږي.

د الأعراف سورت: ۹۹ ايت.

او د هغه وينا: او ځوک چې د خپل پالونکي له لوربينې نا هيلي کيږي هغه يوازې لارورکي دي.

د الحجر سورت: ٥٦ ايت

او له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه د لويو ګناهونو په اړه وپوښتل شو؛ نو ويې فرمايل: له الله

سره شریک نیول، د الله له رحمت څخه نا هیلي کېدل او د الله د چل په اړه ډاډه کېدل.

او له ابن مسعود رضي الله عنه څخه روایت دی وايي:

تر ټولو لوی ګناهونه، له الله سره شریک نیول، د الله د چل د ځواب په اړه ډاډه کېدل، د الله له لورېینې نا هیلي کېدل(قنوط سخته نا امیدي)، او د الله له رحمت څخه نا امیده کېدل دي.

عبدالرزاق يې روايت کړی دی.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړی: د الأعراف د آیت تفسیر

دویمه: د الحجر د ایت تفسیر

درېیمه: د هغه چا لپاره د سختې سزا ژمنه چې د الله له مکر څخه بې پروا وي.

څلورمه: د نا هیلۍ په اړه په سختۍ سره د سزا ژمنه.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې مسئله کې چې په تقديري مصيبتونو صبر كول په الله د ايمان څخه دی.

او دا قول يې: او څوک چې پر الله ايمان راوړي، هغه به يې د زړه لارښوونه وکړي او الله پر هرڅه ښه پوه دی. د التغابن سورت: ۱۱ ایت

علقمة وايي: دا هغه سړی دی چې مصيبت ورته ورسيږي؛ نو هغه پردې پوه شي چې دا د الله له لوري دی، پرې راضي شي او تسليم شي.

او په صحيح مسلم کې له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: دوه شيان په خلکو کې د کفر له وخته

دي: (د يو چا) نسب پسې سپکې سپورې ويل او پر مړي ژړا کول.

او هغوی دواړو لره له ابن مسعود څخه مرفوعا روايت دی. هغه څوک له موږ څخه ندي چې مخونه وهي، جامې څیروي او د جاهلیت د زماني په څیر چغې وهي (ګوا کې په تقدیر اعتراض کوي).

او له انس رضي الله عنه څخه روايت دی: چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: کله چې الله خپل بنده ته د خیر اراده وکړي، په دنیا کې یې سزا په بیړه ورکوي، او کله چې د شر اراده ورته ولري، د ګناه په اړه یې نیونه نه کوي تردې چې د قیامت په ورځ یې سزا ورکړي.

او نبي صلی الله علیه وسلم فرمایلي: بیشکه د سزا لوی والی د ازموینې له لوی والي سره وي، کله چې الله

تعالی کوم قوم سره مینه ولري؛ نو امتحاناتورباندې راولي، څوک چې راضي شي هغه لره رضاء ده او څوک چې غصه شي هغه لره غصه ده. ترمذي حسن بللی دی.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: د التغابن د ایت تفسیر

دویمه: دا چې دغه پر الله له ایمان څخه دی

دریيمه: په نسب کې طعن.

څلورمه: د هغه چا په اړه د سزا د ژمنې سختوالی چې په ویر کې مخونه وهي، ګریوانونه څیري او جاهلیت د زماني بلنه کوي.

پنځمه: د الله د خپل بنده لپاره د خیر د ارادې نښانه.

شپږمه: او د الله د هغه لپاره د شر د ارادې نښانه.

اوومه: د بنده لپاره د الله د مينې نښانه.

اتمه: د غصې حراموالی.

نهمه: پر ازموينه د رضاء کېدلو ثواب.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د ریاء کې (خپلې نیکۍ خلکو ته خودل د مدح د جلبولو د پاره).

او د الله تعالی وینا: وواپه پرته له شکه زه ستاسو غوندې یو بشر یم وحي راته کیږي، ستاسو الله یو الله دی، څوک چې له خپل پالونکي سره د مخامخ کېدلو امید لري؛ نو بنه کار دې وکړي او د خپل پالونکي په عبادت کې دې هیڅوک هم نه شریکوي.

د الکهف سورت: ۱۱۰ ایت

او له أبي هریرة نه مرفوع روایت شوی: الله تعالی فرمایي: زه له ټولو شریکانو بې پروا یم، چاچې داسې عمل وکړ چې په هغو کې یې له ما سره بل څوک شریک کړ، زه به هغه او شرک یې سره پرېږدم.

مسلم روایت کړی.

او له ابوسعيد څخه مرفوعا روايت دی: آيا زه تاسو پر هغه څه خبر نه کړم چې ستاسو په حق کې زما لپاره تر مسيح دجال هم ډېر ډاروونکي دي.

هغوی وويل: ولې نه اې د الله رسوله! هغه وفرمايل: پټ شرک، يوسړی به درېږي لمونځ به کوي، نو لمونځ به له دې امله ډېر ښه کوي چې کوم سړی چې ورته ګوري هغه يې ويني. احمد روايت کړی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړی: د الکهف د ايت تفسير

دويمه: تر ټولو لوی شی چې نېک عمل ردوي هغه دا چې کله له الله پرته د بل چا لپاره څه پکې داخل شي.

دریيمه: د دغه لپاره د واجبوونکي لامل یادونه چې هغه د غنا (بې پروايۍ) بشپړوالی دی.

څلورمه: دا چې له لاملونو څخه: يې دا دی چې هغه غوره د شریکانو دی.

پنځمه: د نبي صلی الله علیه وسلم پر خپلو صحابه وو د ځان ښودني څخه ویره.

شپږمه: دا چې دغه يې پر دې سره تفسیر کړ چې یوڅوک به د الله لپاره لمونځ کوي، خو هغه به ډېر ښه کوي ترڅو يې هغه څوک ووینې چې ورته ګوري.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د شرک کې:

کله چې یو انسان په دیني عمل صرف د دنیا اراده ولري

او د الله تعالی وینا کې: څوک چې د دنیا ژوند او د هغې ښکلا غواړي؛ نو په دنیا کې به یې د عملونو بدله بشپړه ورکړو او له هغوی به هیڅ هم کم نه کړای شي. همدوی هغه کسان دي چې په آخرت کې به یوازې هغوی لره اور وي او څه یې چې پکې کړي دي هغه به بابیزه شي او څه یې چې کول هغه به باطل وي. د هود سورت: ۱۵- ۱٦ ایتونه

په صحیح کې له ابوهریره څخه روایت دی وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د دینار بنده دې تباه شي او د درهم بنده دې تباه شي.

د ښکلو جامو بنده دې تباه شي.

د لباس(خميصه او خميله جامو ته وايې نوعې يې بدلې دي) بنده دې تباه شي.

که ورکړل شي خوشحالېږي، که ورنه کړل شي په غصه کېږي، تباه دې شي او سرچپه دې شي او کله چې په ستونزه کې ګير شي نه دې ترې خلاصېږي.

خوښي ده د هغه بنده لپاره چې د الله په لار کې د خپل آس قيضه نيوونکی وي، سر يې ببر او پښې يې سپيرې وي.

که په پېره کې وي نو په پېره کې وي.

او که په کتار کې وي نو په کتار کې وي.

که اجازه وغواړي، اجازه نه ورکول کېږي، که سپارښتنه وکړي، سپارښتنه يې نه منل کېږي.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: د انسان لخوا د آخرت په عمل د دنیا اراده لرل.

دویمه: د هود د آیت تفسیر.

دریيمه: د مسلمان انسان د دینار، درهم او ښکلو جامو پر بنده نومول.

څلورمه: د دغه تفسیر په دې سره چې که هغه ته څه ورکړل شي، راضي وي او که ورنه کړل شي، غصه کیږي.

پنځمه: د هغه وینا: ((تباه او سرچپه دې شي))

شپږمه: د هغه وینا: ((او که اغزی پکې لاړ شي ورخخه دې ونه ایستل شي)).

اوومه: د هغه مجاهد ستاینه چې پر دغو صفتونو متصف وي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې که څوک د علماوو او مشرانو(حکمرانانو) پیروي په هغه څه کې کوي چې الله حلال کړي وي هغوی یې حراموي او هغه څه حلالوي چې الله حرام کړي وي، نو هغوی یې له الله پرته تشریع جوړوونکي مالکان د حل او د حرمت ونیول.

او ابن عباس فرمايي: نیږدې ده چې پر تاسو به له اسمانه ډبرې را واوريږي، زه وایم رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي، او تاسو وایاست ابوبکر او عمر ویلي دي.

او احمد بن حنبل ویلي: هغو خلکو ته حیران یم چې اسناد او د هغه صحت ورته معلوم وي، خو بیا هم د سفیان رایه خپلوي، الله تعالی فرمايي: هغه خلک دې وویریږي چې د هغه د امر(د رسول الله-صلی الله علیه وسلم- د حکم) مخالفت کوي چې هغوی ته دې کومه فتنه ورسیږي(مشرک به شي) او یا دردوونکی عذاب ورته ورسیږي. د النور سورت: ٦٣ ایت.

آیا پوهیږې چې فتنه څه ده؟ فتنه: شرک دی، کېدای شي کله چې د هغه ځینې وینا رد کړي، په زړه کې به يې څه کوږوالی راشي؛ نو تباه به شي.

له عدي بن حاتم څخه روایت دی: چې نبي صلی الله علیه وسلم دغه ایت لوستلو. هغوی خپل علماء او پیران تشریع جوړوونکي نیولي وو پرته د الله څخه

او مسيح زوی د مريمې هم، او هغوی ته يوازې د يو الله د لمانځلو امر شوی و نشته لايق د عبادت مګر هغه ذات(الله) هغه پاک دی د شريکانو څخه .

د التوبة سورت: ۳۱ ايت.

ما ورته وويل: موږ خو د هغوی عبادت نه کوو.

هغه وفرمايل: آيا هغوی هغه څه نه حراموي چې الله حلال کړي دي؛ نو تاسو يې حرام ګرځوئ او هغه څه حلالوي چې الله حرام کړي دي؛ نو تاسو يې حلال ګرځوئ.

نو ما وويل: ولې نه.

هغه وفرمايل: خو همدغه يې عبادت دی.

احمد او ترمذي روايت کړی او حسن يې بللی دی.

پدې کې يو شمير مسئلې دي:

لومړۍ: د النور د آيت تفسير.

دويمه: د براءة د ايت تفسير.

دريیمه: د هغه عبادت پر معنا تنبيه چې عدي بد ګڼلی دی.

څلورمه: د ابن عباس مثال ورکول په ابوبکر او عمر سره، او د احمد مثال ورکول په سفيان سره.

پنځمه: د حالاتو دغې پايلې ته راګرځېدل، تردې چې د ډېری خلکو په اند د مذهبي لارښوونکو لمانځل ترټولو د غوره کارونو څخه دي، ولايت او د مذهبي لارښوونکو عبادت ته پوهه او فقه ويل کيږي، بيا حالات ديته بدل شول چې له الله پرته د نېکانو

عبادت کېدی، او پر دویمه معنا لمانځل کيږي کوم چې له ناپوهانو څخه دي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا

کې: آیا هغه دې نه دي لیدلي چې ګومان کوي په هغه څه یې ایمان راوړی دی چې پر تا نازل شوي او له تا مخکې نازل شوي خو غواړي چې د پرېکړې لپاره باطل معبود ته ورشي، حال دا چې ورته امر شوی چې هغه دې نه مني، او شیطان (همدا) غواړي چې بې لارې یې کړي (له حقه) په لرې بې لاریتوب سره. او چې ورته وویل شي د الله رالېږلې خبرې ته راشئ اود رسول په لوري، نو منافقان به وینې چې له تانه په کلکه ډډه کوي. نو بیا به څنګه وي چې په خپلو لاسو وړاندې لېږلي عمل له امله یو مصیبت ور ورسیږي، بیا درته راشي په الله به قسمونه کوي چې موږ خو له ښېګڼې او جوړښت پرته بل څه نه غوښتل.

د النساء سورت: ٦٠- ٦٣ آیتونه.

او د هغه وينا: او کله چې هغوی ته وويل شي په ځمکه کې ورانکاري مه کوئ، هغوی وايي موږ يوازې اصلاح کوونکي يو. د البقرة سورت: ١١ آيت.

او د هغه وينا: او په ځمکه کې د هغې له اصلاح وروسته ورانکارى مه کوئ او هغه (الله) په وېره او هيله رابولئ، بېشکه د الله لورينه نېکانو ته نېږدې ده. د الأعراف سورت: ٥٦ آيت.

او د هغه وينا: آيا هغوی د جاهليت پرېکړه لټوي، او د هغو خلکو لپاره چې باور لري له الله زيات د ښې پرېکړې والا څوک دى؟. د المائدة سورت: ٥٠ آيت.

له عبدالله بن عمرو څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: له تاسو يو هم تر هغه بشپړ ايمان نه شي راوړى تر څو يې خپله نفسي

غوښتنه د هغه څه تابع نه وي ګرځولې چې زه ورسره راغلی یم.

نووي وايي: دغه حديث صحيح دی، په کتاب الحجة کې مو په صحيح اسناد سره روايت کړی دی.

او شعبي وايي: د یو منافق او یو یهودي سړي تر منځ شخړه وه.

نویهودي وویل: محمد-صلی الله علیه و سلم- ته پریکړه وړو.

هغه پوه و چې هغه بډې (رشوت) نه اخلي.

او منافق وویل: یهودي ته خپله پریکړه وړو، ځکه هغه پوهیدی چې هغوی رشوت (بډې) اخلي.

نو دواړه په دې یوه خوله شول چې په جهینیه کې یوه غیب ویونکي ته راشي، هغه ته يې پریکړه راوړه، نو

دغه آیت نازل شو چې: **ايا ته هغوی نه وينې چې ګمان کوي.** د النساء سورت: ٦٠- ٦٢ آيتونه.

ويل شوي: **دغه آیت د هغو دوو کسانو په اړه نازل شو چې سره شخړه يې وه، يوه يې وويل: نبي - صلی الله عليه وسلم - ته خپله قضيه وړو، بل وويل: کعب بن اشرف ته يې وړو، بيا دواړو عمر ته قضيه يوړه؛ نو يوه يې کيسه ورته بيان کړه.**

نو هغه ته يې وويل چې پر رسول الله صلی الله عليه وسلم راضي نه و: آيا همداسې ده.

هغه وويل: هو؛ نو هغه په توره وواهه او ويې واژه.

پدې کې يو شمير مسئلې دي:

لومړۍ: د النساء د آيت تفسير او په هغو کې چې د طاغوت په اړه په پوهېدو کې کومه مرسته ده.

دويمه: د البقرة د آيت تفسير: چې کله ورته ووېل شول په ځمکه کې ورانکارۍ مه کوئ.

درېيمه: د الأعراف د آيت تفسير: په ځمکه کې د هغې له اصلاح وروسته ورانکاري مه کوئ.

څلورمه: د دغه آيت تفسير: چې آيا هغوی د جاهليت پرېکړه لټوي.

پنځمه: څه چې شعبي د لومړي آيت د نزول په اړه ويلي دي.

شپږمه: د رېښتيني او درواغو د ايمان تفسير.

اوومه: د عمر له منافق سره کيسه.

اتمه: دا چې ايمان هيچاته تر هغه نه حاصلېږي ترڅو يې نفسي غوښتنه د هغه څه تابع نه وي ګرځولې چې رسول صلى الله عليه وسلم ورسره راغلی دی.

★★★★★★★★

باب دى په بيان د دې کې چې که څوک له نومونو او صفتونو څخه د څه انکار وکړي

او د الله تعالى وينا: حال دا چې هغوی پر رحمٰن الله کافران شوي دي. ورته ووايه هماغه زما رب دی، له هغه پرته بل معبود نشته، پر هغه مې بروسه کړې او د هماغه لور ته مې ورګرځېدل دي.

د الرعد سورت: ۳۰ آيت.

او په صحيح بخاري کې علي وايي: له خلکو سره هغه خبرې وکړئ چې پرې پوهيږي، آيا تاسې غواړئ د الله او د هغه رسول دې درواغجن وګڼل شي.

عبدالرزاق له معمر څخه روايت کوي، هغه له ابن طاؤس څخه، هغه له خپل پلاره او هغه بيا له ابن عباس څخه: چې هغه يوسړی وليده چې ورپيده کله

يې چې د رسول الله–صلی الله عليه و سلم– څخه د صفاتو په باره کې يو حديث واوريده د بد ګڼلو د وجه هغې لره، نو هغه وويل: څه شی ډاروي دوی لره؟ د محکم په اړه يې رقت او نرمي مومي او د متشابه په اړه يې تباه کيږي. پای.

کله چې قريشو له رسول الله – صلی الله عليه وسلم – څخه واوريدل چې رحمن يادوي له هغو يې نټه وکړه، نو الله د هغوی په اړه دغه ايت نازل کړ: او هغوی پر رحمن کفر کوي. د الرعد سورت: ۳۰ ايت.

په دغه خبره کې ډيرې مسئلې دي:

لومړی: د الله تعالی په نومونو او صفتونو کې په څه شي ايمان نه لرل د انکار په درجه کې.

دويمه: د الرعد د ايت تفسير.

درییمه: د هغه څه نه بیانول چې اوریدونکی نه پرې پوهیږي.

څلورمه: د هغه علت بیانول چې د الله او د هغه د رسول د دراوغجن ګڼلو لامل کیږي، که څه هم انکار کوونکي یې اراده نه وي کړې.

پنځمه: د ابن عباس وینا د هغه چا لپاره چې له دغو څخه له یوشي څخه نته کوي او دا چې هغه به تباه شي.

★★★★★★★★

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي): هغوی د الله نعمت پيژني بيا يې انکار کوي او ډېری يې کافران دي.

د النحل سورت: ۸۳ ايت.

مجاهد ويلي د هغه معنا ده: دا د هغه سړي وينا ده چې وايي: دغه زما مال دی له پلرونو مې په ميراث وړی دی.

عون بن عبدالله وايي: هغوی وايي: که چېرې فلانی نه وای داسې به نه وای.

او ابن قتيبه وايي: هغوی وايي دغه زموږ د معبودانو په سپارښتنې سره.

ابوالعباس د زيد بن خالد له هغه حديث وروسته وايي چې پکې دي: بېشکه الله تعالی ويلي: زما له بندګانو يو پر ما مؤمن وي او بل کافر وي... حديث مخکې تېر شو.

او دا ډېری په کتاب او سنتو کې دي چې الله پاک د هغه چا بد بيانوي چې يوځوک د هغه پېرزوينه بل چاته منسوبوي او له هغه سره څوک شريکوي.

ځينو سلفو ويلي: دا لکه د هغوی وينا: هوا ښه وه، کشتي بان ماهر و او دېته ورته هغه څه چې د ډېری خلکو پر ژبه جاري وي.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: د نعمت د پیژندنې تفسیر او د هغو انکار.

دویمه: د دې خبرې پیژندنه چې دا خبره د ډېریو پر ژبو جاري ده.

دریيمه: د دغه وینا د نعمت په انکار سره نومول.

څلورمه: په زړه کې د دوو ټکر شیانو یوځای کېدل.

★★★★★★★★

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه

(چې فرمايي): د الله لپاره سيالان مه نيسئ په داسې حال کې چې تاسو پرې پوهېږئ.

د البقرة سورت: ۲۲ ايت.

او له ابن عباس څخه د آيت په اړه راغلي دي: انداد: د هغه ميږي د پښو د کشاري څخه هم ډير پټ شرک دی چې په توره تياره شپه کې په تکه توره خويه ډبره روان وي.

او هغه دا دي چې ته ووايې: پر الله او ستا پر ژوند قسم اې فلانيه. او زما پر ژوند قسم.

او ووايي: **که چېرې دغه سپي نه واى هرومرو به غله راغلي واى.**

او که په کور کې بطه نه واى غله به راغلي واى.

او د يوسړي خپل ملګري ته دا وينا: **چې الله وغواړي او ته يې وغواړې.**

او د سړي وينا: **که چېرې الله او فلانى نه واى، په هغې کې فلانى مه ورسره ګډه وه، دا ټول په الله شرک کول دي. ابن ابي حاتم روايت کړى دى.**

او له عمربن خطاب رضي الله عنهما څخه روايت چې نبي صلی الله عليه وسلم وفرمايل: **چا چې پرته له الله پر بل چا لوړه (قسم) وکړه؛ نو هغه کفر او شرک وکړ:** دغه حديث ترمذي روايت کړى او حسن يې بللى او حاکم صحيح بللى.

او ابن مسعود وايي: دا چې پر الله د درواغو قسم وکړم راته ښه دی تردې چې له هغه پرته په بل چا رېښتينی قسم وکړم.

او له حذيفه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: داسې مه واياست: څه چې الله غوارړي او فلاني غوښتي وي، خو داسې ووایاست، چې الله غوښتي وي او بيا فلاني. دغه حديث ابوداؤد په صحيح سند سره روايت کړی دی.

او له ابراهيم نخعي څخه روايت دی چې هغه دا بدګڼل چې څوک ووايي: پر الله او پر تا پناه غوارړم، او دا روا دي چې ووايي: پر الله بيا پرتا، هغه وويل: او چې ووايي: كه الله بيا فلانی نه وای، او داسې مه وایاست: كه الله او فلانی نه وای.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړی: د انداد په اړه د البقرة د ايت تفسير.

دويمه: صحابه هغه آيت چې د لوی شرک اړوند نازل شوی دی داسې تفسيروي چې هغه وړوکي شرک ته هم شامل دی.

دريیمه: له الله پرته پر بل چا لوړه (قسم) کول شرک دی.

څلورمه: دا چې کله څوک له الله پرته پر بل چا رېښتينې لوړه وکړي؛ نو هغه له درواغو قسم څخه لويه ګناه ده.

پنځمه: د واو او ثم تورو ترمنځ توپير.(واو:د معطوف او معطوف عليه تر مينځ جمعوالی افاده کوي او ثم

تراخی(فاصله) افاده کوي) یا داسي لنډ ووایه:واو د مطلق جمع د پاره راځي او ثم د تراخی دپاره.

باب دی په بیان د هغه چا کې چې د الله په نوم ورته قسم وشي قناعت پرې نه کوي.

له ابن عمر – رضي الله عنهما – څخه روایت دی چې رسول الله – صلی الله علیه وسلم – فرمایلي دي: **پر خپلو پلرونو لوړې (قسمونه) مه کوئ، څوک چې پر الله قسم کوي، رېښتیا دې وایي، او د چا لپاره چې پر الله قسم وشي، پرې راضي دې شي، او څوک چې نه راضي کیږي؛ نه دی د الله د طرفه په هیڅ شي.**

دغه حدیث ابن ماجه په حسن سند سره روایت کړی دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: پر پلرونو له قسم کولو څخه منع.

دويمه: د چا لپاره چې پر الله قسم اخېستل کيږي هغه ته امر دی چې پرې راضي شي.

دريیمه: د هغه چا لپاره د سزا ګواښ چې نه پرې راضي کيږي.

****

باب دى په بيان د دغې وينا کې چې: څه الله او ته غواړې.

له قتيلة څخه روايت دى: چې يو يهودي نبي صلى الله عليه وسلم ته راغى هغه وفرمايل: تاسو شرک کوئ.

تاسو واياست: څه چې الله او ته غواړې.

او تاسو واياست: پر کعبه قسم.

نو نبي - صلى الله عليه وسلم- ورته امر وکړ چې کله غواړي نو داسې قسم دې کوي. د کعبې پر پالونکي قسم.

او داسې دې وايي څه چې الله غواړي او بيا ته غواړې.

دغه حديث نسائي روايت کړى او صحيح يې بللى دى.

او هغه لره له ابن عباس څخه هم روايت دی: چې يو سړي نبي صلى الله عليه وسلم ته وويل: څه چې الله او ته غواړې؛ نو هغه وفرمايل: آيا تا زه د الله لپاره سيال وګرځولم؟ څه چې يوازې الله غواړي.

او ابن ماجه د عائشې له مورني ورور طفيل څخه روايت کوي وايي: ما داسې خوب وليده چې ګواکې زه د يهودو پر يوه ډله راغلم.

ما وويل: تاسو ښه خلک ياست، که مو دا نه ويلای چې عزير د الله زوی دی.

هغوی وويل: او تاسو هم ښه خلک ياست که مو دا نه ويلای: چې څه الله غواړي او څه محمد غواړي.

بیا پر یوه ډله نصاراو تېرېدم؛ نو ومې ویل: تاسو ښه خلک یاست که مو دا نه ویلای: چې مسیح د الله زوی دی.

هغوی وویل: او تاسو هم ښه خلک یاست که مو دا نه ویلای: چې څه الله غواړي او څه محمد غواړي.

کله چې سهار شو، نو څوک مې چې پر خپل خوب خبر کړل هغه مې خبر کړل.

بیا نبي صلی الله علیه وسلم ته راغلم، هغه مې پرې خبر کړ.

هغه وفرمایل: آیا څوک دې پرې خبر کړي دي؟

ما وویل: هو، هغه وویل:

نو نبي صلی الله علیه وسلم د الله حمد او ستاینه وکړه بیا یې وفرمایل: اما بعد.

پرته له شکه طفيل داسې خوب ليدلی، چې پر هغو يې له تاسو څوک چې خبر کړي هغه يې خبر کړي.

او دا چې تاسو داسې يوه وينا کوله چې دغه او دغه عذرونو زه منع کولم چې تاسې يې له ويلو منع کړم.

نو نور دا مه واياست: چې څه الله غوښتي او څه چې محمد غوښتي وي، بلکې داسې واياست: چې څه يوازې الله غوښتي وي.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د يهودو په کوچني شرک سره پېژندګلوي.

دويمه: د انسان فهم کله چې هغه لره نفسي غوښتنه وي.

دريیمه: د نبي - صلى الله عليه وسلم - دا وينا: **چې آيا زه دې له الله سره سيال وګرځولم؟!، نو د هغه چا به څه حال وي چې وايي.**

ما لره څه دي چې زه له تا څخه پرته پر بل چا پناه غوارېم..له دغه وروسته دوه بيتونه؟

څلورمه: دا چې دغه له لوى شرک څخه ندى ځکه خو يې ويلي: دغه او دغه مې منع کوي.

پنځمه: دا چې نېک خوبونه د وحي له ډولونو څخه دي.

شپږمه: دا چې خوبونه کله د ځينو حکمونو مشروع کېدو لامل کيږي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې څوک زمانې ته ښکنځل وکړي؛ نو هغه الله ته اذیت ورکړ.

او د الله تعالی وینا: او هغوی وویل: نه دی مګر زموږ د دنیا ژوند چې ځیني مړه کېږي او ځیني ژوندي کیږي او یوازې زمانه مو وژني، او هغوی لره څه پوهه نشته، هغوی یوازې ګمان کوي.

د الجاثية سورت: ۲٤ آیت.

په صحیح کې ابوهریره له نبي - صلی الله علیه وسلم - څخه روایت کوي چې ویې فرمایل. الله تعالی وفرمایل: ابن آدم ماته اذیت رسوي، زمانې ته ښکنځل کوي، زه د زمانې پیداکوونکی یم، شپه او ورځ سره اړوم را اړوم.

او په یو روایت کې دي: **زمانې ته ښکنځل مه کوئ؛ ځکه الله د زمانې خالق دی (په زمانه کې چې څه کیږي د هغې فاعل الله دی او د دهریو عقیده دا وه چې دا هر څه زمانه کوي نو زمانې ته یې کنځل کول او دا کنځل الله ته وو) اقلب اللیل و النهار په دې دلیل دی.**

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: زمانې ته له ښکنځلو څخه منع کول.

دویمه: د هغو د الله په آذیت سره نومول.

دریيمه: د هغه په وینا کې فکر کول: چې الله زمانه دی(فاعل او خالق یې دی).

څلورمه: دا چې کله يوڅوک ښکنځل کوونکی وي، که څه هم له زړه څخه يې اراده نه وي کړې.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د قاضي القضاة او دېته ورته سره نومولو کې.

په صحيح کې ابوهریره رضي الله عنه له نبي صلى الله علیه وسلم څخه روایت کوي چې هغه وفرمایل: **تر ټولو بد نوم د الله په وړاندې دا دی چې یوڅوک د پاچایانو په پاچا سره ونومول شي، پاچا یوازې الله دی.**

سفیان ویلي دي: لکه: شاهان شاه.

او په یو روایت کې دي: **چې هغه د قیامت په ورځ تر ټولو بد او خبیث سړی دی.**

د هغه وینا (اخنع) معنا دا چې تر ټولو سپک.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړۍ: د پاچايانو په پاچا سره له نومولو منع کول.

دويمه: دا چې د هغو په معنا وي لکه سفيان چې ويلي:

دريیمه: په دغه او دېته ورته شيانو کې د سختۍ لپاره هوښيارتيا، سره لدې چې زړه د هغو د معنا اراده نه وي کړې.

څلورمه: پردې پوهېدل چې دغه د الله پاک د درناوي له امله دي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د احترام د نومونو د الله تعالی کې او د دی احترام د وجه نوم بدلول.

له ابوشريح څخه روايت دی: چې د هغه كنيت ابوالحكم و، نو نبي صلى الله عليه وسلم ورته وويل: پرته له شكه يوازې الله پرېكړه كوونكى دى او يوازې هغه لره پرېكړه ده.

هغه وويل: زما قوم چې كله د څه په اړه اختلاف كوي، ماته راځي، زه د هغوی ترمنځ پرېكړه كوم، نو دواړه اړخونه پرې راضي شي.

هغه وفرمايل: څومره ښه، ستا بچيان څوک دي؟

ما وويل: شريح، مسلم او عبدالله.

هغه وفرمایل: ترټولو مشر یې کوم یو دی؟

ما وویل: شریح.

هغه وفرمایل: نو ته ابوشریح یې. دغه حدیث ابوداؤد او نورو روایت کړی دی.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړی: د الله د نومونو او صفتونو درناوی، که څه هم د معنا اراده یې نه وي شوې.

دویمه: د دغه له امله د نوم بدلول.

دریيمه: تر ټولو مشر بچي د کنیت لپاره غوره کول.

★★★★★★★★

باب دی د هغه چا په اړه چې پر داسې یو څه ملنډې ووهي چې د الله، قران او رسول یاد پکې وي.

او دا وینا د الله تعالی: او که له هغوی وپوښتې، هرومرو به وايي موږ خو یوازې ټوکې او لوبې کولې، ورته ووایه: آیا پر الله د هغه پر آیتونو او رسول یې تاسو ملنډې وهئ. د التوبة سورت: ٦٥ ایت

له ابن عمر، محمد بن کعب، زید بن اسلم او قتادة څخه روایت دی، له هغوی د ځینو حدیث د ځینو په حدیث کې داخل دی: دا چې یوسړي د تبوک په غزا کې وویل: موږ د خپلو دغو قاریانو غوندې زیات د خېټو مینه وال، د ژبو درواغجن او له دښمن سره د مخامخ کېدو پر مهال زیات ډارن نه دي لیدلي- د هغه

موخه رسول صلی الله علیه وسلم او د هغه قاریان صحابه وو، نو عوف بن مالک ورته وویل: دروا غ دي وویل او ته پرته له شکه منافق یې، زه هرومرو رسول الله صلی الله علیه وسلم خبروم.

نو عوف رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغی ترڅو یې خبر کړي، خو هغه قرآن تر هغه مخکې شوی و.

نو دغه سړی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی په داسې حال کې چې رحلت یې چمتوالی نیولی و او پر خپله سپرلۍ سپور شوی و.

نو ویې ویل: اې د الله رسوله! موږ یوازې ټوکې کولې هسې د سفر خبرې مو کولې ترڅو د لارې ستړیا پرې وباسو، ابن عمر وايي: ګواکې زه هغه ته ګورم چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اوښې

جلب(پرې) يې نيولی او وايي: مورږ يوازې ټوکې او لوبې کولې، خو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وايي. آيا تاسو پر الله، د هغه پر آيتونو او رسول يې ملنډې وهئ، عذر مه کوئ، تاسو له ايمان وروسته کفر کړی دی. نه يې هغه ته کتل او نه يې څه پرې زياتول.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړی: چې هغه لويه خبره ده - چې چا پر دغه ملنډې ووهلې هغه کافر دی.

دويمه: دا چې دغه د هغه آيت تفسير دی چې چا دا کار وکړ هر څوک چې وي.

دريیمه: د چغل خورۍ او د الله او د هغه رسول لپاره د نصيحت او ښېګڼې تر منځ توپير.

خلورمه: د هغې بخښنې چې الله يې خوښوي او د الله پر دښمنانو د سختۍ ترمنځ توپير،

پنځمه: ځينې عذرونه داسې دي چې په كار نده چې ودې منل شي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې: او که موږ هغه ته زموږ لخوا لورېينه ور وڅکو وروسته تردې چې کړاو ورته رسېدلی وي، هرومرو به وايي، دا زما لپاره دی او زه ګومان نه کوم چې قيامت رامنځته کېدونکی دی، او که خپل پالونکي ته ور وګرځول شم(ستا په ګمان)، د هغه په وړاندې به هم ما لره غوره برخه وي، موږ به هرومرو هغه خلک چې کفر يې کړی پر هغه څه خبر کړو چې هغوی کړي دي او هرومرو به هغوی ته سخته سزا ور وڅکو.

د فصلت سورت: ٥٠ آيت.

مجاهد وايي: دا زما د عمل له امله او زه يې مستحق يم.

او ابن عباس وايي:چې د دې څخه مراد هغه څوک دی چې وايي دا زما کمال وو.

او د هغه وينا: هغه وايي: ماته يوازې زما د پوهې له امله راکړل شوي دي. قتاده وايي: زما د هغې پوهې له امله چې د بيلابيلو کسبونو په اړه يې لرم.

او نورو ويلي دي: د الله د هغه علم له امله چې زه يې وړ يم.

او دغه د مجاهد د وينا معنا ده: ماته د شرف له امله راکړل شوي دي.

له ابوهريره څخه روايت دی چې هغه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي چې فرمايل يې: دا چې درې کسان د بنی اسرائيلو څخه وو: يو پيس(برګي مرض والا)، بل پک (ګنجی) او بل ړوند:

نو الله د هغوی ازمويل وغوښتل، هغوی ته يې يوه پرېښته ولېږله.

هغه پرېښته پیس (پمن) ته راغله ورته یې وویل: تاته ترټولو غوره شی څه دي؟.

هغه وویل: ښکلی رنګ، ښکلی پوستکی چې له ما څخه مې هغه عیب یوسي چې خلک یې بد ګڼې زما څخه.

هغه وایي: نو هغې پرې لاس راکش کړ، چې له هغه څخه یې بدوالی له منځه ولاړ؛ نو ښکلی رنګ او ښکلی پوست یې ورکړ.

هغې وویل: تاته ترټولو غوره مال څه دی؟

هغه وویل: اوښان او که غویان- اسحاق ته شک دی- نو لس میاشتنۍ بلاربې اوښانې یې ورکړې.

بیا یې ورته وویل: الله دې برکت درته پکې واچوي.

هغه وایي: بیا پک ته راغی.

هغه ته يې وويل: تاته ترټولو غوره شی څه دی؟

هغه وويل: ښکلي وېښتان، چې له ما هغه څه يوسي چې خلکو پرې بد ګڼلی يم.

نو هغه يې هم مسح کړ، له هغه يې عيب ولاړ او ښکلي وېښتان يې ورکړل.

هغه ته يې وويل: کوم مال دې ډېر خوښيږي؟

هغه وويل: غوبيان او که اوښان، نو هغه ته يې بلاربې غواوې ورکړې.

بيا يې ورته وويل: الله دې برکت درته پکې واچوي.

بيا ړانده ته راغی.

نو ويې ويل: ستا ترټولو زيات څه شی خوښيږي؟

هغه وویل: دا چې الله مې بینایي بېرته راکړي، نو خلک پرې ووینم، هغه یې هم مسح کړ چې الله هغه ته بینایي وروګرځوله.

هغه ته یې وویل: کوم مال دې ډېر خوښیږي؟

هغه وویل: پسونه.

نو هغه ته مېږې او پسونه ورکړل شول چې هغو بیا بچیان راوړل.

چې د دغه یوه شېله اوښان وو، د هغه یوه شېله غواوې وې، او د دغه بیا یوه شېله مېږې او پسونه وو.

هغه وایي: بیا هغه په خپل شکل او حالت کې پیس (پمن) ته راغی ورته ویې ویل: بې وزله، مسافر یم په

دغه سفر کې مې هرڅه تمام شول، نن ما لره هیڅ هیله نشته پرته له الله او بیا له تا څخه.

د هغه په نوم چې ښکلې رنګ، ښکلې پوست او مال یې درکړي یو اوښ درڅخه غواړم چې خپل سفر ته پرې ورسیږم.

هغه وویل: حقوق بیخي زیات دي.

نو هغه ورته وویل: داسې ښکاري لکه زه دې چې نه پیژنم، آیا ته پیس (پمن) نه وې خلکو بد درته ویل، بې وزله وې، الله مال درکړ.

هغه وویل: ما دغه مال له خپلو لویانو او لویانو څخه په میراث وړی دی.

هغه وویل: که ته درواغجن وې؛ نو الله دې هغه حال ته وګرځوه چې پرې وې.

هغه وايي: بيا پک (ګنجي) ته په خپل صورت او شکل کې راغی.

هغه ته يې همغه ډول وويل، کوم يې چې دغه ته ويلي و، هغه هم همغه ډول ځواب ورکړ لکه دغه چې ورکړی و.

نو هغه ورته وويل: که ته درواغجن وې، الله دې هغه حال ته وګرځوه چې پرې وې.

هغه وايي: بيا ړانده ته په خپل شکل او صورت کې راغی ورته ويې ويل: بې وزله او مسافر سړی يم، په سفر کې مې هرڅه له لاسه ورکړل، نو له الله او بيا له تا پرته بله هيڅ وسيله نه لرم.

د هغه ذات په نوم يو پسه در ښخه غواړم چې تاته يې سترګې بېرته درکړې، تر څو په خپل سفر کې ځان ځای ته پرې ورسوم.

هغه وويل: زه ړوند وم، الله مې ليد را وګرځاوه، نو څومره چې غواړې واېې خله، او څومره چې غواړې پرې يې ږده، پر الله قسم نن دې چې د الله لپاره هرڅه واخېستل نه دې ملامتوم.

هغه ورته وويل: خپل مال دې درسره وساته، تاسو يوازې و ازمويل شوئ، الله له تا ښخه راضي دی او پر ملګرو دې په غصه دی.

(٤) هغوی دواړو تخريج کړی دی.

په دې كې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د آيت تفسير.

دويمه: د دغې وينا څه معنا ده چې (هرومرو به وايي دغه زما لپاره دي).

درېيمه: د دغې وينا معنا څه ده: (ما ته خو يوازې زما د پوهې له امله راکړل شوي دي).

څلورمه: پدغه كيسه كې څه عجيب لوى پندونه دي.

****

باب دی په بیان د الله تعالی د دې وینا کې: خو کله چې ښه بچی يې ورکړ، دواړو په هغه ورکړه کې لده سره نورشريکان وګڼل؛ نو الله له هغو ډېر اوچت دی چې دوی يې ورسره شريکوي.

د الأعراف سورت: ۱۹۰ ایت

ابن حزم وايي: ټول علماء د هر داسې نوم په اړه په یوه خوله دي چې د اللّٰه څخه په غير بل چا ته پکې د عبادت نسبت شوی وي چې دغه نوم به حرام وي ، لکه عبدعمرو، عبدالكعبة او دېته ورته نومونه نو د عبدالمطلب به څه حال وي.

او د آیت په اړه له ابن عباس څخه روایت دی وايي:

کله چې آدم له هغې سره کوروالی وکړ، هغه بلاربه شوه، نو هغوی دواړو ته شیطان راغی، ورته ویې ویل: زه ستاسو هغه ملګری یم چې له جنته مې و ایستلئ، اوس به مې هرومرو یا پیروي کوئ او یا زه هغه لره داسې ښکر ورکوم چې له خېټې دې راووځي او درځیري یې کړي.

او زه هرومرو او هرومرو کوم؛ هغوی یې ویرول.

هغه باندې عبدالحارث نوم کیږدئ.

هغوی دواړو نټه وکړه چې د هغه پیروي وکړي؛ نو مړ را ووت.

بیا حامله شوه، نو هغه ورته راغی، هغه مخکېنۍ وینا غوندې یې ورته وویل؛ هغوی دواړو بیا د هغه له پیروۍ نټه وکړه؛ نو بیا یې بچی مړ پیدا شو.

بیا حامله شوه، هغه بیا ورته راغی د همغه څه یادونه یې ورته وکړه، هغوی دواړو د زوی مینې دېته اړ ایستل چې عبد الحارث نوم پرې کېږدي.

له همدې امله د الله وینا ده: چې هغوی دواړو هغه لره شریکان ونیول په هغه څه کې چې هغه (شیطان) یې په اړه ورته راغلی و. ابن ابي حاتم روایت کړی دی.

او هغه لره له قتادة څخه په صحیح سند سره روایت دی وایي: د هغه په پیروۍ کې شریکان دي، نه په عبادت کې.

او هغه لره په صحیح سند سره له مجاهد څخه د الله د وینا په اړه روایت دی: (چې که ته موږ ته صالح اولاد راکړې) هغه وايي: (هغوی دواړه پردي وړاندې شول چې داسې نه چې انسان نه وي.

او همدغه معنا يې له حسن، سعيد او نورو څخه بيان کړې ده.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړی: د هر داسې نوم اېښودلو نارواوالی چې له الله پرته د غیرالله د لمانځلو معنا ورکوي.

دويمه: د ايت تفسير.

دريیمه: دا چې دغه يوازې د نوم په اېښودلو کې شرک و، حقيقي معنا يې مراد نه وه.

خلورمه: دا چې د الله لخوا چاته د سمې لور ورکړه له نعمتونو څخه ده.

پنځمه: د سلفو لخوا د پیروۍ او عبادت په شرک کې د توپیر بیانول.

★★★★★★★★

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي): او الله لره ښکلي نومونه دي؛ نو پرې را ويې بولئ، او هغه کسان پرېږدئ چې د هغه په نومونو کې کوږوالی لټوي.

د الاعراف سورت: ۱۸۰ ايت

ابن ابي حاتم له ابن عباس څخه بيان کوي چې (د هغه په نومونو کې الحاد کوي) يعني شرک کوي.

او له هغه څخه روايت دی: لات نوم يې له اله څخه نوملی او عُزی يې له عزيز څخه.

او له اعمش څخه روايت دی: په هغو کې هغه څه داخلوي چې له هغو څخه ندي.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړۍ: د نومونو اثبات.

دویمه: دا چې ښکلي نومونه دي.

دریيمه: پر هغو نومونو يې د رابللو امر.

څلورمه: له ناپوهانو او ملحدینو سره د معارضې پرېښودل.

پنځمه: په هغو کې د الحاد تفسير.

شپږمه: د هغه چا لپاره د سزا ژمنه چې الحاد کوي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې (السلام علی الله) به نه واياست.

په صحيح كې له ابن مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: موږ چې كله له نبي - صلی الله عليه وسلم - سره په لمانځه كې وو، ومو ويل: پر الله دې د هغه د بندګانو لخوا سلام وي، پر فلاني او فلاني دې سلام وي، نو نبي صلی الله عليه وسلم وفرمايل: داسې مه واياست چې پر الله دې سلام وي، بېشكه الله په خپله سلام دی.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د سلام تفسير.

دويمه: دا چې دا تحيه ده.

درېيمه: دا چې دا د الله لپاره كارول يې په كار نه دي.

څلورمه: د دغې علت بيانول.

پنځمه: هغوی ته هغه ډول سلام ښوونه چې د الله تعالی له شان سره ښايي.

★★★★★★★★

باب دى په بيان د دغې وينا كې چې ځوک ووايي: اې الله ماته بخښنه وكړه كه دې خوښه وي.

په صحيح كې له ابوهريره څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: له تاسو دې يو هم دا نه وايي: چې اې الله ما وبخښه كه غواړې، اې الله پر ما لورېينه وكړه كه دې خوښه وي، په غوښتنه كې دې ټينګ هوډ وكړي، ځكه الله لره كوم اړ ايستونكى نشته.

او د مسلم په روايت كې دي: خپل شوق مينه دې لويه ولري، ځكه له الله هيڅ شى هم لوى نه دي چې ور كوي يې.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: په دعاء کې له استثناء څخه منع.

دويمه: د دغې علت بيانول

درېيمه: د هغه وينا: چې خپل حاجت دې ښه په کلکه و غواړي.

څلورمه: د رغبت (مينه شوق) لويوالی.

پنځمه: د دغه امر علت بيانول.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې څوک دې نه وايي: زما بنده او زما بندګی.

په صحیح کې له ابوهريره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: له تاسو دې هیڅوک هم داسې نه وايي: چې خپل رب ته خواړه ورکړه، خپل رب ته اودس وکړه، داسې دې ووايي: زما سردار او زما بادار، او له تاسو دې داسې څوک نه وايي چې زما بنده او زما بندګي، داسې دې ووايي: زما مريۍ، مینځه او غلام.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړۍ: لدې وينا منع: زما بنده او زما بندګۍ.

دويمه: بنده دې داسې نه وايي: زما پالونکيه، او ندې داسې ورته ويل کيږي: خپل رب ته دې خواږه ورکړه.

دريیمه: لومړي ته د دغې وينا ښوونه: چې زما مربي، زما وينځه او زما غلام.

څلورمه: دويم ته د دغې وينا ښوونه: زما بادار او مولا.

پنځمه: موخې ته پام راړول: چې هغه د توحيد ثابتول دي آن په الفاظو کې هم.

★★★★★★★★

باب دی پدې باره کې چې چا د الله په نوم غوښتنه وکړه نو هغه به تش لاس نه رخصتيږي.

له ابن عمر رضی الله عنهما څخه روايت دی وايي:

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: چا چې پر الله پناه وغوښته، نو پناه ورکړئ، او چا چې پر الله غوښتنه وکړه، نو څه ورکړئ، او چا چې بلنه درکړه؛ نو بلنه يې ومنئ، چا چې ښيګڼه درسره وکړه، نو بدله يې ورکړئ، که مو داسې څه ونه موندل چې بدله يې پرې ورکړئ؛ نو هغه لره دعاء وکړئ ترڅو داسې ښکاره شئ چې تاسو يې بدله ورکړه.

دغه حديث ابو داؤد او نسائي په صحيح سند سره روايت کړی دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړی: هغه چا ته پناه ورکول چې پر الله پناه وغواړي.

دويمه: هغه چا ته څه ورکول چې د الله پر نوم غوښتنه وکړي.

درېيمه: د بلنې منل.

څلورمه: د ښو بدله ورکول.

پنځمه: دا چې دعاء هم د هغه چا لپاره بدله کېدای شي چې لدې پرته بل څه ونه لري.

شپږمه: د هغه دا وينا چې: داسې ښکاره شئ لکه چې تاسو يې بدله ورکړې وي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې د الله په روی(مخ) له جنت پرته بل څه نه غوښتل کیږي.

له جابر څخه روایت دی وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: د الله په روی له جنت پرته بل څه نه غوښتل کیږي. ابوداؤد روایت کړی دی.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: له دې څخه منع چې د الله په روی له لویو موخو پرته بل څه نه غوښتل کیږي.

دویمه: د الله لپاره د وجه صفت ثابتول.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د (لو): که چیرته کې.

او د الله تعالی وینا: **هغوی وايي که چیرته زمونږ اختيار وای؛ نو دلته به نه وای وژل شوي.**

د آل عمران سورت: ۱٥٤ ایت.

او د هغه وینا: **هغه کسان چې خپلو وروڼو ته يې وويل او ناست وو، که چیرې هغوی زمونږ پيروي کړې وای نه به وای وژل شوي.**

د آل عمران سورت: ۱٦ ایت.

په صحيح کې له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: **د هغه څه په اړه حرص کوه چې ګټه درته رسوي، پر الله مرسته غواړه او هیڅکله مه عاجزه کیږه، که څه در ورسیږدل نو داسې مه وایه: چې که مې داسې کړي**

وای داسې به شوي وای، بلکې ووایه: الله په تقدیر کې لیکلي و او څه یې چې غوښتل ویې کړل، ځکه (لو) د شیطان عمل پرانیزي.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړی: په آل عمران کې د دوو آیتونو تفسیر.

دویمه: د (لو) له وینا څخه په ډاګه منع کول کله چې څه در ورسیږي.

دریيمه: د مسئلې علت په دې سره بیانول چې د شیطان عمل پرانیزي.

څلورمه: ښکلې وینا ته لارښوونه کول.

پنځمه: پر الله د پناه غوښتلو سره.د هغه څه په اره د حرص امر چې ګټور وي.

شپږمه: د دغه له ضد څخه منع چې هغه عجز دی.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د نهی کې له کنځلو څخه باد ته.

له ابي بن كعب رضي الله عنه څخه روايت دی: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: هواته بنکنځل مه کوئ، کله چې مو داسې څه وليدل چې نه مو خوښېدل؛ نو ووایاست: اې الله! موږ له تا څخه د دغې هوا خير غواړو، او هغه خير چې پکې دی، او د هغه خير چې امر راته پرې شوی دی، او له تا څخه د دغې هوا له شر څخه پناه غواړم، او کوم شر چې پکې دی او د کوم شر په اړه چې امر راته پرې شوی دی. دغه حديث ترمذي صحيح بللی دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: هوا ته له ښکنځلو منع.

دويمه: ګټورې وينا ته لارښوونه، کله چې انسان هغه څه وويني چې بد يې ګڼي.

درېيمه: دې خبرې ته لارښوونه چې هغې (هوا) ته امر شوی دی.

څلورمه: دا چې هغې ته کله په خير او کله هم په شر امر کيږي.

★★★★★★★★

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي): هغوی پر الله هم ناروا گمانونه

کول، هماغه د جاهليت گمان، دوی وايي آيا د دې کارڅه واك موږ لره شته؟ ورته وايه رښتيا چې کار خو ټول الله لره دی خو دوی په سينو کې څه (خبرې) پټې ساتي هغه چې تاته يې نه څرگندوي، وايي که په دې کار کې زموږ څه (واك) وای نو دلته به نه وژل کېدو، ورته وايه که تاسو په خپلو کورونو کې هم وای نو چاته چې وژل ټاکل شوي و د خپلې مړينې ځای ته به راوتلي وای، او (دا پېښه) د دې لپاره چې الله و ازمويي څه مو چې سينو کې دي او هغه (خبرې) راښکاره کړي چې مو په زړونو کې دي او الله د سينو په شته ښه پوه دی.

د آل عمران سورت: ١٥٤ ايت.

او د هغه وينا: هغوی چې پر الله د بدی ګمان کوونکي دي،پر هغوی دې بدې حادثې وي، او الله پر هغوی غضب کړی، رټلي يې دي او جهنم يې ورته چمتو کړی او ډېر بد د ورتلو ځای دی.

د الفتح سورت: ٦ ايت

ابن قيم د لومړي ايت په اړه ويلي دي: دغه ګمان په دې سره تفسير شوی، چې هغه پاک ذات له خپل استازي سره مرسته نه کوي او دا چې د هغه امر به کمزوری شي، او په دې سره تفسير شوی چې هغه ته څه ورسېدل هغه د الله په تقدير او حکمت سره نه و، نو د هغه له حکمت، تقدير او د هغه د رسول د کار په نه بشپړېدو سره تفسير کړل شوی، او دا چې هغه پر خپل ټول دين برلاسی کړي، دا هغه بد ګمان دی کوم چې منافقانو او مشرکانو د فتحې په سورت کې کولو،

او دا ځکه بد ګمان و چې له الله سره، د هغه له حکمت، ستاينې او ربښتينې ژمنې سره نه ښايېدلو.

نو چا چې دا ګومان وکړ چې باطل به پر حق په ثابت ډول برلاسى کيږي له هغه سره حق کمزورى شي، او يا يې لدې څخه نټه وکړه چې هغه د الله په قضاء او تقدير ندي روان او يا يې له دې انکار وکړ چې د هغه تقدير دې د کوم داسې لوى حکمت له مخې وي چې ستاينه يې پرې وشي، بلکې دا ګومان يې وکړ چې دا يوازې د يوې خوښې پر بنسټ دى، نو دا د هغو خلکو ګومان دى چې کفر يې کړى دى، چې د دغو کافرانو لپاره د اور کنده ده او ډېرى خلک پر الله همداسې بدګمان کوي چې تر هغوى پورې ځانګړې ده او پر نورو هم همداسې ګومان کوي، له دې څخه يوازې هغه څوک خوندي دى چې الله، د

هغه نومونه او صفتونه او د هغه حکمت او ستاينې لامل يې پېژندلی وي.

نو د ځان لپاره هوښيار نصيحت کوونکی دې دغه ته پاملرنه وکړي او الله ته دې توبه وباسي او پر خپل پالونکي له بدګومانۍ څخه دې بخښنه وغواړي.

او که ته ولټوې هغه څوک چې لټوې يې، نو وبه وينې چې هغه د تقدير په اړه له ضد او ملامتيا څخه کار اخلي او وايي به چې دا بايد داسې او داسې وای، کموونکی او زياتوونکی به وي؛ نو خپل ځان وګوره چې آيا ته سم يې؟

که له دغې څخه خوندي وې، له لويې ګناه څخه خوندي يې او که داسې نه وې؛ نو فکر نه کوم چې نجات موندونکی به وې.

پدې کې یو شمېر مسئلې دي:

لومړۍ: د آل عمران د آیت تفسیر:

دویمه: د الفتح سورت د آیت تفسیر.

درییمه: د دې خبر ورکول چې دا ډېر ډولونه لري منحصر نه دي.

څلورمه: دا چې له دغه څخه یوازې هغه څوک خوندي کېدلای شي چې د الله نومونه، صفتونه او ځان یې پېژندلی وي.

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د تقدیر څخه د انکار کوونکو په اړه راغلي.

او ابن عمر وايي: پر هغه ذات قسم چې د ابن عمر روح يې په لاس کې دی، که چېرې د هغوی د يوه لپاره د احد د غره په اندازه سره زر وي، بيا يې د الله په لار کې ولګوي، الله به يې ترې ونه مني، تر څو پر تقدير ايمان ونه لري، بيا يې د نبي صلی الله پر وينا استدلال وکړ. ايمان دېته وايي چې پر الله، پرېښتو، کتابونو او رسولانو يې، د آخرت په ورځ ايمان راوړې، او د هغه لخوا پر خير او شر باور ولرې. دغه حديث مسلم روايت کړی دی.

او له عبادة بن صامت څخه روايت دی چې هغه خپل زوی ته وويل: ای بچوړيه! پرته له شکه هيڅکله به تر

هغه د ایمان خوند ونه څکې تر څو پردې پوه شې چې څه درته رسېدلي هغه خطاء کېدونکي نه و او له څه ځخه چې خطا شوی یې، هغه نه شي درته رسېدلی، دا مې له رسول الله صلی الله علیه وسلم ځخه اورېدلي چې داسې یې فرمایل: پرته له شکه لومړی څه چې الله پیدا کړي هغه قلم دی؛ نو هغه ته یې وویل: ولیکه، هغه وویل: اې زما پالونکیه څه ولیکم؟

هغه وویل: د قیامت تر رامنځته کېدو د ټولو شیانو تقدیرونه ولیکه.

اې بچوړیه! ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم ځخه اورېدلي چې فرمایل یې: څوک چې له دغه پرته پر بله عقیده مړ شي هغه له مونږ ځخه نه دی.

او په يو روايت کې له احمد څخه داسې راغلي: پرته له شکه لومړی څه چې الله پيدا کړل هغه قلم دی، بيا يې ورته وويل: وليکه، نو په دغه ساعت کې پر هغه څه روان شو چې د قيامت تر ورځې پېښيږي.

او يو روايت له ابن وهب څخه دا دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: څوک چې د تقدير پر خير او شر ايمان نه لري الله به يې په اور وسوځوي.

په مسند او سنن کې له ابن ديلمي څخه روايت دی وايي: زه ابي بن کعب ته راغلم، ومې ويل زما په زړه کې د تقدير په اړه څه دي، نو لږ څه راته ووايه کېدای شي الله مې له زړه هغه څه لېرې کړي، هغه وويل: که د احد د غره په اندازه سره زر ولګوې، الله به يې تر هغه قبول نه کړي ترڅو پر تقدير ايمان ونه لرې، او پردې پوه نه شې چې څه درته رسېدل هغه به

در ښځه خطا نه شي او څه چې در ښځه خطا کېدل هغه به درته ونه رسيږي او که له دې پرته پر بله عقيده مړ شوې ته به دوزخي وې؟

هغه وايي: بيا زه عبدالله بن مسعود، حذيفه بن يمان او زيد بن ثابت ته راغلم، ټولو همدغه ډول له نبي صلى الله عليه وسلم څخه راته وويل: دا حديث صحيح دی حاکم په خپل صحيح کې روايت کړی دی.

په دې کې يوشمېر مسئلې دي:

لومړی: پر تقدير د ايمان د فرضوالي بيان.

دويمه: پر هغو د ايمان د کيفيت بيان.

درېيمه: د هغه چا د ايمان له منځه تلل چې ايمان نه پرې لري.

څلورمه: پردې خبرول چې هيڅوک به تر هغه د ايمان خوند ونه مومي تر څو يې پر تقدير ايمان نه وي راوړی.

پنځمه: د لومړي هغه څه يادونه چې الله پيدا کړې.

شپږمه: دا چې له دغه ساعت څخه بيا د قيامت تر رامنځته کېدو پورې قلم جاري وي.

اوومه: د هغه - صلى الله عليه وسلم - له هغه چا څخه بېزاري چې پر تقدير ايمان نه لري.

اتمه: د شبهاتو د له منځه وړلو لپاره د سلفو عادت چې له علماوو څخه به يې پوښتنه کوله.

نهمه: دا چې علماوو داسې ځواب ورکړ چې شبهه له منځه ورې، داسې چې خبره يې يوازې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته منسوبه کړه.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د تصویر اخیستونکو کې (هغه څوک چې عکسونه وباسي او یا یې اخلي).

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: الله تعالی فرمايي: تر هغه زیات ظالم به څوک وي چې څوک زما د مخلوق غوندې خلک جوړوي، نو هغوی دې یوه ذره او یا یوه دانه پیداکړي او یا دې یوه وربشه پیدا کړي.
هغوی دواړو(بخاري او مسلم) روایت کړی دی.

او هغوی دواړه له عائشې رضي الله عنها څخه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د قیامت په ورځ به ترټولو سخته سزا د هغه چا لپاره

وي چې زما د مخلوق مشابه شکلونه(عکسونه) جوړوي.

او هغوی دواړه له ابن عباس څخه روایت کوي: چې ما له رسول الله صلى الله علیه وسلم څخه واورېدل چې فرمایل يې: هر انځورګر په اور کې دی، د هر انځور په بدل کې چې جوړ کړی يې دی د هغه لپاره یو روح ورکول کیږي چې په دوزخ کې به پرې څورول کیږي.

او هغوی دواړه له هغه څخه مرفوعا روایت کوي.

چا چې په دنیا کې کوم انځور جوړ کړ، هغه به مکلف کړل شي ترڅو روح پکې پوکړي، خو هغه به پکې پوکوونکی نه وي.

او مسلم له ابو الهیاج څخه روایت کوي وايي: **ماته علي وویل: آیا د هغه څه لپاره دې ونه لیږم چې رسول االله صلی الله علیه وسلم زه ورته لیږلی وم؟ دا چې هیڅ انځور داسې پرې نه ږدې مګر دا چې ړنګ یې کړې اونه لوړ شوی قبر مګر برابر یې کړې.**

په دغه خبره کې ډیرې مسئلې دي:

لومړی: د انځورګرانو په اړه ډیره سختي کول.

دویمه: پر لامل یې تنبیه کول چې هغه د الله ادب پریښودل دي، لکه چې وايي: تر هغه به څوک ډیر ظالم وي چې زما د مخلوق غوندې خلک جوړوي.

دریيمه: د الله پر قدرت او د هغوی پر عاجزۍ تنبیه، د هغه د وینا له مخې: نو یوه ذره دې پیدا کړي او یا دې یوه دانه او یوه وربشه پیدا کړي.

څلورمه: دا خبره په ډاګه کول چې هغوی ته به تر ټولو خلکو سخته سزا وي.

پنځمه: دا چې الله به د هر انځور په شمېر نفس ورته پيدا کوي او بيا به په دوزخ کې انځورګر ته پرې سزا ورکوي.

شپږمه: دا چې هغه به پکې د روح په پوکولو مکلف کړل کيږي.

اوومه: کله که موندل شي نو په ړنګولو يې امر کول.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د ډېرو قسمونو په اړه راغلي دی.

او د الله تعالی وینا: خپلې لوړې مو وساتئ.

د المائدة سورت: ۸۹ ایت

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې فرمایل یې: اخیستلو خرڅولو کې په درواغو قسم کول (ټیک ده څه دنیا به وګټې)، لیکن د کسب برکت له منځه وړي.

هغوی دواړو (بخاري او مسلم) روایت کړی دی.

او له سلمان څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: درې کسان دي چې الله به له هغوی سره د رحمت خبرې ونه کړي، هغوی به پاک

نه کړي او هغوی لره به دردوونکې سزا وي، زوړ زاني، بې وزله کبرجن او هغه سړی چې الله يې سوداګريز مال داسې ګرځولی وي چې له قسم پرته يې نه اخلي او نه يې پلوري.

دغه حديث طبراني په صحيح سند سره روايت کړی دی.

او په صحيح کې له عمران بن حصين رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: زما غوره امت زما پيړۍ ده بيا چې ورپسې دي، بيا چې په هغوی پسې دي، عمران وايي: ماته ياد نه دي چې له خپلې پيړۍ وروسته يې دوه ځلې او که درې ځلې يادونه وکړه، بيا به له تاسو وروسته داسې قوم وي چې شاهدي به ورکوي خو شاهدي به ترې غوښتل کيږي نه، خيانت به کوي او باور به پرې نه

کیږي، نذرونه به مني پرځای کوي به یې نه او په هغوی کې به چاغ والی زیات شي.

او همدغه کې له ابن مسعود څخه روایت دی چې نبي صلى الله علیه وسلم وفرمایل: غوره خلک زما د پېړۍ دي، بیا چې په هغوی پسې دي، بیا په هغوی پسې، بیا به داسې خلک راشي چې له هغوی به د یو شاهدي تر قسم (لوړې) مخکې کیږي او قسم به یې تر شاهدۍ.

ابراهیم وایي: هغوی به موږ پر شاهدۍ او تړون وهلو کله چې موږ کوچنیان وو.

پدې کې یو شمیر مسئلې دي:

لومړی: د لوړو(قسمونو) د ساتنې سپارښتنه.

دویمه: پردې خبره خبرول چې قسم سامان تباه کوي او برکت له منځه وړي.

دریمه: د سختې سزا ژمنه د هغه چا لپاره چې له قسم پرته نه پیر او نه پلور کوي.

څلورمه: دې ته پاملرنه کول چې څومره د ګناه لامل کم وي همدومره هغه ګناه لویه ګڼل کیږي.

پنځمه: د هغو خلکو بد بیانول چې د لوړو له غوښتنې پرته لوړې کوي.

شپږمه: د نبي صلی الله علیه وسلم لخوا د دریو یا څلورو پیړیو ستاینه او له هغوی وروسته چې څه پېښیږي د هغو یادونه.

اوومه: د هغو کسانو بد بیانول چې له شاهدۍ غوښتلو پرته شاهدي ورکوي.

اتمه: دا چې پخوانيو به پر شاهدۍ او ژمنه کوچنيان وهل.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې د الله د ذمې او د هغه د نبي د ذمې په اړه راغلي دي.

او د هغه وينا: او له الله سره کړې ژمنه مو پوره کړئ کله مو چې ژمنې وکړې او لوړې د هغو له ټينګښت وروسته مه ماتوئ، په داسې حال کې چې الله مو پر ځانونو کفيل ګرځولی دی، پرته له شکه الله پر هغه څه پوهيږي چې کوئ يې. د النحل سورت: ۹۱ ايت

او له بريده څخه روايت دی وايي: کله به چې رسول الله صلى الله عليه وسلم پر کوم لښکر او ډله امير وټاکلو د ځان په اړه به يې له الله څخه د وېرې، او کوم مسلمانان به چې ورسره وو د ښېګڼې سپارښتنه کوله، نو فرمايل به يې. د الله په لار کې د الله پر نوم

له هغو خلکو سره چې پر الله يې کفر کړی و جنګېږئ، جهاد وکړئ خو له بریده مه اوړئ او دوکه مه کوئ، مثله مه کوئ (د وژل شویو شکلونه په سترګو اېستلو، غوږونو او پوزه پرېکولو مه بدلوئ) ماشوم مه وژنئ، کله چې د مشرکانو له ډلې له خپل دوښمن سره مخامخ شوې؛ نو دريو شيانو ته يې راوبوله: هر يو يې چې درسره ومنئ؛ ترې قبول يې کړه او نور يې پرېږده، اسلام ته يې راوبوله، که يې درسره ومنئ ترې قبول يې کړه، بيا ورته ووايه چې له خپل هېواد څخه د مهاجرينو هېواد ته ولاړ شي، او خبر يې کړه چې که هغوی دا کار وکړي؛ نو هغوی لره ټول هغه حقوق ثابت دي چې مهاجرينوته ثابت دي او هغه مسوليتونه يې پر غاړه دي کوم چې د مهاجرينو پر غاړه دي، خو که هغوی د خپل هېواد له

پرېښودو نته وکړي او په خپل هېواد کې پاتې شي؛ نو بيا هغوى د مسلمانو بانده چيانو غوندې دي چې پر هغوى به د الله هغه حکمونه پلې کيږي کوم چې پرمؤمنانو پلي کيږي، خو تر څو يې چې له مسلمانانو سره يوځاى جهاد نه وي کړى په غنيمت او ولجه کې به برخه نه لري، او که هغوى په اسلام کې له داخلېدو څخه نته وکړي؛ نو بيا دې جزيه ورکړي، که يې دغه کار وکړ، بيا يې هم ورسره ومنه او نور کار مه پرې لره، او که له دغه کار څخه يې هم نته وکړه؛ نو بيا د الله په مرسته له هغوى سره وجنګېږه او که دې د کومې قلعه (کلا) خلک محاصره کړل او هغوى له تا څخه د الله او د هغه د نبي ذمه وغوښتله؛ نو د الله او د هغه د نبي ذمه مه ورکوه، بلکې خپله او د ملګرو ذمه دې ورکوه، ځکه که چېرې د خپلو

ذمو او ملګرو د ذمو په اړه خيانت وکړئ دا به آسانه وي ترديې چې د الله او د هغه د رسول د ذمې په اړه خيانت وکړئ، که چيرې د کومې قلعه (کلا) خلک محاصره کړې او هغوی له تا څخه وغواړي چې د الله د پريکړې پر بنسټ ځای ورکړې؛ نو د الله د پريکړې پر بنسټ يې مه منه ځکه تاسو ته نه ده معلومه چې الله به د هغوی په اړه څه پريکړه کوي.

مسلم روايت کړی.

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: د الله او د هغه د نبي او مسلمانانو د ذمې ترمنځ توپير.

دويمه: له دوو کارونو څخه هغه يوه ته لاړشوونه کول چې خطر يې کم وي.

دريیمه: د هغه وينا : چې د الله پر نوم د الله په لار کې جهاد وکړئ.

څلورمه: د هغه وينا: له هغه چا سره وجنګيږئ چې پر الله يې کفر کړی دی.

پنځمه: د هغه وينا: پر الله مرسته وغواړه او له هغوی سره وجنګيږه.

شپږمه: د الله او د علماوو د پرېکړې ترمنځ توپير.

اوومه: دا چې صحابي د اړتيا پر مهال د يو څه په اړه پرېکړه کوي، هغه نه پوهيږي چې آيا دا به د الله له پرېکړې سره سمون لري او که نه؟.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې پر الله د لوړې کولو په اړه څه راغلي دي.

له جندب بن عبدالله رضي الله عنه څخه روایت دی وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: یو سړي وویل: پر الله قسم، فلاني ته الله ببښنه نه کوي، نو الله جل جلاله وفرمایل: څوک دی چې پر ما لوړه کوي چې زه به فلاني ته بخښنه نه کوم؟ پرته له شکه ما هغه ته بخښنه وکړه او ستا عمل مې له منځه یوړ.
مسلم روایت کړی.

او د ابوهریره په حدیث کې دي چې وینا وال عبادت ګزاره سړی و، ابوهریره ویلي دي. هغه داسې خبره وکړه چې خپله دنیا یې له منځه یوړه.

او خپل آخرت یې (هم له منځه یوړ).

په دغه خبره کې ډېرې مسئلې دي:

لومړی: پر الله له لوړې کولو څخه ویرول.

دویمه: دا چې اور له موږ څخه یوه ته د هغه د څپلۍ له بند څخه ورنیږدې دی.

دریيمه: دا چې جنت هم همدارنګه دی.

څلورمه: په دې کې د هغه د وینا شاهد دی: چې یو سړی به خبره کوي......ترپایه.

پنځمه: دا چې کله یو سړي ته بخښنه د داسې یو څه له امله وشي چې هغه به ورته تر ټولو بد وي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د دې کې چې الله به مخلوق ته سفارشي (شفيع) نه ګرځوي.

له جبیربن مطعم رضي الله عنه څخه روایت دی وايي:

یو بانده چې (سارايي) نبي صلى الله علیه وسلم ته راغی، نو ویې ویل: اې د الله رسوله! خلک تباه شول، اولادونه وږي شول، مالونه له منځه ولاړل، زموږ لپاره دې د خپل پالونکي څخه باران وغواړه، ځکه موږ پر تا الله ته سپارښتنه کوو، او پر الله تاته، نو نبي صلى الله علیه وسلم وفرمایل: الله لره پاکي ده، الله لره سپېڅلتیا ده!! نو همداسې یې د الله پاکي بیانوله تردې چې د هغه د صحابه و په مخونو کې دا خبره وپېژندل شوه، بیا یې وویل: الله دې پر تا ورحمېږي؛ آیا ته پوهېږې چې الله څه دی؟ د الله شان له دې څخه ډېر لوی دی، پر الله د هیچا سپارښتنه نه شي کېدلای.

او حديث ذکر کړ، هغه ابوداؤد روايت کړی دی.

په دغه خبره کې ډيرې مسئلې دي:

لومړی: پر هغه چا رد کول چې وايي: موږ پر تا الله ته سپارښتنه کوو.

دويمه: د دغې کلمې له امله داسې بدلون راتلل چې د صحابه وو په مخونو کې وپيژندل شو.

دريمه: دا چې د هغه دا وينا يې رد نه کړه: چې موږ پر الله تاته سپارښتنه کوو.

څلورمه: د (سبحان الله)پر تفسير تنبيه.

پنځمه: دا چې مسلمانان له نبي صلى الله عليه وسلم څخه د باران غوښتنه کوي.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د مصطفی ﷺ د ملاتړ په اړه راغلي چې هغه د توحيد ملاتړ او د شرک د لارو بندول دي.

له عبدالله بن الشخير رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: د بني عامر په ډله کې زه هم رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورغلم؛ نو ومو ويل: ته زموږ سردار يې.

هغه وفرمايل: سيد (سردار) الله تبارک و تعالی دی.

موږ وويل: ته زموږ تولو غوره يې او ترموږ تولو لوی يې.

هغه وفرمايل: همدغه وينا او ځينې وينا مو واياست، او هيڅکله دې شيطان تاسو زړور نه کړي.

دغه حديث ابوداؤد په ښه سند سره روايت کړی دی.

او له انس رضي الله عنه څخه روايت دی: **چې ځينو خلکو وويل: اې د الله رسوله، اې زموږ غوره، ترموږ ټولو د غوره زويه، زموږ سرداره او د موږ ټولو د سردار زويه. نو هغه وفرمايل: اې خلکو! ځينې وينا مو وکړئ او هيڅکله دې شيطان تاسو ته څه ښکلې نه کړي، زه محمد د الله بنده او د هغه رسول يم، زه دا نه خوښوم چې تاسو ما له خپلې هغې مرتبې څخه لوړ کړی چې الله را کړې ده.**

دغه حديث نسائي په جيد سند سره روايت کړی دی.

پدې کې يو شمېر مسئلې دي:

لومړی: له غلو(بريد اوښتلو) څخه خلک ويرول.

دویمه: د هغه چا لپاره څه په کار دي چې ووايي چې ورته ویل شوي وي: ته زموږ سردار یې.

دریيمه: د هغه وینا: **چې هیڅکله دې شیطان تاسو دي باجرءته نه کړي، سره له دې چې هغوی حق ویلی و.**

څلورمه: د هغه وینا: زه نه خوښوم چې تاسو ما له خپلې مرتبې څخه پورته کړئ.

★★★★★★★★

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د الله تعالی د دغې وینا په اړه راغلي. او هغوی د الله په حقه قدر(درناوی) ونه کړ، ځکه به ټوله د قیامت په ورځ د هغه یو موټی وي او آسمانونه به یې په ښي لاس کې رانغښتل وي، هغه پاک لوړ ذات دی له هغه څه څخه چې هغوی یې ورسره شریکوي.

د الزمر سورت: ٦٧ ایت

له ابن مسعود رضي الله عنه څخه روایت دی وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم ته له احبارو څخه یو حبر(عالم) راغی ویې ویل: اې محمده، موږ دا خبره مومو چې آسمانونه د الله په یوه ګوته کې، ځمکې په بله ګوته کې، ونې په بله ګوته کې، اوبه په بله ګوته کې، ثری (ترځمکې لاندې برخه) په بله ګوته کې او

ټول مخلوق په بله ګوته کې به وي؛ نو وايي به: زه پاچا يم، نبي صلی الله علیه وسلم وخندل ترديې چې وروستي غاښونه يې ښکاره شول د هغه عالم وينا يې تصديق کړه بيا يې دغه آيت ولوست. او هغوی په حقه د الله قدر(درناوی) ونه کړ، ټوله ځمکه به د قيامت په ورځ د الله يو موټې وي.

او د مسلم په روايت کې دي: او غرونه او ونې به يې په يوه ګوته کې وي، بيا به يې وښوروي، نو وايي به زه پاچا يم زه الله يم.

او د بخاري په روايت کې دي: هغه به اسمانونه په يوه ګوته کې وګرځوي، اوبه او ثرى به په بله ګوته کې او ټول مخلوق په بله ګوته کې. هغوی دواړو (بخاري او مسلم) روايت کړی دی.

او مسلم له ابن عمر ﷺ مرفوعا روايت کوي: د قيامت په ورځ به الله اسمانونه راټول کړي، بيا به يې په ښي لاس کې را واخلي، بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي واک لرونکي او چېرې دي لويي کوونکي؟ بيا اووه ځمکې را ټولې کړي هغه په هغه بل لاس کې واخلي، بيا به ووايي: زه پاچا يم چېرې دي واک لرونکي او لويي کوونکي.

او له ابن عباس ﷺ روايت دی وايي: اووه اسمانونه او اووه ځمکې د رحمان (الله) په لاس کې داسې هم ندي لکه ستاسو د يوه په لاس کې چې د اوري دانه وي.

ابن جرير وايي: يونس راته روايت کوي چې ابن وهب خبر راکړ، وايي: ابن زيد وويل: پلار مې راته روايت وکړ وايي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم

وفرمایل: اووه اسمانونه د کرسۍ په نسبت داسې دي لکه اووه درهمونه چې په یو ډال کې واچول شي.

او وايي: چې ابوذر رضي الله عنه وفرمایل: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې فرمایل يې: نه ده کرسي د عرش په نسبت مګر په شان د یو بنګړې چې په یو صحراء کې غورځولای شوی وي.

او له ابن مسعود څخه روایت دی وايي: د دنیا د اسمان او ورځېرمه اسمان ترمنځ پنځه سوه کاله واټن دی، بیا له هر اسمان څخه تر بل اسمان پورې پنځه سوه کاله واټن دی، د اووم اسمان او کرسۍ ترمنځ پنځه سوه کاله واټن دی، د کرسۍ او اوبو ترمنځ پنځه سوه کاله واټن دی، عرش بیا د اوبو پر سر دی او الله د عرش د پاسه(څنګه چې د هغه د شان سره لایق وي) دی، او ستاسو له کړنو څخه پر هغه هیڅ هم پټ ندي.

ابن مهدي له حماد بن سلمه څخه روايت کړی، هغه له عاصم څخه، هغه له زر څخه او هغه له عبدالله څخه، او مسعودي له عاصم، هغه له ابووائل او هغه له عبدالله څخه همدارنګه روايت کړی دی، حافظ ذهبي رحمه الله وايي: دغه روايت لره يو شمېر طرق دي.

او له عباس بن عبدالمطلب رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: آيا تاسي خبر ياست چې د اسمان او ځمکې ترمنځ څومره واټن دی؟ موږ وويل: الله او د هغه رسول ښه پوه دي: هغه وفرمايل: د هغو دواړو ترمنځ د پنځه سوه کلونو مزل دی، او له هر آسمانه تر بل اسمانه پنځه سوه کاله مزل دی، د هر اسمان پنډوالی د پنځه سوه کاله د مزل په اندازه دی، د اووم اسمان او

عرش تر منځ يو درياب دی چې د هغه د تېټې او لوړې برخې ترمنځ لکه د اسمان او ځمکې غوندې واټن دی، او الله د دغه(عرش) د پاسه دی، او د بني آدم له کړنو هيڅ هم ترې پټ نه دي.

ابوداؤد او نورو دغه حديث روايت کړی دی.

پدې کې يو شمير مسئلې دي:

لومړی: د الله تعالى د دغې وينا تفسير چې: ټوله ځمکه به د قيامت په ورځ د هغه په موټې کې وي.

دويمه: دا چې دغه او دې ته ورته علوم له هغو يهودو سره پاتې وو چې د نبي صلى الله عليه وسلم په زمانه کې وو، هغوى انکار ترې ونه کړ او تاويل يې ونه کړ.

دریيمه: دا چې لوی عالم کله نبي صلى الله عليه وسلم ته يادونه وکړه، د هغه تصديق يې وکړ او د دغه په سم بللو کې قرآن نازل شو.

څلورمه: د رسول الله صلى الله عليه وسلم له لوري د خندا کېدل؛ کله چې لوی عالم دغه لويه پوهه ياده کړه.

پنځمه: په ډاګه د لاسونو يادونه او دا چې اسمانونه د الله په ښي لاس کې دي او ځمکې يې په بل لاس کې.

شپږمه: ځرګند د لاس نومول په چپ سره.

اوومه: دغه وخت د لويي کوونکي او ظالمانو يادونه.

اتمه: د هغه وينا: لکه د اوري دانه ستاسو د يوه په ورغوي کې.

نهمه: د اسمان په پرتله د کرسي (څوکۍ) لوی والی.

لسمه: د کرسي (څوکۍ په پرتله د عرش لوی والی.

یوولسمه: دا چې عرش له کرسي او اوبو پرته بل څه دی.

دولسمه: له یو اسمانه تر بل اسمانه څومره واټن دی.

دیارلسمه: د اووم اسمان او کرسي (څوکۍ) ترمنځ څومره واټن دی.

څوارلسمه: د کرسي (څوکۍ او اوبو ترمنځ څومره واټن دی.

پنځلسمه: دا چې عرش د اوبو له پاسه دی.

شپاړسمه: دا چې الله د عرش له پاسه دی.

اوولسمه: د اسمان او ځمکې ترمنځ څومره واټن دی.

اتلسمه: د هر اسمان پنډوالی سل کاله دی.

نولسمه: دا چې هغه دریاب چې د اسمانونو له پاسه دی تېټه او لوړه برخه يې پنځه سوه کاله واټن لري، والله اعلم

د توحید کتاب د الله په فضل پای ته ورسېدی

★★★★★★★★

فهرست

د توحيد كتاب 1

باب دی په بیان د فضیلت د توحید کښ او په بیان د هغه څه کښ چې ګناهونه ورانوي 11

باب دی؛ له شرك څخه د ویرې په اړه.. 24

باب دی په بیان د رابللو د " لا إله إلا الله" کلمې شهادت ته. 28

باب دی په بیان د وضاحت د توحید کې او په بیان د وضاخت د ګواهۍ د (لا إله إلا الله) کې. 36

باب دی په بیان د دمونو او تعویذونو کې:.. 47

باب دی په بیان د هغه چا کې چې په ونه، ډبره یا دېته ورته شیانو تبرک حاصلوي 52

باب دی په بیان د حلاله کې غیرالله لپاره.. 59

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته بل چا ته نذر شرک دی............... 69

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته له بل چا څخه پناه غوښتل شرک دی 71

باب دی په بیان د دې کې چې له الله پرته له بل چا څخه مرسته غوښتل او یا بل څوک را بلل شرک دی. 73

باب دی په بیان د الله تعالی دې وینا کې: آیا هغوی له الله سره هغه څه شریکوي چې هیڅ یې نه دي پیدا کړي او حال دا چې هغوی پیداکړل شوي

دي. او نه هغوی لره د مرستې توان لري او نه د ځانونو مرسته کولای شي.
79 ....

باب دی په بيان د الله تعالى د وينا كي چې فرمايي: تردې چې كله يې له زړونو وېره لېرې شي، هغوی وايي پالونكي مو څه وويل: هغوی وايي: حق او همغه لوړ او لوی دی... 86

باب دی په بيان د شفاعت (سپارښتنه) کې... 93

باب دی په بيان د الله تعالى د وينا كې: پرته له شكه ته هغه څوک په سمه ليار نشې روانولای چې خوښوې يې، بلكې الله چې چا ته وغواړي په سمه ليار يې روانوي، او هغه پر لار موندونكو ښه پوه دی. 99

باب دی په بيان د دې کې چې د آدم د اولاد د کفر او د خپل دين د پرېښودلو لامل د نېكانو په اړه غلو (له بريده اوښتل) دي................................... 105

باب دی په بيان د دې کې چې څوک د الله عبادت د نېک سړي له قبر سره کوي، د هغه په اړه څومره سختې راغلې؛ نو د هغه چا به څه حال وي چې په خپله د هغه نېک سړي عبادت کوي!؟. 113

باب دی په بيان د هغه غُلو (له بريده اوښتلو) کې چې د نېكانو د قبرونو په اړه راغلی او داسې بوتان ترې جوړوي چې له الله پرته لمانځل کيږي. 121

دا باب دی د مصطفی - صلى الله عليه وسلم - لخوا د توحيد د ملاتړ او د هرې هغې لارې بندولو په اړه چې شرک ته رسوونكې ده. 125

باب دی په بيان د دې کې چې د دغه امت ځينې به بُتان لمانځي. 129

باب دی په بيان د کوډو کې. 138

باب دی په بیان د هغه شي کې چې د سحر نوعه ده.......................... 142

باب دی په بیان د غیب ویونکو او هغوی ته ورته خلکو کې.................. 146

باب دی په بیان د هغه څه کې چې د کوډو د اېستلو په اړه راغلي.......... 152

باب دی په بیان د بد پالۍ کې. 155

باب دی په بیان د نجومۍ کې (ناروا علم د ستورو)............................ 162

باب دی په بیان د باران غوښتلو د سپوږمۍ په منزلونو....................... 165

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې: او ځینې خلک داسې دي چې له الله پرته نور سیالان داسې نیسي چې له هغوی سره داسې مینه کوي لکه له الله سره مینه... 169

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمایې). دا خو یوازې شیطان دی چې خپل دوستان وېروي؛ نو تاسو له هغوی مه وېرېږئ او له ما وډار شئ که چېرې مؤمنان یاست. 175

باب دی په بیان د الله تعالی ددې وینا کې: او یوازې پر الله بروسه وکړئ که مؤمنان یاست... 179

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمایې). آیا هغوی د الله د پلان په اړه ډاډه دي، د الله د پلان په اړه یوازې تاواني خلک ډاډه کیږي.................. 182

باب دی په بیان د دې مسئله کې چې په تقدیري مصیبتونو صبر کول په الله د ایمان څخه دی. 185

باب دی په بیان د ریاء کې(خپلې نیکۍ خلکو ته خودل د مدح د جلبولو د پاره).
189 ....

باب دی په بیان د شرک کې: 192

کله چې یو انسان په دیني عمل صرف د دنیا اراده ولري........................ 192

باب دی په بیان د دې کې چې که څوک د علماوو او مشرانو(حکمرانانو) پیروي په هغه څه کې کوي چې الله حلال کړي وي هغوی یې حراموي او هغه څه حلالوي چې الله حرام کړي وي، نو هغوی یې له الله پرته تشریع جوړوونکي مالکان د حل او د حرمت ونیول. 195

باب دی په بیان د الله تعالی د وینا کې: آیا هغه دې نه دي لیدلي چې گومان کوي په هغه څه یې ایمان راوړی دی چې پر تا نازل شوي او له تا مخکې نازل شوي خو غواړي چې د پرېکړې لپاره باطل معبود ته ورشي، حال دا چې ورته امر شوی چې هغه دې نه مني، او شیطان (همدا) غواړي چې بې لارې یې کړي (له حقه) په لرې بې لاریتوب سره. او چې ورته وویل شي د الله رالېږلې خبرې ته راشئ اود رسول په لوري، نو منافقان به وینې چې له تانه په کلکه ډډه کوي. نو بیا به څنگه وي چې په خپلو لاسو وړاندې لېږلي عمل له امله یو مصیبت ور ورسیږي، بیا درته راشي په الله به قسمونه کوي چې موږ خو له ښېگڼې او جوړښت پرته بل څه نه غوښتل. 200

باب دی په بیان د دې کې چې که څوک له نومونو او صفتونو څخه د څه انکار وکړي 206

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي): هغوی د الله نعمت پېژني بيا يې انکار کوي او ډېری يې کافران دي. 209

باب دی د الله تعالی د وینا په اړه (چې فرمايي): د الله لپاره سيالان مه نيسئ په داسې حال کې چې تاسو پرې پوهېږئ. 212

باب دی په بيان د دغې وينا کې چې: څه الله او ته غواړې. 218

باب دی په بيان د دې کې چې څوک زمانې ته ښکنځل وکړي؛ نو هغه الله ته اذيت ورکړ. 223

باب دی په بيان د قاضي القضاة او دېته ورته سره نومولو کې. 226

باب دی په بيان د احترام د نومونو د الله تعالی کې او د دی احترام د وجه نوم بدلول. 228

باب دی د هغه چا په اړه چې پر داسې يو څه ملنډې ووهي چې د الله، قران او رسول ياد پکې وي. 230

باب دی په بيان د الله تعالی د وينا کې: او که موږ هغه ته زموږ لخوا لورېينه ور وڅکو وروسته تردې چې کړاو ورته رسېدلی وي، هرومرو به وايي، دا زما لپاره دی او زه ګومان نه کوم چې قيامت رامنځته کېدونکی دی، او که خپل پالونکي ته ور وګرځول شم(ستا په ګمان)، د هغه په وړاندې به هم ما لره غوره برخه وي، موږ به هرومرو هغه خلک چې کفر يې کړی پر هغه څه خبر کړو چې هغوی کړي دي او هرومرو به هغوی ته سخته سزا ور وڅکو. 234

باب دى په بيان د الله تعالى د دې وينا کې: خو کله چې ښه بچی يې ورکړ، دواړو په هغه ورکړه کې لده سره نورشريکان وګڼل؛ نو الله له هغو ډېر اوچت دى چې دوى يې ورسره شريکوي... 243

باب دى د الله تعالى د وينا په اړه (چې فرمايي): او الله لره ښکلي نومونه دي؛ نو پرې را ويې بولئ، او هغه کسان پرېږدئ چې د هغه په نومونو کې کوږوالى لټوي. 248

باب دى په بيان د دې کې چې (السلام على الله) به نه واياست. 250

باب دى په بيان د دغې وينا کې چې څوک ووايي: اې الله ماته بخښنه وکړه که دې خوښه وي. 252

باب دى په بيان د دې کې چې څوک دې نه وايي: زما بنده او زما بندګى. . 254

باب دى پدې باره کې چې چا د الله په نوم غوښتنه وکړه نو هغه به تش لاس نه رخصتيږي. 256

باب دى په بيان د دې کې چې د الله په روى(مخ) له جنت پرته بل څه نه غوښتل کيږي. 258

باب دى په بيان د (لو):که چيرته کې. 259

باب دى په بيان د نهى کې له کنځلو څخه باد ته. 262

باب دى د الله تعالى د وينا په اړه (چې فرمايي): هغوى پر الله هم ناروا ګمانونه کول، هماغه د جاهليت ګمان، دوى وايي آيا د دې کارڅه واك موږ لره شته؟ ورته وايه رښتيا چې کار خو ټول الله لره دى خو دوى په سينو کې څه

(خبرې) پټې ساتي هغه چې تاته يې نه څرګندوي، وايي که په دې کار کې زموږ څه (واك) واى نو دلته به نه وژل کېدو، ورته وايه که تاسو په خپلو کورونو کې هم واى نو چاته چې وژل ټاکل شوي و د خپلې مړينې ځاى ته به راوتلي واى، او (دا پېښه) د دې لپاره چې الله و ازمويي څه مو چې سينو کې دي او هغه (خبرې) راښکاره کړي چې مو په زړونو کې دي او الله د سينو په شته ښه پوه دى. 264

باب دى په بيان د هغه څه کې چې د تقدير څخه د انکار کوونکو په اړه راغلي. 269

باب دى په بيان د تصوير اخيستونکو کې (هغه څوک چې عکسونه وباسي او يا يې اخلي). 275

باب دى په بيان د هغه څه کې چې د ډېرو قسمونو په اړه راغلي دى. 279

باب دى په بيان د دې کې چې د الله د ذمې او د هغه د نبي د ذمې په اړه راغلي دي. 284

باب دى په بيان د دې کې چې پر الله د لوړې کولو په اړه څه راغلي دي..... 289

باب دى په بيان د دې کې چې الله به مخلوق ته سفارشي(شفيع) نه ګرځوي. 291

باب دى په بيان د هغه څه کې چې د مصطفى ﷺ د ملاتړ په اړه راغلي چې هغه د توحيد ملاتړ او د شرک د لارو بندول دي. 293

باب دى په بيان د هغه څه کې چې د الله تعالى د دغې وينا په اړه راغلي. او هغوى د الله په حقه قدر(درناوى) ونه کړ، ځمکه به ټوله د قيامت په ورځ د

هغه يو موټی وي او آسمانونه به يې په ښي لاس کې راټول وي، هغه پاک لوړ ذات دی له هغه څه څخه چې هغوی يې ورسره شريکوي. 296